

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Vzdělávání v palestinském uprchlickém táboře

al-^cAskar

Bc. Alexandra Pleskačová

Plzeň 2016

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická
Katedra Blízkovýchodních studií
Studijní program Mezinárodní teritoriální studia
Studijní obor Blízkovýchodní studia

Diplomová práce
Vzdělávání v palestinském uprchlickém táboře
al-^cAskar
Bc. Alexandra Pleskačová

Vedoucí práce:

Mgr. Ivan Ramadan, Ph.D.

Katedra Blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně s použitím uvedených zdrojů.

Plzeň .....

Poděkování

Nejprve bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce Mgr. Ivanu Ramadanovi, Ph. D. za čas, který mi vždy ochotně věnoval, za jeho cenné rady a vstřícný, trpělivý přístup.

Můj dík patří také řediteli oddělení Ministerstva vzdělávání v Náblusu Dr. Muhammadovi Awadovi, vedoucímu oddělení pro vztahy s veřejností v úřadu Madžidovi Abú Zantovi a rovněž všem milým zaměstnancům tohoto ministerstva.

Velice děkuji také Chálidu Alattrašovi, velvyslanci státu Palestina v Praze za pomoc při uskutečnění cesty do Náblusu a za jeho přátelský postoj.

Dále vděčím za cenné informace zaměstnancům organizace UNRWA, zvláště panu Naderovi Dagherovi z oddělení pro informování veřejnosti a panu Adelovi Zawawímu, který zastává funkci specialisty pro obor vzdělávání v Náblusu.

V neposlední řadě musím poděkovat všem, kteří mi byli nápomocni při provádění výzkumu ať už Institutu pro palestinská studia v Ramalláhu, nebo jednotlivcům v uprchlickém táboře al-[‘]Askar, řediteli a ředitelce tamních škol panu Muhammadovi [‘]Adnán Tahá a laskavé paní Ímán I[‘]amárové a zároveň celé mé rodině, protože díky jejich podpoře jsem mohla terénní výzkum v Palestině provádět.

Obsah

1) ÚVOD.....	1
2) HISTORIE IZRAELSKO-PALESTINSKÉHO KONFLIKTU A VZNIK UPRCHLICKÝCH TÁBORŮ	5
2.1) Přehled významných historických událostí	5
2.2) Palestina pod nadvládou Osmanské říše.....	5
2.3) Britská přítomnost v Palestině	7
2.4) Druhá světová válka	12
2.5) Plány OSN na rozdělení Palestiny.....	12
2.6) Vznik Izraele a válka za nezávislost	14
2.7) Šestidenní válka.....	16
2.8) Intifády	18
3) PALESTINSKÁ AUTONOMIE	20
3.1) Vymezení pojmů „Palestinci“ a „Izraelci“	20
3.2) Základní fakta o palestinské samosprávě.....	21
3.3) Demografie.....	24
4) VZDĚLÁVÁNÍ V PALESTINSKÉ AUTONOMII.....	26
4.1) Historický vývoj palestinského vzdělávání	26
4.2) Školství na Západním břehu Jordánu - úvod	32
4.3) Školství na Západním břehu Jordánu – mateřské školy	34
4.4) Školství na Západním břehu Jordánu – základní školy	35
4.5) Školství na Západním břehu Jordánu – střední školy.....	37
4.6) Školství na Západním břehu Jordánu – vysoké školy	40
4.7) Učební osnovy a plány	42
4.8) Ženy a vzdělávání	44
4.9) Násilí páchané na palestinských dětech.....	45
5) VÝZNAMNÉ POJMY SOUVISEJÍCÍ S TÉMATIKOU PALESTINSKÝCH UPRCHLICKÝCH TÁBORŮ A VZDĚLÁVÁNÍ	50
5.1) Definování pojmu uprchlík	50
5.2) Sociální a životní podmínky v palestinských uprchlických táborech.....	52
5.3) Angažovanost Spojených národů v pomoci palestinským uprchlíkům	57
5.4) Obecné informace o vzdělávání poskytovaném organizací UNRWA	59
6) TERÉNNÍ VÝZKUM V PALESTINSKÉM UPRCHLICKÉM TÁBOŘE AL- ^c ASKAR ZAMĚŘENÝ NA OTÁZKU VZDĚLÁVÁNÍ	60
6.1) Uprchlický tábor al- ^c Askar – úvod	60
6.2) Základní školy v uprchlickém táboře al- ^c Askar	64
6.3) Výuka v palestinském uprchlickém táboře al- ^c Askar.....	67

6.4) Problémy ve vzdělávání v palestinském uprchlickém táboře al- ^c Askar	70
6.5) Mimoškolní aktivity v palestinském uprchlickém táboře al- ^c Askar.....	71
6.6) Studijní výsledky dětí v palestinském uprchlickém táboře al- ^c Askar	74
6.7) Rozhovory s rodiči žáků v palestinském uprchlickém táboře al- ^c Askar	76
6.8) Rozhovory s žáky žijícími v palestinském uprchlickém táboře al- ^c Askar.....	78
7) ZÁVĚR	80
8) SHRNU TÍ	82
9) RESUMÉ	83
9) ZDROJE	84
10) PŘÍLOHY	89

1) ÚVOD

Problém palestinské otázky trvá již 68 let a doposud se velmi silně odráží v životě palestinských uprchlíků, ať už pobývají v kterékoli oblasti. Úvodem mé práce bych ráda zdůvodnila, co mě motivovalo ke zvolení tématu „Vzdělávání v palestinském uprchlickém táboře al-^ʿAskar“. V srpnu 2015 jsem se právě v tomto táboře účastnila dobrovolnického programu v dětském centru, a proto jsem využila příležitosti dostat se relativně snadno k informacím, které se vzděláváním souvisejí a pokusila se o hlubší prozkoumání této neprobádané oblasti. Celkově jsem v uprchlickém táboře al-^ʿAskar strávila jeden měsíc, v průběhu kterého jsem navštívila tamní vzdělávací instituce, vedla rozhovory s učiteli, ředitelem a ředitelkou ^ʿaskarských škol, informace mi poskytli i lidé, kteří v táboře žijí a v neposlední řadě také samotní žáci, kterých se toto téma týká především. Důležité zdroje jsem rovněž v průběhu zkoumání získala od oficiálních představitelů palestinského školství jako například od ředitele pobočky ministerstva vzdělávání v Nablusu či od specialisty pro odvětví vzdělávání v organizaci UNRWA. Každý provedený rozhovor i poskytnuté materiály se pokusím zpracovat a posléze interpretovat tak, aby se má diplomová práce vyvíjela logickým způsobem a aby obsahující informace posloužily k vytvoření ucelené představy o fungování palestinského školství i osobám, které s tímto tématem nebyly seznámeny ani na té nejjobecnější úrovni.

Nejprve bych ráda uvedla fakt, že vzdělávání v palestinském uprchlickém táboře al-^ʿAskar je, stejně všechny ostatní sféry sociálního života, výrazně ovlivněno přetrvávající okupací, která v negativním smyslu ovlivňuje vývoj palestinských dětí a mládeže. Hlavním cílem mé práce je zjistit, jaká je povaha vývoje vzdělávání v palestinských uprchlických táborech přibližně od roku 1948 a zejména pak v jaké situaci se vzdělávání v těchto lokalitách nachází v současnosti, přičemž se budu v tomto ohledu konkrétně zabývat uprchlickým táborem al-^ʿAskar, který se nachází na Západním břehu Jordánu. Za účelem kontextuálního přiblížení zmíněné problematiky se budu nejprve věnovat oblasti palestinského vzdělávání od roku 1948, následně se má práce bude soustředit především na současnou dobu. Zaměřím se na jednotlivé vzdělávací stupně, které zahrnují mateřské, základní a střední školy a také univerzity. Ráda bych tedy čtenáři poskytla nejen informace, které jsou obecně platné pro oblast vzdělávání v Palestině, ale zejména pak ty, které jsou specifické pro místo, ve kterém jsem prováděla terénní výzkum. Čtenář by měl být schopen po seznámení se s poznatky, které v práci předložím, utvořit si jasnou představu o fungování palestinského školství, o

možnostech studia, které Palestinci mají, o efektivitě tamního vzdělávání, či o podobě výuky samotné. Dílčím cílem práce je rovněž představit výpovědi respondentů, které mi při mém terénním šetření v táboře al-^ʿAskar posloužily jako stěžejní zdroj, a které jsem se snažila při překladu z arabštiny, či z angličtiny co nejméně zkreslit a naopak zanechat autentické. Jelikož otázka, jakým způsobem funguje v Palestině vzdělávání, je v našem prostředí téměř nezodpovězená, bude mým záměrem objasnit tuto problematiku pro naše odborné i laické prostředí.

Pro shromažďování informací, které dále v diplomové práci interpretuji, jsem využila metodu zúčastněného pozorování, na jehož základě zpracovávám především ty části práce, kde popisuji určité prostředí, budovy, nebo případně v pasážích, ve kterých přidávám vlastní názor, dodatky či vyjádření. Významnější z hlediska získaných informací však byl provedený kvalitativní výzkum. S některými z respondentů, především s oficiálními představiteli palestinského vzdělávacího systému, jsem prováděla rozhovory, které se odehrávaly formou diskuze. Pro dotazování se obyvatel tábora včetně dětí jsem využila tištěné dotazníky, které jsem respondentům předkládala v případě, že mezi námi docházelo k jazykové bariéře a nebyla jsem schopna sama pochopit odpovědi na připravené otázky. Celkem jsem kvalitativní výzkum prováděla se skupinou třiceti palestinských uprchlíků, kteří žijí v táboře al-^ʿAskar a jejichž děti navštěvují místní základní školu a také se čtyřiceti žáky, kteří se na zmíněné instituci vzdělávají. Chci také upozornit, že u některých respondentů, kteří to sami požadovali, si dovolím pozměnit jejich jména.

V těch částech práce, ve kterých se zaměřuji již na samotnou otázku vzdělávání v Palestinské autonomii, jsem použila jako zdroje kombinaci oficiálních publikací, článků nebo vyjádření umístovaných na webové stránky palestinské vlády, jednotlivých neziskových organizací, které jsou na tomto poli aktivní, a také jsem zde přímo využívala informace, které se mi v Palestině podařilo získat zejména od oficiálních představitelů.

Druhou část práce budu věnovat historickému pozadí problematiky palestinských uprchlických táborů, jehož uvedení jsem považovala za nezbytné. V kapitole se zmíním o vývoji, kterým oblast Palestiny a dnešního Izraele prošla v průběhu historie, a rovněž nastíním významné válečné konflikty, jež ovlivnily a doposud ovlivňují životy Palestinců. Právě tyto válečné střety přímo zapříčinily vznik palestinských uprchlických táborů, ve kterých spočínuly statisíce Palestinců, a v nichž dodnes také setrvávají. Vzhledem k tomu, že mnou stanovené téma se

zabývá přímo prostředím konkrétního palestinského uprchlického tábora, považují představení příčin, které vedly k soudobé neutěšené situaci palestinských uprchlíků za nepostradatelné. Závěr kapitoly hodlám věnovat popisu dvou palestinských revolt nesoucích označení intifáda, které měly bezprostřední dopad na všechny oblasti každodenního života Palestinců, včetně oblasti vzdělávání, jež byla v tomto období významně narušena.

Ve třetí části budu pokračovat v historickém vývoji, přičemž se zaměřím na současnou situaci v Palestině. Popíši soudobý status Palestiny a problémy s uznáním palestinské svrchovanosti. Pro ucelený obrázek o zmíněném regionu předložím i demografické údaje, týkající se palestinské populace a také zmíním další geografické oblasti, ve kterých je možné v současnosti palestinskou přítomnost zaznamenat.

K samotnému tématu vzdělávání se budu věnovat ve čtvrté kapitole, kde začnu opět nastíněním historických souvislostí palestinského vzdělávání. Následně popíši, jakým způsobem funguje palestinské školství dnes, a uvedu primární informace, týkající se všech úrovní vzdělávacího systému, kde budu postupovat hierarchicky podle toho, jak sami žáci přecházejí z jednoho edukativního stupně na následující. Dotknu se rovněž tématu učebních plánů a osnov, podle kterých jsou palestinské děti vyučovány. Několik stran bude věnováno v rámci této kapitoly také tématu, které je často přetřásáno v souvislosti s muslimským prostředím, a to vzdělávání žen. Zde se pokusím informovat čtenáře o skutečnostech, které jsem během výzkumu zjistila o tématu vzdělanosti muslimek, což může posloužit k ujasnění některých stereotypních představ, mnohdy panujících v naší společnosti. V závěru čtvrté části představím fakta, týkající se nepříliš příznivé situace, ve které jsou palestinské děti nuceny vyrůstat, zejména pak bezpečnostní situaci, kterou jsou bezprostředně ohrožovány.

Pátá kapitola má za cíl objasnit některé z pojmů, které jsou pro plné pochopení palestinské problematiky klíčové. Krátce zde pojednám o prostředí uprchlických táborů, což má posloužit pro vytvoření představy o tamním prostředí pro kohokoli, kdo sám podobné místo nikdy nenavštívil. Tato vlastní vize je bezpodmínečně nutná, protože bez ní není možné porozumět správně všem faktorům ovlivňujícím vzdělávání a veškeré jiné sociální aspekty života palestinských uprchlíků. Na závěr se zmíním o pomoci, která je Palestincům se statutem uprchlíka poskytována prostřednictvím organizace UNRWA včetně detailnějšího přehledu o vzdělávání, jež zmíněná instituce zajišťuje, protože právě to je předmětem mého zájmu v uprchlickém táboře al-⁶Askar.

V šesté kapitole budu interpretovat vlastní terénní poznatky. Tuto patrně nejdůležitější část práce rozdělím do několika oblastí. Hodlám začít popisem samotného uprchlického tábora al-^cAskar a následně přistoupit k informacím, které se týkají přítomných základních škol včetně popisu výuky, jež je žákům zprostředkovávána. Následně budu interpretovat výpovědi místních obyvatel a personálu školy, které se týkají problémů dívčí a chlapecké základní školy v al-^cAskaru jako takové, případně potíže, které spatřuji jako klíčové v celém vzdělávacím systému UNRWY. Částečně se zmíním o mimoškolních aktivitách, respektive o jejich možnostech v táboře a přejdu k porovnávání studijních výsledků dětí v táboře al-^cAskar s nedalekým uprchlickým táborem Balata. Tyto materiály mi byly zprostředkovány specialistou pro obor vzdělávání organizace UNRWY po několikerém schválení k výzkumu a na základě dlouhodobé e-mailové komunikace. V úplném závěru mého terénního výzkumu nastíním názory rodičů i dětí na otázku vzdělávání v al-^cAskaru, uvedu pozitiva i negativa, která mi jimi byla sdělena a budu citovat ta nejzajímavější prohlášení, která jsem měla možnosti si vyslechnout.

Závěrem práce zhodnotím výsledky vlastního výzkumu, odpovím na mnou stanovené hypotézy, zrekapituluji vlastní poznatky a vyvodím konkrétní závěry.

Přílohou práce bude několik doplňujících obrázků, na kterých jsou zobrazeny mé vlastní fotografie, jež mají čtenářovu vizi o palestinských uprchlických táborech ještě upřesnit.

V závěru úvodu si stanovím hypotézy, které následně v závěru práce vyvrátím nebo potvrdím podle toho, jakých informací se mi dostalo a k jakým vyhodnocením jsem díky studiu literatury a vlastnímu výzkumu došla. Následující hypotézy reflektují mou představu před začátkem výzkumu.

- 1) Vzdělávání v Palestinské autonomii se liší od toho, které je zajišťováno v palestinských uprchlických táborech, přičemž tyto služby v prostředí táborů nejsou dostatečné a kvalitní.
- 2) Palestinci čelí společně se všemi bezpečnostními a sociálními problémy i potížím se značnou částí negramotné populace, která brzdí pozitivní rozvoj společnosti.
- 3) Vzdělávání je v Palestinské autonomii záležitostí týkající se výhradně bohatších vrstev, které si ho mohou dovolit financovat.

2) HISTORIE IZRAELSKO-PALESTINSKÉHO KONFLIKTU A VZNIK UPRCHLICKÝCH TÁBORŮ

Pro zpracování tématu je nutné nejprve stručně vymezit historické události, které předcházely současné situaci Palestinců a které měly na soudobý stav přímý vliv. Historie Svaté země sahá hluboko do dějin lidstva, přičemž informace o této dávné minulosti čerpáme především ze Starého zákona seslaného právě na tamní posvátné půdě. Starověké a středověké dějiny této oblasti by však samy vydaly na obsáhlou monografii a navíc ani neodpovídají mnou stanovenému tématu, a proto se o nich pouze okrajově zmíním a v práci se na úvod zaměřím na sled událostí, který probíhal v relativně nepřilíživě vzdálené historii a jejichž přímé důsledky je možné dnes pozorovat v každém aspektu života Palestinců.

2.1) Přehled významných historických událostí

Území dnešního Izraele a Palestinské samosprávy bylo poprvé pravděpodobně osídleno na konci 4. tisíciletí př. n. l. semitskými obyvateli, Kanaánci. Odtud pochází tehdejší název oblasti, Kanaán. Asi o 2 700 let později, tedy kolem roku 1 300 př. n. l. přicházeli do Kanaánu první židovské kmeny a postupně docházelo k jejich početní převaze nad Kanaánci. Usazování židovských kmenů bylo doprovázeno boji s národem Filištínů, jak se dozvídáme z Bible. Následuje období tak často glorifikované soudobými Židy, tedy vládu krále Davida, Saula, Šalamouna či postavení prvního židovského Chrámu, cca 1 000 př. n. l. Právě tato doba posloužila při zrození myšlenky sionismu jako hlavní argument pro nárokování Židů na půdu Svaté země. Následující doba přinesla mnoho krvavých válek a nadvlády nejrůznějších národů, například Asyřanů, Peršanů, Řeků a Římanů a Byzance. V 7. století, když došlo ke zrození islámu a následně k postupné islamizaci oblasti, dochází v Palestině k usazování Arabů. K dalším významným historickým mezníkům patří bezpochyby vítězné křížácké bitvy ustavující v Palestině království pod evropským vlivem, tedy dobu po prvním tisíciletí n. l. V průběhu 13. – 16. století náležela Palestina Mamlúckým panovníkům, za jejichž vlády se islám stal většinovým náboženstvím. Jako poslední dějinný milník pro krátký přehled hlavních událostí uvedu dobu Osmanské nadvlády, která trvala od 16. století až do roku 1918.¹

2.2) Palestina pod nadvládou Osmanské říše

Palestinské území bylo ovládáno Osmanskou říší mezi lety 1516 – 1918. Během těchto čtyř století byl v zemi zaveden centralizovaný systém vlády, kde vrchol ztělesňoval osmanský sultán

---

¹ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina*, 2013, str. 15-18.

a zároveň chalífa. Velice významný prvek ve správě říše představovalo zavedení autonomních náboženských obcí vedle muslimské populace, tzv. *milletů*. Ty zahrnovaly židovskou obec, řeckou-ortodoxní a arménskou.²

Za vlády osmanského sultána Sulejmana I. Nádherného v 16. století došlo v Palestině ke značnému rozkvětu, co se týče zemědělství, řemeslnictví i obchodu. Celkově převládala v zemi bezpečnost a pořádek. Během této éry přicházelo do Palestiny mnoho židovských přistěhovalců, kteří považovali za tehdejší nejvýznamnější centrum město Safad. Následující 17. století se na Ukrajině neslo ve znamení protižidovských pogromů, proto opět přibývali Židé, kteří se v Palestině usazovali. Dále Židé do Svaté země prchali například z Polska a Litvy, a tak demografické údaje země v 18. století vykazují celkový počet Židů zhruba ve výši 7 000, zatímco muslimů v tehdejší společnosti žilo přibližně 246 000 a počet křesťanů je odhadován asi na 22 000.³

Do období 2. poloviny 19. století klademe zrození sionistických myšlenek, které jako hlavní cíl stanovují odchod Židů do „země zaslíbené“, vybudovat opět svoji domovinu ve vlastní historické pravlasti a ukončit tak staletí diaspory.⁴ Židovský nacionalismus spojený s touhou po vlastním státě se zrodil o něco dříve než nacionalismus v arabských zemích. Zrozením sionistických tendencí reagovali Židé rovněž na antisemitismus devatenáctého století přítomný především v Evropě. Za hlavního představitele sionismu je považován Theodor Herzl.⁵ Teprve až v Palestině by byl Židovský národ bezpečný a mohl by tam moci připravit půdu pro příchod Mesiáše. Ve stejné době se Osmanské impérium stále více drolilo. Postupem času sílil v regionu vliv evropských mocností, zejména Velké Británie a to obzvláště poté, co došlo k otevření Suezského průplavu (1869), protože oblast rázem získala mnohem větší strategický význam.⁶

Ve druhé polovině 19. století počet Arabů i Židů stále pozvolně stoupal. Tehdy žilo v oblasti zhruba 400 000 Arabů a 17 000 Židů, kteří se usazovali hlavně v Jeruzalémě a nalézt bychom je tehdy mohli také v Hebronu, Tiberiadě, Safadu a Nábľusu. Místní muslimové tolerovali spíše

---

² ČEJKA, M. *Dějiny moderního Izraele*, 2011, str. 13.

³ POJAR, M. *Sturčná historie států – Izrael*, 2004, str. 28.

⁴ KRUPP, M. *Sionismus a Stát Izrael*, 1998, str. 26.

⁵ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina*, 2013, str. 21 – 22.

⁶ ČEJKA, M. *Dějiny moderního Izraele*, 2011, str. 13.

příchozí sefardské⁷ Židy, zatímco Židé aškenázští⁸ se střetávali se rostoucími projevy nepřátelství.⁹

V období před druhou světovou válkou došlo k prvním dvěma *alijím*, tzn. židovským přistěhovaleckým vlnám do Palestiny. První se uskutečnila mezi lety 1882 – 1903, ve které čítal počet příchozích zhruba 35 000 osob a druhá mezi lety 1904 – 1914, kde 40 000 Židů přichlo především z východní Evropy kvůli silícím antisemitským projevům. I přes to se však demografický poměr Arabů a Židů v zemi změnil jen mírně. Na počátku první světové války, v roce 1914, žilo v Palestině 500 000 Arabů a 90 000 Židů. Později se tento poměr změnil, protože se při páté *aliji*, která probíhala v letech 1929 – 1939, podařilo přibližně 250 000 tisícům Židů uprchnout z nacistického Německa. Právě tato pátá uprchlická vlna radikálně změnila demografický poměr Palestiny, ale i přes tuto skutečnost těsně před vznikem Izraele tvořili Arabové většinu obyvatel země při poměru 2:1.¹⁰

2.3) Britská přítomnost v Palestině

Pro výkon britské blízkovýchodní politiky vykonávané v období od počátku první světové války je možné zjednodušeně konstatovat, že ani britská vláda, ani britští poslanci parlamentu neměli přílišné znalosti o problémech Blízkého východu. V Londýně byl pro tyto účely vytvořen tým specialistů, který vyjednával strategické plány Velké Británie, aby zároveň zůstaly respektovány zájmy Francie. Nakonec byly tyto snahy završeny tajnými smlouvami o rozdělení Osmanské říše (včetně Palestiny) mezi oběma mocnostmi po ukončení války. Zmíněné smlouvy podepsali poslanec sněmovny Mark Sykes a francouzský zástupce Charles Georges Picot, proto se nazývají Sykes-Picotovy dohody, k jejich schválení došlo v květnu 1916.¹¹ V Sykes-Picotových dohodách se přihlíželo i k zájmům Ruska, a když byly po ukončení bojů odtajněny, vyvolaly velice silnou vlnu nevole mezi Araby, protože ti pomáhali během války Britům k vítězství a toto tajné vyjednání pro ně představovalo nemyslitelnou zradu. Za příslib vytvoření poválečné svobodné arabské domoviny se dohodl šaríf Husajn z Mekky, uznáný na mluvčího Arabů, na spolupráci s Velkou Británií. Jednání probíhalo formou korespondence,

---

⁷ Sefardští Židé – orientální. Kořeny mají na Pyrenejském poloostrově a ve Středozeří, nebo se jedná o Židy pocházející z ostatních arabských zemí a Íránu, kteří jsou označováni mizrachim, to znamená „pocházející z východu“. TUREČEK, B. *Nesvatá válka o svatou zemi: málo známá zákoutí nelítostného boje mezi Židy a Araby*, 2011, str. 38.

⁸ Aškenázští Židé – pocházejí z východní, střední a západní Evropy. Tamtéž, str. 38.

⁹ POJAR, M. *Stručná historie států – Izrael*, 2004, str. 29.

¹⁰ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina*, 2013, str. 26.

¹¹ GOMBÁR, E. *Moderní dějiny islámských zemí*, 1999, str. 383.

kteřá vešla ve známost jako Mac Mahonov a odehrávala se mezi britským vrchním komisařem v Egyptě Mac Mahonem a mezi šarífem Husajnem v letech 1915 až 1916. Korespondence určovala požadavky arabské strany, především tedy uznání islámského chalífátu. Britové je nakonec s vážnými výhradami přijali. Pikantní na celé záležitosti ale je, že následně využili proti Arabům Isti, jelikož se vyjadřovali pomocí mlhavých formulací, které umožňovaly různou interpretaci sdělení. Právě nejasné formulování se dotklo především Palestiny. Další podlost Mac Mahonovy korespondence spočívala v tom, že Britové použili snadný trik, kdy arabská verze posledního dopisu obsahovala příslib splnění požadavků, zatímco ta anglická nikoliv. Po dohodnuté spolupráci vyhlásil šaríf Husajn v červnu 1916 Arabskou revoltu a společně s Brity bojoval proti Turkům. Po ukončení 1. světové války tak přišlo s odtajněním Sykes-Picotových dohod namísto splnění slibů pouze rozčarování mezi Araby.¹²

Závěry Sykes-Picotovy dohody na rozdělení území bylo následovné:

- a) Samostatný arabský stát, případně konfederace států, kde bude mít vliv Francie (vnitřní Sýrie a Mosul) a Velká Británie (dnešní Jordánsko a část Iráku)
- b) „Modrá oblast“ náležící Francii ležící od syrsko-libanonského pobřeží až do vnitrozemí Anatólie po Sivas, britská „červená oblast“ zahrnující Bagdád a Basru. Uvedená místa budou spadat pod přímou nebo nepřímou vládu velmocí.
- c) „Hnědá oblast“, do které patří část Palestiny, případně mezinárodní správě, jak bylo dohodnuto s Ruskem a šarífem Husajnem.

Britům v Palestině nakonec zůstaly přístavy Hajfa i Akka. Důležitou skutečností je také to, že v rámci Sykes-Picotovy dohody nepadla ani jedna zmínka o plánovaném budoucím vytvoření židovské domoviny, ani o jakýchkoli nárocích sionistů na naplnění podobného záměru. V dubnu 1917 byla dohoda doplněna ještě o italskou „zelenou oblast“, podle které jihozápadní Anatólie a oblast kolem Smyrny spadala pod přímou správu Itálie.¹³

Nejvýznamnějším mezníkem ve vztahu Britů k sionistům v průběhu první světové války se stala tzv. Balfourova deklarace. Již v prosinci 1916 se stal v Británii ministrem zahraničí Arthur Balfour, který vešel ve známost především svým přátelským postojem k sionistickým

---

¹² GOMBÁR, E. *Moderní dějiny islámských zemí*, 1999, str. 385 – 386.

¹³ Tamtéž, str. 389 – 392.

myšlenkám. Balfourova deklaráce představovala dopis Arthura Balfoura adresovaný lordu Rotchildovi, který zastával postavení vedoucího představitele britských sionistů.¹⁴

Znění dopisu je následující:

2. listopadu 1917

Drahý Lorde Rotchilde,

Jsem velice potěšen, že Vám mohu předat jménem vlády Jeho Veličenstva následující prohlášení o sympatiích s židovskými sionistickými aspiracemi, které bylo předloženo kabinetu a jím schváleno. Názor Jeho Veličenstva je příznivě nakloněn myšlence vytvoření židovské domoviny v Palestině a vyvine své největší úsilí, aby pomohl usnadnit tento cíl, přičemž je jasné, že nedojde k porušení občanských, ani náboženských práv, které jsou uplatňovány mezi nežidovskou částí populace v Palestině a ani nedojde k porušení práv a politického statutu Židů v jiné zemi.

Byl bych vděčen, kdybyste mohl o tomto prohlášení uvědomit Sionistickou federaci.

Váš

Arthur James Balfour¹⁵

Balfourova deklaráce je dalším jasným porušením, ba dokonce naprostým opakem, proti slibům, které prohlašovali Britové směrem k Arabům v průběhu jejich vzájemné válečné spolupráce.

Již v prosinci 1917 Britové obsadili Jeruzalém a postupně zvyšovali svou přítomnost i v dalších místech Palestiny a na Blízkém východě.

Klíčovým okamžikem při přerozdělování moci v oblasti Blízkého východu se stala konference v San Remu, která se konala 19. – 26. dubna 1920. Zde si vítězné mocnosti rozporcovaly teritorium padlé Osmanské říši do pěti mandátních území. Britská mandátní správa zahrnovala Mezopotámii (Irák) a Palestinu, ze které se roku 1921 vyčlenilo Zajordánsko. Sýrie připadla Francouzům a rovněž z ní se později, roku 1925, vyčlenil Libanon. Toto přerozdělení

---

¹⁴ ČEJKA, M. *Dějiny moderního Izraele*, 2011, str. 20.

¹⁵ Jewish virtual library. Balfour declaration, [19. 1. 2016]. Dostupné z: (<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/History/balfour.html>).

mandátů schválilo Společenství národů v roce 1922. V autonomním Zajordánsku (Transjordánsku) svěřili Britové vedení do rukou emíra Abdulláha a byl zde vyhlášen zákaz židovského přistěhovalectví.¹⁶

Po skončení první světové války se z Velké Británie stala prvořadá velmoc uplatňující své zájmy na Blízkém východě. Arabové situaci vnímali tak, že se sice osvobodili od nadvlády Turků, avšak se okamžitě poté dostali do závislosti na britské koloniální politice. Stále narůstající napětí mezi arabskou populací v Palestině vyvolával rovněž neutuchající příliv židovských přistěhovalců, kterým zde byla odprodávána půda. Tato situace způsobovala na straně Palestinců obavy, že brzy dojde k demografické převaze Židů a tak vidina vytvoření potenciálního arabského státu byla stále více v nedohlednu. Jako důsledek uvedených událostí začalo docházet k prvním nepřiměřeným násilnostem.¹⁷

Britové se stupňujícího násilí zalekli a roku 1922 byla vydána tzv. (první) Bílá listina s cílem omezit razantně příliv židovských imigrantů.¹⁸

Nicméně neustále se stupňující tlak zapříčinil počátek dodnes trvajících kolotoče násilí na obou znesvářených stranách, tedy jak na straně arabské, tak i židovské. Vrcholem těchto událostí se však stal masakr v Hebronu na konci srpna 1929, kdy Arabové provedli pogrom na Židy, desítky jich brutálně zavraždili, zohavovali těla obětí a další desítky zmrzčili. Celkem bylo zavražděno 67 Židů, včetně žen a dětí. Spouštěčem útoku se stal přirozeně strach, že sionisté chtějí Araby z Palestiny vyhnat a také fámy o údajném spáchaném násilí na Palestincích v Jeruzalémě rukou Židů.¹⁹

V souvislosti s 20. lety 20. století a usazování Židů v Palestině bych ráda jen okrajově zmínila zakladatele revizionistického sionismu Vladimíra Žabotinského, který sice požadoval vytvoření židovského státu na území Palestiny, ale zároveň odmítal ideu, že by měli být vyhnáni palestínští Arabové. V jeho vizích by existoval jeden stát, kde budou i nadále žít Arabové, nýbrž s židovskou většinou. Postavení, kterému by se podle Žabotinského měla arabská menšina těšit, jsou však v naprostém kontrastu s pozdější realitou Izraelského státu.²⁰

---

¹⁶ ČEJKA, M. *Dějiny moderního Izraele*, 2011, str. 22.

¹⁷ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina*, 2013, str. 42.

¹⁸ Tamtéž, str. 44.

¹⁹ TUREČEK, B. *Nesvatá válka o svatou zemi*, 2011, str. 17.

²⁰ ZOUPĽNA, J. *Od jišuvu k Izraeli*, 2007, str. 223 – 225.

Třicátá léta s sebou přinesla jako stěžejní událost především nástup Adolfa Hitlera k moci (1933). Společně s vítězstvím nacistické ideologie v Německu stoupaly i počty příchozích Židů do Palestiny, takže se tamní židovská populace zdvojnásobila. Velká Británie, vědoma si zločinů proti Židům, ke kterým v Evropě docházelo, se snažila minimalizovat omezování židovské imigrace do Palestiny, a proto nastalo další vyhocení událostí. V dubnu roku 1936 propukla opět vlna nepokojů, která je nazývána Arabskou revolucí. Zemřelo při ní asi 5 000 Arabů, 400 Židů a na 200 Britů. Revolva trvala až do listopadu 1936 a k jejímu ukončení dopomohlo až povolání 20 000 britských vojáků a mírové aktivity okolních arabských zemí. Bezprostředně poté jmenovali Britové Peelovu komisi zabývající se hlavně tím, jak zajistit do budoucna soužití sionistů a palestinských Arabů. Požadavky obou skupin však komise spatřovala natolik protichůdnými, že závěrem navrhla rozdělení Palestiny na židovský a arabský stát, který měl být součástí Transjordánska. Jeruzalém, Jaffa a Betlém měly zůstat nadále pod britskou správou.²¹

Arabové tento návrh zavrhli, protože by získali sice 80 % půdy, ale ty nejúrodnější části země měly připadnout sionistům a navíc jim vadilo, že by žili sice v arabském státě, ale pod faktickou správou Hášimovců z Transjordánska. Židé návrh podpořili a doufali, že v budoucnu se jim podaří hranici území rozšířit ve vlastní prospěch. Situace, která následovala, si opět vyžádala mnoho obětí, protože se obnovily vlny násilností ze strany Arabů vůči sionistům a tentokrát směřované i proti Britům, kteří čelili navíc útokům ještě ze strany nově zformovaného Irgunu.²² Trest za tato provinění jak pro arabské, tak i sionistické radikály, stanovila Velká Británie, a to uvěznění, případně popravu a zároveň zbourání obydlí rodinám pachatelů. Tuto skutečnost zmiňují zejména proto, že Izraelci tuto metodu převzali a používají ji dnes pro potrestání palestinských zločinců také.²³

Po úspěšném zmírnění bojů vytvořili Britové roku 1938 další komisi, tentokrát nazvanou Woodheadovu, jež se měla zabývat znovu a ještě podrobněji otázkou rozdělení Palestiny. Woodheadova komise navrhla nový plán dělení oblasti, ale opět bezúspěšně. O rok později proto došlo ke konferenci, které se účastnili zástupci obou znesvářených stran, nicméně na ničem se ani tentokrát nedokázali shodnout. V této době bylo pro Velkou Británii hlavní udržet

---

²¹ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina*, 2013, str. 48 – 49.

²² Irgun – militantní křídlo sionistů, kteří se odštěpily od Hagany, podzemní židovské organizace. TUREČEK, B. *Nesvatá válka o svatou zemi: málo známá zákoutí nelítostného boje mezi Židy a Araby*, 2011, str. 72.

²³ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina*, 2013, str. 48 – 50.

klid ve strategické oblasti, a proto zájmy sionistů ustoupily do pozadí. V roce 1939 byla vydána (druhá) Bílá listina stanovující, že židovský stát nevznikne proti vůli arabské většiny. Deklarován byl pouze záměr vytvořit arabský stát, jehož součástí by bylo případné budování židovské domoviny. Bílá listina přistěhovalectví značně omezila na 75 000 Židů během následujících pěti let, což znamenalo vzhledem k poměrům v Evropě pro Židy tragédii. Židé a zároveň ani Arabové návrh nepodpořili. Britská zahraniční politika se v této době projevila více než cokoli jiného jako hlavně pragmatická. V období míru podporovala sionisty a během války si účelově zvolila spojenectví s Araby.²⁴

2.4) Druhá světová válka

Arabové za druhé světové války vyjadřovali své sympatie spíše nacistickému Německu, obzvláště proto, že se nacházeli v područí Britů a Francouzů. Židé se naopak přiklonili k Britům a několik tisíc jich dokonce aktivně bojovalo v britské armádě. I přes tento fakt, však Britové bránili vstupu Židů do Palestiny. Z tohoto důvodu zemřelo mnoho Židů, kteří připlouvali do země na lodích, a ve vylodění jim bylo zabráněno. Při druhé světové válce došlo k jedné z největších tragédií v dějinách lidstva, k holocaustu, mezi Židy nazvaném *šoa*, tedy katastrofa, která zapříčinila smrt 6 milionu evropských Židů, z toho 1,5 milionu dětí.²⁵

Populační rozložení v Palestině na konci války v roce 1945 vypovídá o 517 000 přítomných Židech a 1 140 000 Arabech. Kvůli britské politice se již definitivně rozpoutalo nepřátelství k Britům u Arabů i Židů a docházelo k teroristickým útokům na britské cíle. Napjatá situace v Palestině v roce 1946 přiměla Velkou Británii k vytvoření tzv. Morrison-Gradyho zprávy s opětovným návrhem rozdělit území na dvě provincie, kde Židům mělo připadnout 17% území. Výkonná a soudní moc měla v tomto případě zůstat v rukou Britů. Plán byl opět zamítnut arabskou i židovskou stranou. Na počátku roku 1947 stále žádné jednání nepřineslo možné východisko ze složité situace, proto 14. února 1947 Britové celý problém postoupili Organizaci spojených národů.²⁶

2.5) Plány OSN na rozdělení Palestiny

Po skončení krvavých šesti let, kde se celkové dění odvíjelo zejména od probíhající druhé světové války, se OSN zabývalo tím, jak pomoci Židům, kteří přežili holocaust. V potaz brali hlasy západních politiků a diplomatů, že by řešení nemělo být na úkor dosavadních arabských

²⁴ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina*, 2013, str. 50 – 51.

²⁵ POJAR, M. *Stručná historie států – Izrael*, 2004, str. 49 – 50.

²⁶ Tamtéž, str. 50 – 51.

obyvatel mandátu Palestina. V úvahu přicházely tři možnosti, a to pomoci přeživší Židy usazovat v západních zemích, například v USA nebo se je pokusit reintegrovat nazpět do jejich původních předválečných domovin. A třetí variantou bylo umožnit vytvoření Izraele a pomoci Židům se do něj přestěhovat.²⁷

OSN nejprve vytvořila zvláštní komisi s názvem „The United Nations Special Committee on Palestine“ (UNSCOP). Ta měla za úkol vytvořit plán, jak vyřešit složitou situaci v Palestině, který dále předloží Valnému shromáždění ke schválení.²⁸ Podle konečného plánu Organizace spojených národů měl arabský stát zaujímat 7 200 km čtverečních s počtem 804 000 Arabů a 10 000 Židů, zatímco židovský stát se měl rozkládat na 8 800 km čtverečních s 538 000 Židy a 397 000 Araby, zhruba 75 % území tvořila poušť. Oba státy by spolupracovaly na ekonomické úrovni, sdíleli by společnou měnu, železnice, mezinárodní silnice, poštovní i telegrafické služby. Navíc měl židovský stát platit každoročně čtyři miliony liber (asi 143 milionů korun), protože jeho území zabíralo lepší citrusové oblasti a předpokládána byla i vyšší technologická vyspělost. Na bezpečnost měly dohlížet oba státy a v případě ohrožení mírové situace by odpovídala mezinárodní Rada bezpečnosti. Města Jeruzalém a Betlém měla podle návrhu přejít pod správu OSN. 29. listopadu 1947 došlo k předložení tohoto návrhu Valnému shromáždění ke schválení, přičemž USA, Rusko, Norsko, Kanada, Francie a Guatemala se vyjádřily souhlasně a naopak muslimský blok společně s Indií, Jugoslávií a Řeckem rozdělení nepodporovaly. Nakonec byla rezoluce schválena 33 hlasy proti 13. Arabové i Židé odmítali federalizovanou Palestinu a návrh na dva oddělené státy podporovala alespoň jedna strana, židovská a to i přestože vzdát se Jeruzaléma pro ní znamenalo veliký ústupek.²⁹

Prvotní arabské reakce na rezoluci OSN představovaly hrozby násilím, které nezdávka bývaly naplňovány. Například v syrském Aleppu vypálili Arabové 300 židovských domů a 11 synagog, v Adenu bylo zabito 76 Židů. Palestina vyhlásila třídenní generální stávkou a propukly násilnosti proti Židům v Jeruzalémě, Haifě a Jaffě, docházelo k přepadávání izolovaných židovských sídlišť, dopravních prostředků a loupení židovského majetku. Mezi Palestinci se začaly formovat různé gerilové bojůvky, ale zároveň počala být formována organizovaná Arabská osvobozovací armáda s dodávkami zbraní od Arabské ligy³⁰. Židé se museli soustředit na

---

²⁷ ČEJKA, M. *Dějiny moderního Izraele*, 2011, str. 65 – 66.

²⁸ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina*, 2013, str. 67.

²⁹ SACHAR, H. *Dějiny státu Izrael*, 1999, str. 252 – 254.

³⁰ Arabská liga vznikla roku 1945, členové jsou Egypt, Irák, Jemen, Jordánsko, Libanon, Saúdská Arábie, Sýrie.

obranu vlastních obyvatel během stahování britských jednotek a připravit se na invazi arabských států, kterou očekávali po plánovaném vyhlášení samostatného státu, které naplánovali na 15. květen.³¹

2.6) Vznik Izraele a válka za nezávislost

Dne 14. května v 16:00 hodin izraelského času David ben Gurion slavnostně přednesl v budově telavivského muzea Deklaraci izraelské nezávislosti. Ještě téhož dne opustili definitivně Britové Jeruzalém i jejich ostatní državy v Palestině a na těchto místech je nově nahradili Izraelci. Velká Británie nejprve Izrael jako nezávislý státní celek neuznala, ale posléze své stanovisko změnila 28. dubna 1950.³² Součástí Deklarace izraelské nezávislosti bylo i prohlášení určené pro uši celého okolního světa, že Izraelská země je „historickou kolébkou židovského lidu a že Balfourova deklarace, rezoluce Spojených národů o rozdělení, oběti sionistických průkopníků a utrpení podstoupené Židy v nedávných letech, položily morální a právní základy nového Státu Izrael. Bude otevřen všem Židům, kteří si přejí vstoupit, bude dbát na sociální a politickou rovnost všech svých občanů, bez rozdílu náboženství, rasy nebo pohlaví, a zaručí svobodu náboženství, svědomí, výchovy a kultury všem.“³³

O den později, 15. května 1948 je britský mandát Palestina oficiálně ukončen. Velice záhy dochází k uznání čerstvě deklarovaného Izraele Spojenými státy, pro které tento postoj znamenal velké dilema. Prezident Truman vyjadřoval podporu židovským aktivitám v Palestině, údajně ho navštívil Chajim Weizmann, první izraelský prezident, ještě před vyhlášením nezávislosti a velice na něj zapůsobil, ale americký ministr zahraničí Marshall oproti Trumanovi spatřoval v nastolené situaci velké nebezpečí destabilizace celého Blízkého východu. Partnerství a spolupráce mezi Izraelem a USA však byla započata až později, v 60. – 70. letech.³⁴

Vyhlášení Izraele zapříčinilo téměř okamžité zahájení první ze série arabsko-izraelských válek, kterou David ben Gurion nazval „válkou za suverenitu“. Běžně rozšířeným názvem se však stala spíš „válka za nezávislost“. Existuje také označení tohoto konfliktu jako „osvobozující válka“ užíván elitními bojovníky Palmachu, který byl součástí Hagany. Palestinci užívají pro tuto

---

³¹ SACHAR H. *Dějiny státu Izrael*, 1999, str. 257 – 260. LANG, V. Česká tisková kancelář, *Liga arabský států*, *Novinky.cz* (online), [24. 1. 2016]. Dostupné z: (tema.novinky.cz/liga-arabskych-statu).

³² ČEJKA, M. *Dějiny moderního Izraele*, 2011, str. 39 – 43.

³³ SACHAR, H. *Dějiny státu Izrael*, 1999, str. 269.

³⁴ ČEJKA, M. *Dějiny moderního Izraele*, 2011, str. 43.

událost slovo *nakba*, tedy katastrofa vzhledem k důsledkům, jež pro ně nakonec z války vplynuly.³⁵ Palestinské vedení i samotní palestinští občané se dlouhodobě snažili zabránit vzniku židovského státu na území Palestiny a 15. května 1948 posílili armádami sousedních i některých vzdálenějších arabských zemí, vyhlásili Izraeli ozbrojený odpor. Konflikt nabyl mezinárodních rozměrů, protože jak již bylo uvedeno, právo na existenci Izraele uznaly USA a rovněž Sovětský svaz. Československo také ve sporu podporovalo židovskou stranu a dodávalo zásoby zbraní. Nejprve se zdálo, že Izrael nemá přílišnou naději, aby se ubránil, ale tato úvaha se nakonec ukázala být mylnou. Boje probíhaly po dobu několika týdnů pouze s občasnými krátkými příměřími vyjednanými pod patronátem OSN. Vojska sousedních arabských států udržovala pásmo Gazy (Egyptané), Západní břeh Jordánu a V Jeruzalém (Jordánci), oblast východně od Galilejského jezera (Syřané).³⁶ Nutno podotknout, že okolní arabské státy neválčily z čistého bratrství se svými muslimskými bratry v Palestině, ale vlivný faktor pro ně představovaly i jejich vlastní zájmy, jak konečně bylo patrné po ukončení války, kdy se Jordánsko a Egypt zmocnily území původně připsaného Palestincům.³⁷

Arabská strana údajně disponovala jak početní, tak materiální převahou, ale mezi arabskými útočícími jednotkami existovaly různé vlastní spory a rivalita. Podobně arabští generálové neměli tak dobré velitelské schopnosti a možná i obrovsky silný zápal a odhodlání u Izraelců zapříčinil, že se útoku ubránili.³⁸

V rozmezí od ledna do dubna 1949 došlo na řeckém ostrově Rhodos k jednání o příměří mezi Izraelem a sousedními státy. Během nadcházejících desetiletí poté dohody z Rhodosu představovaly pro obě strany legitimní právní nástroj regulující jejich vzájemné jednání. Mezi arabské státy, které zmíněné dohody podepsaly, patřil Libanon, Egypt, Jordánsko a Sýrie. I přes podepsání mírového stavu, se však tyto země distancovaly od uznání Izraele a jeho hranic.³⁹

Důsledky první arabsko-izraelské války byly, zejména pro Palestince, nedozírné. Došlo jednak k územním změnám, například rozdělení Jeruzaléma na západní a východní část a také vlivu v obou jeruzalémských částech podle toho, která strana je dobyla. Západní Jeruzalém se dostal pod správu Izraelců a východní Jeruzalém naopak ovládli Jordánci. Nutno připomenout, že

---

³⁵ SHAPIRA, A. a BERRIS, A. *Israel: a history*, 2012, str. 156.

³⁶ LEWIS, B. *Dějiny Blízkého východu*, 1997, str. 319.

³⁷ HERZOG, CH. *Arabsko-iraelské války*, 2008, str. 25.

³⁸ ČEJKA, M. *Dějiny moderního Izraele*, 2011, str. 44.

³⁹ LEWIS, B. *Dějiny Blízkého východu*, 1997, str. 319.

obojí bylo v rozporu s mezinárodním právem, protože Jeruzalém měl být zachován jako tzv. *corpus separatum*, enklávu pod mezinárodní správou. Jordánsko si navíc přisvojilo Západní břeh Jordánu a Egypťané začali okupovat pásma Gazy.⁴⁰

Ještě významnější a tragičtější důsledek tohoto válečného konfliktu však znamenalo vyhnání statisíců palestinských Arabů, kteří utíkali buď na Západní břeh Jordánu, nebo až do sousedních arabských zemí. Odcházel dobrovolně ze strachu a také byli bezesporu vyháněni Izraelci. Důkazy a tvrzení obou stran se samozřejmě rozcházejí, Palestinci hovoří o krutosti a násilí, kterého se na nich dopouštěl Izrael a ten naopak zarputile vydává prohlášení o údajné zbabělosti Palestinců, kteří svévolně opouštěli domovy a uchýlovali se raději k příbuzným nebo jinam.⁴¹ V každém případě výsledkem války za nezávislost byl počet uprchlíků odhadovaný OSN ve výši 762 000.⁴²

2.7) Šestidenní válka

Z celkem pěti arabsko-izraelských válek představuji blíže pouze dvě, první z nich z roku 1948 již byla výše uvedené a druhá, které se budu věnovat v této kapitole nesoucí označení „šestidenní válka“. Důvod, proč jsem si vybrala k rozpracování právě tyto dva válečné konflikty, je ten, že se bezprostředně a hlavně velice silně dotkly životů palestinských Arabů a jejich dopad je patrný doposud.

V roce 1965 došlo díky Jásiru ʿArafátovi ke zformování organizace al-Fatah, která se stala záhy nejvlivnější organizací sjednoceného palestinského osvobozenického hnutí OOP. Okolní arabské země pokračovaly ve svém vyzbrojování, zejména za asistence Sovětského svazu, což Izrael velice znepokojovalo. Příčinou k rozpoutání válečného střetu dále bylo zesílení teroristické činnosti z Golanských výšin náležících tehdy Syřanům. V neposlední řadě izraelské tajné služby informovaly vedení, že zachytily informace o údajném plánovaném útoku okolních států. Tato informace se nikdy nepotvrdila, avšak Izrael nečekal, a protože kromě ostřelování svého území z Golanských výšin měl další faktický důvod, konkrétně blokádu Eljatského zálivu, kterou provedl prezident Násir, byla rozpoutána v pořadí třetí válka.⁴³

---

⁴⁰ TUREČEK, B. *Nesvatá válka o svatou zemi*, 2011, str. 126.

⁴¹ PELED, M. *The General's Son, Journey of an Israeli in Palestine*, 2012, str. 126.

⁴² LEWIS, B. *Dějiny Blízkého východu*, 1997, str. 319.

⁴³ KRUPP, M. *Dějiny státu Izrael*, 2013, str. 141 – 143.

Dne 5. června 1967 izraelská armáda pod vedením ministra obrany Mošeho Dajana zaútočila na Egypt a Sýrii, přičemž zničila značnou část jejich letectva. Během následujících pěti dnů dobyli celý Západní břeh Jordánu, Sinajský poloostrov, pásmo Gazy, Golanské výšiny i východní Jeruzalém. Zisky na straně Izraele byly tudíž ohromné, protože dobyté území představovalo celkově třikrát větší plochu, než na kterém se rozkládal samotný židovský stát. Po ukončení konfliktu následovala diplomatická vyjednávání, kde Velká Británie požadovala poměrně nejednoznačně odchod Izraele z dobytých území na uznané hranice. OSN navíc stanovovalo podmínku, aby okolní země uznaly existenci Izraelského státu. Na základě těchto skutečností byla 22. listopadu 1967 vydána rezoluce 242 Rady bezpečnosti OSN.⁴⁴

Rezoluce č. 242: „Rada bezpečnosti, vyjadřující své pokračující znepokojení s vážnou situací na Blízkém východě, kladouc důraz na nepřípustnost nabývání území válkou a na nutnost usilovat o spravedlivý a trvalý mír, v němž bude moci každý stát v oblasti žít v bezpečí, zdůrazňující ještě více, že všechny členské státy ve svém souhlasu s Chartou OSN na sebe vzaly závazek jednat v souladu s článkem 2 Charty. 1. Prohlašuje, že naplňování principů Charty vyžaduje dosažení spravedlivého a trvalého míru na Blízkém východě, který bude zahrnovat aplikaci následujících principů: a) stažení izraelských ozbrojených sil z území okupovaných v předešlém konfliktu b) ukončení všech nároků a ozbrojených akcí a respektování a uznání svrchovanosti, územní celistvosti a politické nezávislosti všech států v této oblasti, práva na živost jejich obyvatel uvnitř bezpečných a uznávaných hranic, bez hrozeb a užívání síly...“.⁴⁵

Izrael s rezolucí souhlasil, Palestinci jí odmítli, protože se jim nelíbilo, že je o nich v dokumentu hovořeno pouze jako o „uprchlících“, jejichž situace má být spravedlivě řešena. Významnou událostí byla rovněž konference konaná v Chartúmu 1. září 1967, na které se zástupci členských států Arabské ligy shodli na tzv. „trojím ne“, tedy žádné jednání, žádné uznání Izraele a ani žádná mírová smlouva s ním.⁴⁶

Izrael v šestidenní válce porazil vojska Egypta, Jordánska, Sýrie a irácké jednotky a územní zisky již byly jmenovány výše. Důsledky toho však byly obrovské. Sinajský poloostrov si Izrael podržel až do roku 1979, kdy s Egyptem jako vůbec první arabskou zemí došlo na podepsání mírových smluv, které jsou známy jako Dohody z Camp Davidu. Na Západním břehu Jordánu a ve V

---

⁴⁴ KRUPP, M. *Dějiny státu Izrael*, 2013 str. 144 – 145.

⁴⁵ ČEJKA, M. *Dějiny moderního Izraele*, 2011, str. 121.

⁴⁶ KRUPP, M. *Dějiny státu Izrael*, 2013, str. 141 – 143.

Jeruzalémě byla ukončena jordánská správa a oblasti si přivlastnil Izrael. Anexe trvá do současnosti, přinesla s sebou rozšíření izraelských kontrol, navyšování počtu izraelských vojáků atd. Pásmo Gazy do té doby spravované Egyptem rovněž Izrael obsadil, ale v roce 2005 se z tohoto území stáhl. O rok později zde volby vyhrálo islamistické hnutí Hamás, které svedlo s Izraelem další boje.⁴⁷

Vzhledem k získanému území V Jeruzaléma Izrael zahrnul do své správy jednak Staré město s Chrámovou horou, tedy místa, která pro židovskou historii znamenají velmi mnoho a kam jim byl po léta odepírán Jordánci vstup, ale také rozsáhlé palestinské čtvrti a rovněž i zhruba třicet okolních arabských vesnic, které nebyly považovány za součást Jeruzaléma ani jordánskou vládou a s biblickou historií neměly společného vůbec nic.⁴⁸

2.8) Intifády

Poslední historické události, které uvedu v této kapitole, pro představu jakéhosi dějinného rámce ovlivňujícího současný stav, jsou první a druhá intifáda a to zejména proto, že velice se velice silně dotkly životů lidí na palestinských územích, kteří jsou pro mě v mé práci klíčoví.

Název intifáda je arabské označení pro povstání. Po dvaceti jedna letech izraelské okupace palestinských území došlo mezi Palestinci ke vzpouře. Vadilo jim především pokračující židovské osidlování. Do doby, než v Izraeli zvítězila v parlamentních volbách v 70. letech pravicová strana Likud, žilo na okupovaných územích asi 3 000 židovských osadníků, takže zde tvořili pouhých 8% obyvatel. I přes to však disponovali 80 % dostupných vodních zdrojů v této oblasti a také většinou půdy. V pásmu Gazy představovali židovští osadníci 2% tamní populace a celkem jim byla vyhrazena třetina půdy. S vzrůstajícím osidlováním a zvyšujícím se tlakem, docházelo k zintenzivňování nespokojenosti na straně palestinského obyvatelstva. Běžnými se staly militantní výpady mladých, frustrovaných Palestinců směřující na židovské obyvatele jako například napadání nožem, útoky zápalnými lahvemi, žhářská přepadení na palestinských územích a v také v Izraeli. Samotná intifáda začala 9. prosince 1987, přičemž rozbuškou se stala dopravní nehoda v Gaze, při které se izraelské nákladní auto srazilo s palestinským osobním automobilem. Při nehodě přišli o život čtyři Palestinci a okamžitě bylo spuštěno obviňování, že Izraelští řidiči nákladního automobilu narazili do palestinského vozidla cíleně. Nepokoje se rozšířily i na Západní břeh Jordánu a vyvolaly okamžité vojenské reakce na straně

---

⁴⁷ LEWIS, B. *Dějiny Blízkého východu*, 1997, str. 320.

⁴⁸ TUREČEK, B. *Nesvatá válka o svatou zemi*, 2011, str. 126 – 127.

Izraele. První intifáda trvala celkem pět let, docházelo během ní velice často k vyhlásování stanného práva na okupovaných územích společně s posilováním izraelských vojenských hlídek, rozsáhlému zatýkání palestinských občanů a především k nebyvalému nárůstu násilí na obou stranách.⁴⁹

Druhá intifáda bývá nazývána jako intifáda al-Aksá a jedná se opět o množství izraelsko-palestinského násilných střetů. K vypuknutí došlo v roce 2000 v Jeruzalémě a následně se protesty rozšířily i na palestinská území a do Izraele. Záminkou pro vypuknutí se stala návštěva představitele strany Likud, Ariela Šarona na Chrámové hoře 28. září. Během druhého palestinského povstání, které trvalo až do roku 2005 však oproti prvnímu, došlo ještě k výraznějšímu navýšení počtu militantních akcí.⁵⁰

Ze strany Palestinců se jednalo spíše o páčání teroristické činnosti než o cílené získávání území. Důvody pro zahájení v pořadí druhé palestinské vzpoury byly stále stejné, tedy pokračující okupace palestinských oblastí, která je v rozporu s mezinárodním právem, nepřetržité osídlování arabských území, násilí páchané na Palestincích rukou radikálních sionistů či ultrapravicově smýšlejících Židů, kteří bývají nezdědka usazováni v osadách, nesvoboda, zabírání vodních zdrojů nebo olivových hájů, které představují pro Palestince jediné možnosti obživy atd.

Násilí a teroru se však samozřejmě před vypuknutím druhé intifády nedopouštěli pouze výše zmínění radikálové z „židovského tábora“. Frustrovaní Palestinci bez výhledu jakékoli slibnější budoucnosti se taktéž uchylovali k páčání zločinů na židovských civilistech a také docházelo k sebevražedným útokům radikálně smýšlejících muslimů indoktrinovaných islamistickou stranou Hamás. Například v 90. letech, tedy v době předcházející druhé intifádě, zabili izraelští vojáci a osadníci 405 palestinských občanů. Ve stejném období usmrtili většinou sebevražední atentátníci 256 Izraelců.⁵¹

Na jaře roku 2002 zahájili Izraelci jednání o budoucím opatření s cílem zamezit možnosti páchat teroristické činy v izraelských městech. Média začala informační kampaň o výstavbě separační bariéry oddělující Západní břeh Jordánu od izraelského území. Ke konečnému souhlasnému rozhodnutí izraelské vlády o výstavbě bezpečnostní bariéry došlo nakonec 23.

---

⁴⁹ KRUPP, M. *Sionismus a Stát Izrael*, 1998, str. 129 – 130.

⁵⁰ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina*, 2013, str. 213.

⁵¹ Tamtéž, str. 214.

června. Izrael deklaroval hlavním účelem této stavby zabránění průniku teroristů na území Izraele a dokonce samotní Palestinci zpočátku nijak neprotestovali, jelikož předpokládali, že by soubor zdí a plotů mohl v budoucnu vymezovat vzájemné hranice. Nicméně ve skutečnosti došlo k výstavbě nikoliv v rozmezí tzv. zelené linie, která vymezovala hranice Izraele a Západního břehu před šestidenní válkou, než začal Izrael nelegálně okupovat získaná území, ale v mnohých oblastech výrazně přesahovala a ukrajovala palestinskou půdu.⁵² Bezpečnostní bariéra se rozkládá v délce stovek kilometrů a Palestincům zabrala dalších zhruba 10% pozemků, často z důvodu připojení nelegálních osad na Západním břehu k izraelskému státu.⁵³

3) PALESTINSKÁ AUTONOMIE

Třetí kapitola by měla přinést informace především o současném stavu zkoumané oblasti. Přináším zde vysvětlení zásadních pojmů, se kterými pracuji a které by měly přispět k jasnější a ucelenější představě o území, na kterém se Palestinci vyskytují.

3.1) Vymezení pojmů „Palestinci“ a „Izraelci“

Samotný pojem „Palestinec“ býval v podstatě nejasný a problematický. Ještě ve 30. letech 20. století mohl být za Palestince považován jakýkoli člověk žijící na území tehdejšího britského mandátu Palestina. Například mohl být tedy Palestincem nazýván kdokoli z tamních Arabů, původních Židů či příchozích židovských imigrantů. Postupně došlo k zúžení pojmu a dnes označujeme za Palestince výlučně arabské obyvatele území bývalé mandátní Palestiny a jejich potomstvo. Palestinci pro nás tedy představují obyvatele pásma Gazy, Západního břehu Jordánu nebo také palestinské uprchlíky, kteří žijí v jiných zemích. Rovněž bychom do této kategorie zařadili Palestince, kteří žijí dodnes v Izraeli a ve V Jeruzalémě. Ti však mohou být nazýváni tako izraelskými nebo jeruzalémskými Araby. Navíc se na území Izraele nacházejí různé beduínské kmeny, jejichž příslušníci sami sebe nepovažují a ani se nenazývají Palestinci nebo Izraelci, cítí se být jednoduše beduíny.⁵⁴

Palestinci, kteří zůstali v Izraeli, žijí především v Tel Avivu, Jeruzalémě, v Jaffě, Beerševě a v severním Izraeli. Jedná se asi o 150 000 – 200 000 lidí, kteří žili od roku 1948 do 1966 v podstatě pod stanným právem a v právních otázkách spadali do pravomoci vojenských

---

⁵² ČEJKA, M. *Dějiny moderního Izraele*, 2011, str. 280 – 282.

⁵³ TUREČEK, B. *Nesvatá válka o svatou zemi*, 2011, str. 156.

⁵⁴ Tamtéž, str. 81.

soudů. Izraelští Palestinci jsou tvořeni převážně muslimy a minoritu tvoří křesťané, přičemž mezi oběma skupinami se vyskytují značné rozdíly v životní úrovni. Křesťané v Izraeli totiž užívají trvale lepšího postavení. Palestincům, kteří žijí ve V Jeruzalémě, bylo po válce 1967, kdy Izrael začal svou anexi tohoto území, nutné přiznat izraelská občanství. Je však určitým způsobem omezeno, protože se mohou tito jeruzalémští Palestinci účastnit pouze komunálních voleb.⁵⁵

Komplikovanost vzájemného označování bychom našli také u Palestinců, kteří se odmítají smířit s existencí státu Izrael a s pouze omezeným státním útvarem Palestina v hranicích spočívajících na Západním břehu Jordánu společně s pásmem Gazy. Ti někdy užívají pro své nechtěné sousedy pojmenování sionisté namísto Izraelci. Rovněž někteří Izraelci nepoužívají pojem Palestinci, nýbrž jen Arabové. Situace je ještě komplikovanější, protože přímo v Izraeli žijí tzv. ultraortodoxní Židé, kteří odmítají vznik Izraele z teologických důvodů. Podle jejich přesvědčení má být židovské království založeno teprve poté, co na zem sestoupí mesiáš. Tito Židé sami sebe označují za židovské Palestince.⁵⁶

Pojem Izraelci užívám pro označení osob žijících na území Izraele, který vznikl roku 1948, které jsou držiteli izraelského občanství. Většinou se jedná o Židy, ale mohou to být i křesťané, muslimové (obvykle nazýváni „izraelskými Arabovy“) či drúzové aj.⁵⁷

3.2) Základní fakta o palestinské samosprávě

Významný krok v dosažení vzájemné shody mezi izraelským a palestinským vedením představovala komunikace mezi předními politiky v roce 1994, konkrétně mezi hlavním představitelem OOP Jásirem Ārafátem a izraelským premiérem Jicchakem Rabinem, kterému byl Ārafátem zaslán dopis, v němž garantoval své uznání existence státu Izrael.

Posléze bylo podepsáním mírových dohod z Osla ustanoveno území považované za Palestinskou autonomii. K této významné události došlo 13. září 1994 za izraelskou stranu Šimonem Peresem a za palestinskou Mahmúdem Ābbásem.⁵⁸ Podle původního záměru mělo schválené řešení platit pouze dočasně, na dobu následných pěti let. Poté mělo dojít k vytvoření skutečně samostatného Palestinského státu s vlastní suverénní palestinskou vládou. K této

---

⁵⁵ Přednáška Mgr. Zbyňka Taranta PhD., Plzeň, 5. 11.2015.

⁵⁶ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina*, 2013, str. 11.

⁵⁷ Izraelský centrální statistický úřad. *National Population Estimates* (online), [cit. 12. 1. 2016]. Dostupné z: (http://www.cbs.gov.il/shnaton53/st_eng02.pdf).

⁵⁸ ČEJKA, M. *Dějiny moderního Izraele*, 2011, str. 230.

události, ale vlivem okolností nedošlo, a proto provizorní Palestinská autonomie funguje dodnes. Oblast náležící palestinské správě se skládá ze Západního břehu Jordánu, který je de facto stále pod izraelskou okupací, V Jeruzaléma, jenž je kvůli „Základnímu zákonu o Jeruzalémě“ ve skutečnosti pod přímou správou Izraele, ačkoli izraelské nároky V Jeruzaléma neuznává ani OSN, a také z pásma Gazy.⁵⁹

V počátcích rodícího se politického zastoupení Palestinské autonomie hrála primární roli nacionalistická strana Fatah založena Jásirem 'Arafátem. Roku 1968 se Fatah připojil k OOP, Organizaci pro osvobození Palestiny, a představovala společně s ní hlavní odbojnou složku palestinské populace. Dnes je Fatah dominantní spíše na Západním břehu, zatímco v pásmu Gazy má od voleb v roce 2006 rozhodující slovo islamistický Hamás. Vzhledem k tomu, že Hamás znamenal přímé ohrožení pro Fatah a pozici samotného Mahmúda 'Abbáse, který je od roku 2005 prezidentem Palestinské samosprávy, došlo mezi oběma rivalitními stranami k otevřeným projevům nepřátelství, jež byly ukončeny až rokem 2011, kdy byla mezi nimi podepsána dohoda o vytvoření společné vlády. Násilné převzetí moci Hnutím islámského odporu (Hamás) v Gaze nicméně zapříčinilo blokádu této oblasti Izraelem, která trvá doposud.⁶⁰

Na základě izraelsko-palestinských přechodných dohod nazvaných „Oslo II“ vzešla smlouva týkající se téměř výhradně oblasti Západního břehu Jordánu. Podle této smlouvy se měli Izraelci stáhnout z palestinských měst Ramalláh, Betlém, Džanín, Tulkarem, Kalkilíja a Náblus, která budou nadále spravována pouze palestinskými orgány. Ve výčtu měst však chyběl Hebron, ve kterém je situace z důvodu přítomnosti židovských osadníků přímo uprostřed města mnohem složitější a tím pádem pro něj byla vytvořena samostatná konvence, o které se zmíním později. Dalším výsledkem dohod „Oslo II“ bylo rozdělení Západního břehu do zón A, B a C.⁶¹

Oblast A náleží plně autoritě Palestinské autonomie. Obyvatelstvo tvoří hlavně Arabové a izraelské vojenské jednotky i civilisté jsou odtud plně staženi. Veškerá civilní správa, polovojenské policejní složky atp. připadá pod kontrolu palestinských autorit. Zóna A však celkem tvoří 3,5% Západního břehu. Oblast B je také většinově obydlená Araby a státní správa

---

⁵⁹ JEŽOVÁ, M. a BURGROVÁ, H. *Současný Blízký východ*, 2011, str. 125.

⁶⁰ Tamtéž, str. 125.

⁶¹ ČEJKA, M. *Dějiny moderního Izraele*, 2011, str. 244.

je řízena palestinskou vládou, ale Izrael zde dohlíží na bezpečnostní záležitosti. V této oblasti proto působí společné izraelsko-palestinské hlídky. Zóna B zahrnuje 26% území. Poslední oblasti C jsou převážně osídlené Židy a na veškeré civilní i bezpečnostní záležitosti dohlíží izraelské složky. Jedná se většinou o sporné oblasti jako například o V Jeruzalém, židovské osady a přilehlá okolí, nebo o komunikace spojující jednotlivé židovské komunity a také arabská města nacházející se mezi oblastmi A a B. Poslední zóna představuje celý zbytek plochy Západního břehu, tedy 70,5%.⁶²

Výstavba nelegálních židovských osad na Západním břehu Jordánu však neustále pokračuje, proto se zároveň rozšiřují oblasti C (v rozporu s příslibem budoucího stahování izraelské armády). Jak již bylo uvedeno, Izrael má na tomto území rozhodující pravomoci. Pokud tedy do sféry C spadá vesnice, město nebo tábor obývaný arabskými obyvateli, následuje nezřídka ze strany Izraele totální ignorance potřeb tamních arabských obyvatel. Například při situacích, které vyžadují zásah policejních složek, dochází k velkým prodlevám, než izraelští strážci veřejného pořádku dorazí, nebo jednoduše k vůbec žádné reakci, pokud se nejedná o přímé ohrožení izraelských zájmů, ale o pouhý spor mezi Araby. Údajně v podobném duchu se situace nese i v případě, že Palestinci žijící v oblasti C akutně potřebují zdravotní pomoc.⁶³

Výjimku představuje ještě město Hebron, které je dále rozděleno na základně tzv. Hebronského protokolu z roku 1997. Podle něj 80% města tvoří zóna H1 spadající plně pod palestinskou správu. Zbýlých 20% H2 je obýváno 450 ti židovskými osadníky (na jejich ochranu je jim poskytnuto 2 000 vojáků).⁶⁴

29. listopadu 2012 došlo k dalšímu posunu v postavení Palestinské autonomie. V New Yorku se konalo zasedání Valného shromáždění OSN, na kterém většina členských zemí podpořila palestinskou žádost o zvýšení svého statusu na nečlenský pozorovatelský stát. Návrh odsouhlasilo 138 zemí, naopak proti se postavilo 9 zemí, včetně České republiky, která zamítla jako jediný členský stát Evropské unie. Ostatní země, které nesouhlasily se zlepšením

---

⁶² Jewish Virtual Library. Map of Palestinian Autonomy [22. 2. 2016]. Dostupné z: (<https://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/Peace/pamap.html>).

⁶³ Rozhovor s obyvatelem palestinského uprchlického tábora al-^cAskar Abú Džawdat Jusúfem, al-^cAskar, 12. 8. 2015.

⁶⁴ ČEJKA, M. *Dějiny moderního Izraele*, 2011, str. 254.

postavení Palestiny, jsou Izrael, ostrovy a Palau Nauru, Marshallovy ostrovy, Mikronésie, Panama, Kanada a USA. Dalších 41 států se zdrželo hlasování, například Německo či Británie.⁶⁵

3.3) Demografie

Celkový počet obyvatel Palestiny byl v roce 2015 uváděn ve výši 4,4 milionů lidí. Z toho 1,7 milionu Palestinců žije v pásmu Gazy a zbývajících 2,7 milionu obývá Západní břeh Jordánu. V pásmu Gazy tvoří 72% obyvatel uprchlíci, zatímco na Západním břehu registrovaní uprchlíci představují 28,3% tamní populace. Palestiňští uprchlíci se však nacházejí i v okolních arabských zemích, konkrétně v Jordánsku, Libanonu a Sýrii. Celkový počet registrovaných palestinských uprchlíků se dnes pohybuje kolem pěti milionů.⁶⁶ Tito lidé opustili své domovy z důvodů násilností ještě v době před vznikem státu Izrael, v důsledcích války za nezávislost v roce 1948 nebo po šestidenní válce roku 1967. Blíže se však otázce uprchlíků budu věnovat v jiné části práce.

Palestinská populace je charakteristická svým rapidně rychlým populačním růstem, dokonce se o ní hovoří jako o jedné z nejrychleji nabývajících co do počtu na světě. Absolutní početní převahu mají ve společnosti mladí lidé do 30ti let, kteří tvoří v Palestině téměř 70% žijící populace. Průměrný věk je odhadován na 16 let. Společně s růstem populace, je potřeba zajišťovat i rozvoj edukativních institucí, od základních, přes odborné střední školy až po univerzity, protože je zapotřebí mladou generaci připravovat pro aktivní zapojení na trhu práce.⁶⁷ Ve skutečnosti však Palestinci patří k nejvzdělanějším národům mezi Araby, ale absolutně to neodpovídá jejich možnosti nalézt ve své zemi zaměstnání. Vysokoškolsky vzdělaní lidé jsou často nuceni se živit jako číšníci v restauracích, pokud nechtějí zůstat bez příjmu úplně. Procenta nezaměstnaných v Palestině (míněně Západní břeh, V Jeruzalém i pásmo Gazy) dosahují v některých oblastech téměř 54%, přičemž vyšší čísla vykazují ženy. Více informací ohledně zaměstnanosti Palestinců předkládám v Tabulce 1.⁶⁸

---

⁶⁵ Česká televize. *OSN uznalo státnost Palestiny, Češi byli proti* (online), 2012 [cit. 12. 2. 2016]. Dostupné z: www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1131531-osn-uznalo-statnost-palestiny-cesi-byli-proti.

⁶⁶ Materiály poskytnuté úředníkem UNRWY pro informování veřejnosti Naderem Dagherem, Nablus, 7. 8. 2015, *UNRWA Emergency Appeal 2015*, str. 14 – 21.

⁶⁷ UNICEF. *The Situation of Palestinian Children in The Occupied Palestinian Territory, Jordan, Syria and Lebanon, An Assessment based on the Convention on the Rights of the Child*, 2010, str. 3.

⁶⁸ Palestinian Central Bureau of Statistics. Education [18. 2. 2016]. Dostupné z: (http://www.pcbs.gov.ps/site/lang__en/881/default.aspx#Labour).

Indikátor	Rok	Hodnota (%)
Míra účasti na trhu práce (15 let a výše)		
Obě pohlaví	2013	43,6
Muži	2013	69,3
Ženy	2013	17,3
Míra nezaměstnanosti (15 let a výše)		
Obě pohlaví	2013	20,6
Muži	2013	20,6
Západní břeh	2013	16,8
Pásmo Gazy	2013	27,8
Ženy	2013	35,0
Západní břeh	2013	25,9
Pásmo Gazy	2013	53,1
Průměrná denní mzda v Palestinské autonomii (USD)		
Muži	2013	26,0
Ženy	2013	21,1

Tabulka 1⁶⁹

Procento lidí bez zaměstnání je enormní a vyhlídky na zlepšení situace jsou v nedohlednu. Palestínští muži odjíždějí často pracovat do Izraele, čímž si na jedné straně zajistí vyšší platy, než by byli schopni vydělat v Palestině, v případě, že zde by práci vůbec našli, ale na straně druhé tím absolutně nepomáhají rozvoji domácí ekonomiky. Současným trendem, který můžeme v palestinské populaci sledovat, jsou zvětšující se rozdíly v životních standardech. Vyskytují se propastné rozdíly mezi obyvateli měst a uprchlických táborů, kde je procento nezaměstnaných daleko vyšší, než jinde a životní podmínky jsou katastrofální.⁷⁰ Nejzávažnější

⁶⁹ Palestinian Central Bureau of Statistics, Labour, [18. 2. 2016]. Dostupné z: (http://www.pcbs.gov.ps/site/lang__en/881/default.aspx#Labour).

⁷⁰ Informace na základě rozhovorů s mými respondenty v srpnu 2015.

potíže, kterým se palestinské rodiny snaží čelit, jsou špatná ekonomická situace, jež se zhoršuje již od finanční krize v roce 2007 a je jasně zaznamenatelná například u všudypřítomné inflace dotýkající se bohužel i základních potravin.⁷¹

4) VZDĚLÁVÁNÍ V PALESTINSKÉ AUTONOMII

V této části práce bych již ráda rozvedla základní údaje o oblasti vzdělávání v Palestinské samosprávě, konkrétně o jeho vývoji, druzích, typech škol a učebních osnovách. Sleduji zde historický vývoj a posun tohoto odvětví, které nabývalo v průběhu dekad na kvalitě i na počtu fungujících institucí. Závěr této kapitoly bohužel musím věnovat tématu páchání násilí na palestinských dětech. Není možné tuto záležitost úplně vynechat, protože prostředí, které děti obklopuje, z nich spoluutváří konkrétní jedince a poznamenává silně jejich budoucí vývoj, a proto jsem se rozhodla zde věnovat této nepříjemné záležitosti alespoň pár řádek.

4.1) Historický vývoj palestinského vzdělávání

Počátky formálního vzdělávacího systému se objevily v raném 19. století, kolem roku 1800 v době, kdy spadalo území pod správu Osmanské říše. Primárním účelem prvotního vzdělávacího systému bylo vnutit Arabům v Palestině tureckou kulturu. Vedle osmanských veřejných škol existovaly rovněž soukromé židovské, křesťanské i muslimské školy. Na vesnicích fungovaly často tzv. *kutub* školy, které měly náboženský základ a soustředily se zejména na výuku islámských zdrojů a Koránu. V roce 1896 a znovu poté roku 1913 vešly v platnost zákony příkazující povinnou školní docházku v rozsahu dvanácti let. Ve skutečnosti však tyto zákony nebyly absolutně uplatňovány, dokonce se odhaduje, že počet dětí navštěvujících základní školy se pohyboval zhruba kolem 10 %. Těsně před začátkem britského mandátu v Palestině mohli žáci navštěvovat některou z devadesáti osmi veřejných škol, z nichž pouze tři byly školy střední.⁷²

Nutné je také podotknout, že zmíněné *kutub* školy, měly mnohem delší tradici než nově vzniklé osmanské sekulární vzdělávací instituce. Vycházely naopak z islámské tradice, a proto jejich hlavním cílem bylo memorování koránských veršů nebo hadíthů. Nacházely se tak na území Palestiny o poznání dříve než v 19. století, kdy zde začali školy provozovat Osmané.⁷³

---

⁷¹ UNICEF. *The Situation of Palestinian Children in The Occupied Palestinian Territory, Jordan, Syria and Lebanon, An Assessment based on the Convention on the Rights of the Child*, 2010, str. 4.

⁷² NICOLAI, S. *Fragmented foundations: education and chronic crisis in the Occupied Palestinian Territory*, 2007, str. 31 – 32.

⁷³ GRAHAM-BROWN, S. *Education, Repression, Liberation, Palestinians*, 1984, str. 32.

Po první světové válce, když došlo k rozpadu Osmanské říše, a Palestina připadla do rukou Britů, se zároveň více otevřel přístup palestinským studentům do škol. Docházelo také k postupné absorpci venkovských *kutub* škol. Soukromé židovské, muslimské i křesťanské školy měly povoleno pokračovat paralelně se školami řízenými mandátní správou. Britové nahradili oproti Osmanům ve školách turečtinu. Namísto ní začala být jako prostředek vyučování používána arabština. Některé faktory však přetrvávaly i nadále, jako například ztenčující se státní rozpočet na provoz školství a importovaný studijní plán. S těmito dvěma problémy se však palestinský vzdělávací systém potýká svým způsobem doposud.⁷⁴

Palestinci si začali postupem času uvědomovat stále více význam vzdělávání jako prostředku pro rozvoj společnosti. V době, kdy britský mandát v Palestině končil, tedy v roce 1948, fungovaly téměř v každém městě a rovněž na mnoha vesnicích palestinské veřejné školy a mezi lety 1933 až 1946 se počet žáků dokonce ztrojnásobil. Palestinci měli jasnou představu o významu vzdělávání, která byla posílena zejména přesvědčením, že mohou proti jejich nově vzniklému nepříteli, Izraeli, bojovat prostřednictvím kvalitní výuky a že za jejich porážku může právě nedostatečnost školského systému. Jedním z hlavních poučení, které si vzali Palestinci k srdci po *nakbě* 1948, byla nevyhnutelná nutnost vylepšit vlastní technologickou zdatnost a současně s tím i úroveň vzdělanosti.⁷⁵

Jak už bylo uvedeno v předchozích kapitolách, následky válečného konfliktu v roce 1948 znamenaly pro obyvatele Palestiny především uprchnutí přibližně 750 ti tisíc lidí (počty se v různých zdrojích rozcházejí), kteří se uchýlili buď do táborů na Západním břehu či v pásnu Gazy anebo odcházeli do sousedních zemí, kde žijí s druhou i třetí generací palestinských uprchlíků doposud, rovněž v uprchlických táborech. V otázce vzdělávání je pro nás však důležitý fakt, že oblast Západního břehu Jordánu a V Jeruzaléma se dostala pod kontrolu jordánské vlády a Egypt začal okupovat pásno Gazy. To znamenalo, že po celou dobu cizí nadvlády nad těmito oblastmi musela přístup ke vzdělávání pro Palestince zajišťovat jordánská a egyptská vláda. Na Západním břehu Jordánu školský systém absorboval jordánské vzdělávací osnovy a způsoby výuky, zatímco školy v pásnu Gazy přizpůsobily výuku egyptským plánům. V obou uvedených oblastech bylo vzdělávání bezplatné a skládalo se ze základního cyklu, který

---

⁷⁴ NICOLAI, S. *Fragmented foundations: education and chronic crisis in the Occupied Palestinian Territory*, 2007, str. 32 – 33.

⁷⁵ GRAHAM-BROWN, S. *Education, Repression, Liberation, Palestinians*, 1984, str. 23.

zahrnoval první až šestou třídu a přípravný level od sedmé do deváté třídy. Druhý stupeň vzdělávání se skládal z třídy desáté až dvanácté v případě jordánského systému a desáté až jedenácté u egyptského zřízení. Ani v jednom z případů však druhostupňová výuka nebyla povinná a dělila se do tří kategorií, tedy literární, vědecké a odborné. Poté, co student dokončil tří či případně dvouletý studijní program, následovala závěrečná zkouška nazvaná *tawdžihí*.⁷⁶

Problematické však bylo, že ačkoli se Jordánsko úspěšně pokoušelo navyšovat počet zapsaných dětí do škol, tak tomu neúměrně nenavýšilo rozpočet vyhrazený pro rozvoj vzdělávání a ani Egypt nejevil přílišný zájem o to, aby se pásma Gazy pro něj stalo nějak významným břemenem. V obou případech je možné situaci nadlehčeně shrnout jako, že důraz byl kladen spíše na kvantitu než na kvalitu, protože počty vzdělávajících se dětí významně rostly, zatímco finance pro kvalitní výuku konstantně chyběly. Kromě toho výukové systémy, které byly zavedené na Západním břehu a v pásmu Gazy, se silně zaměřovaly na rozvoj národních identit. Jak jordánský, tak egyptský vzdělávací systém ve své podstatě podporoval agendu a státní priority té země a přenášel je na palestinská území. Cokoli připomínající palestinskou identitu, kulturu nebo historii ve studijních plánech chybělo, takže jak někteří s nadsázkou uváděli, studenti zasvětili svou pozornost egyptským faraonům a Hášimovským panovníkům namísto vlastních historických událostí.⁷⁷ V období po válce za nezávislost byla tedy většina palestinské populace, dospělých i dětí školního věku, buďto úplně nebo částečně negramotná. Postupně ale docházelo k prolamování této tristní situace, a ačkoli nejprve patřili ke vzdělanějším spíše muži, dnes Palestinci dosahují v úrovni vzdělání naprosté genderové rovnosti.⁷⁸

Významným posunem v zajištění vzdělání palestinské populaci, konkrétně palestinským uprchlíkům, bylo zřízení organizace UNRWA, v roce 1950, která měla původně představovat pouze dočasné řešení. Tato organizace funguje na všech územích, kde žijí palestínští uprchlíci doposud a zajišťuje jak péči o vzdělání, tak také zdravotnickou podporu, případně se snaží o

---

⁷⁶ NICOLAI, S. *Fragmented foundations: education and chronic crisis in the Occupied Palestinian Territory*, 2007, str. 33.

⁷⁷ Tamtéž, str. 33 – 34.

⁷⁸ ROSENFELD, M. *Confronting the Occupation: Work, Education, and Political Activism of Palestinian Families in a Refugee Camp*, 2004, str. 107.

zajištění podpory lidem či rodinám žijícím na hranici chudoby. Více o organizace UNRWA chci uvádět až později.⁷⁹

Rok 1976 a šestidenní válka společně s jejími důsledky již byly také rozebírány výše. Anexe Západního břehu Jordánu, pásma Gazy, V Jeruzaléma, Golanských výšin a Sinajského poloostrova představovaly pro Izrael nejen ohromný vojenský úspěch, ale přinesla mu také povinnost výkonu administrativy nad více než 1 400 000 Palestinců. Na území Západního břehu Jordánu a pásma Gazy bylo s nástupem izraelské okupace zavedeno obrovské množství předpisů a omezení týkajících se každého aspektu života Palestinců, celkem se jednalo o 1 101 vojenských předpisů, které nahradily nebo doplnily již existující zákony. Tyto předpisy upravovaly otázky v rozmezí od pěstování olivových stromů až po oblast vzdělávání. Po dobu více než dvanácti let spadalo odvětví vzdělávání v Palestině pod přímou autoritu izraelského vojenského místodržícího. Tento stav trval až do roku 1979, kdy byly podepsány Dohody z Osla a následně zřízen Úřad vzdělávání pro Judeu a Samaří (název pro Západní břeh Jordánu užívaný Izraelci). Tento úřad měl povinnost i nadále podávat zprávy izraelské armádě a veškerý pracující personál v něm se skládal z vojenských uniformovaných představitelů. Většinou byl Izraelem ponechán systém již zavedený Jordánci a Egyptány a nedocházelo k přílišným modifikacím, například závěrečná zkouška *tawdžihí* zůstala nezměněna. Rozhodující autoritou nad učebními osnovami představoval Izrael, který stejně jako předchozí anektující vlády nehodlal do této sféry nijak výrazně investovat. Poskytoval pouze minimální financování pokrývající především platy učitelům, tudíž potřeba výbavy knihoven či laboratoří musela ustoupit do pozadí. Učebnice byly cenzorovány, aby neobsahovaly žádné zmínky o Palestině jako národu a o oslavování její historie a také bylo zakázáno užívat jakékoli jiné dodatkové materiály než schválené učebnice. Předměty jako historie, zeměpis, literatura a náboženství podléhaly přísné kontrole a materiály mající za cíl podpořit jejich výuku nesměly uvádět ani nejmenší náznaky, které by evokovaly násilný odboj nebo cokoli, co by mělo něco společné s arabským nacionalismem. Izraelské armádní nařízení číslo 107 například úplně zakázalo užívání více než 55 ti učebnic. Samozřejmě byly překreslovány mapy, které předkládaly Izrael v hranicích včetně okupovaných území. Navíc docházelo k propouštění učitelů, kteří byli

---

⁷⁹ ROSENFELD, M. *Confronting the Occupation: Work, Education, and Political Activism of Palestinian Families in a Refugee Camp*, 2004, str. 107.

politicky aktivní a veřejně vystupovali proti izraelské okupaci, v lepším případě byli pouze dislokováni do vzdálenějších oblastí.⁸⁰

Podle mého názoru je manipulace učebních osnov v jakémkoli osobním, politickém nebo jiném zájmu velice efektivní zbraní, jelikož se dostává do podvědomí již od raného věku dětí, který je pro budoucí formování jejich osobnosti velice důležitý. Nicméně nutné je také poukázat, že takové manévry s dětskou psychikou nebo cílené upravování faktů a historie se rozhodně netýká jen případu izraelské okupace. Stejnou taktiku užívají obě strany sporu. Například v pásmu Gazy funguje zhruba polovina vzdělávacích institucí vedených OSN, konkrétně UNRWOU, ostatní spravuje palestinská vláda, což zde znamená v posledních letech spíše islamistické hnutí Hamás. Takovéto školy sice oficiálně spadají pod ministerstvo školství, ale jejich provoz je financován mezinárodní Asociací islámské pomoci, která zajišťuje dostatečné množství zdrojů pro běžný chod škol a případné opravy po izraelském bombardování. Vzezření těchto vzdělávacích institucí údajně není nijak přívětivé, školy postrádají jakoukoli výzdobu kromě plakátů *šahídů*, neboli mučedníků, v praxi to znamená padlých povstalců nebo teroristů, například zavražděného vůdce Hamásu Ahmada Jásína. Takové oslavování teroristů a podněcování k nenávisti je zaznamenáno i na školách Západního břehu Jordánu. V tom případě je však situace velice paradoxní, protože USA i Evropská unie finančně podporují „umírněnou“ vládu Mahmúda ‘Abbáse a s ní i přítomné vzdělávací instituce.⁸¹

Od počátku izraelské okupace palestinských území se začala formovat pomoc ze strany různých neziskových organizací, charitativních společností, ženských spolků, politických spolků a náboženských skupin s cílem podpořit neformální vzdělávání palestinské mládeže. Financování takového alternativního vzdělávání přicházelo často ze zahraničí a bylo dále směřováno do zřizování soukromých škol nebo do chodu neziskových iniciativ, které se s poskytováním vzdělání potýkaly.⁸²

Zlom ve vývoji vzdělávání představovala v Palestině intifáda, jež propukla v prosinci 1987. Jak už bylo rozebíráno v předchozí části mé diplomové práce, jednalo se o masovou vzpouru poté, co většina Palestinců ztrácela naději, že okupovaná palestinská území ještě někdy získají

---

⁸⁰ NICOLAI, S. *Fragmented foundations: education and chronic crisis in the Occupied Palestinian Territory*, 2007, str. 34 – 35.

⁸¹ TUREČEK, B. *Nesvatá válka o svatou zemi*, 2011, str. 214 – 216.

⁸² NICOLAI, S. *Fragmented foundations: education and chronic crisis in the Occupied Palestinian Territory*, 2007, str. 36.

autonomii. Na probíhající protesty, které se pohybovaly v rozmezí od umírněných pochodů a po násilné střety, reagovali izraelští představitelé řadou represivních opatření. Politicky aktivní učitelé byli přinuceni k odchodu do výslužby nebo si mohli zvolit variantu nechat se přesunout do vzdálenějších oblastí a vzdát se veškerých odměn. Opatření platná pro studenty s cílem zamezit jejich politické angažovanosti zahrnovala například vyloučení ze školy, vazbu a zákaz vycestování. Nicméně největším zásahem do celého chodu vzdělávání představovaly uzavírky a zakazy vycházení. V průběhu intifády byly veškeré palestinské školy na určitý čas uzavřeny, přičemž toto časové období se pohybovalo v řádu měsíců, v některých případech až na dva roky. Univerzitní uzavírky trvaly až čtyři roky. Takto enormně dlouhé odstávky výuky jsou přirozeně nenahraditelnou ztrátou v intelektuálním rozvoji dětí a mládeže.⁸³

Vzdělání nabylo mezi Palestinci při období vzpoury ještě významnější pozice, než tomu bylo doposud, stalo se centrem národního boje proti diskriminaci a okupaci. Probíhající uzavírky daly nakonec vzniknout v podstatě zavedení vlastního paralelního systému známého jako „lidové vzdělávání“. Vzhledem k uzavírání univerzit bylo možné pro tyto účely využít jak přednášející, tak studenty, kteří měli dost volného času, aby děti byli schopni vyučovat. Lokální výbory zajišťovaly podporu projektu a také vhodné prostory. Došlo rovněž ke kooperaci vládních, soukromých i UNRWA škol, které vytvářeli tzv. „školy doma“, ve kterých se konaly lekce pro školáky. Mnoho učitelů pokračovalo ve výuce dobrovolně právě prostřednictvím různých veřejných prostorů či domů. Izraelci považovali kampaň „domácího vzdělávání“ za ilegální, protože společně s uzavírkami škol byly také zakázány jakékoli jiné alternativy vzdělávání. Palestinci se vystavovali tímto jednáním k nebezpečí uvěznění až na deset let a pokutě ve výši 5 000 amerických dolarů, v případě, že by byli při činu chyceni.⁸⁴

Významným poskytovatelem prostředků a prostorů určených na vzdělávání byly již zmíněné neziskové organizace zastřešené při probíhající intifádě tzv. „Sítí vzdělávání“ sdružující na počátku kolem dvanácti členů. Mezi jednu ze zakládajících lidskoprávních organizací pařila například ECRE, Evropská rada pro uprchlíky a exulanty. Státní podpora pro rozvoj oblasti vzdělávání přicházela hlavně z řad OOP (Organizace pro osvobození Palestiny), mezi jejíž členy patří i Fatah (Palestinské osvobozené hnutí). Prostřednictvím zřizování klíčových sociálních

---

⁸³ NICOLAI, S. *Fragmented foundations: education and chronic crisis in the Occupied Palestinian Territory*, 2007, str. 36 – 37.

⁸⁴ Tamtéž, str. 37.

služeb pro palestinskou komunitu jako například kliniky, školky, ženské spolky nebo poskytování přímé podpory rodinám v nouzi, si členové OOP zajišťovali značnou podporu. V neposlední řadě je nezbytné uvést islamistickou stranu Hamás (Hnutí islámského odporu), který si svou silnou základnu vybuodoval v pásmu Gazy rovněž částečně skrze zajištění sociálních služeb zahrnujících výstavbu škol, školek atd.⁸⁵

Dohody z Osla a následné známé potřesení rukou v Bílém domě 13. září 1993 mezi premiérem Jicchakem Rabinem a vůdčí osobností OOP Jásirem Arafátem znamenaly hlavní krok směrem k vyjednávání a předání kontroly nad palestinskými záležitostmi samotným Palestincům. 29. srpna 1994 byly oficiálně předány pravomoci palestinským autoritám ve sféře vzdělávání a kultury. Tím došlo ke zrodu palestinského ministerstva vzdělávání, později ministerstva vzdělání a vyššího vzdělávání, nadále řídícího toto odvětví.⁸⁶

4.2) Školství na Západním břehu Jordánu - úvod

Jak již bylo uvedeno, od roku 1994 řídí oblast vzdělávání palestinské autority vytvářející vlastní učební plány a zakládající své vzdělávací instituce.⁸⁷ Na základě rozhovorů, které jsem vedla s mými respondenty v uprchlickém táboře al-Askar, uvádím pro zajímavost poměrně rozšířenou, avšak nepodloženou domněnku, že palestinští vrcholní představitelé jsou ve skutečnosti podřízeni autoritě Izraele a ten určuje celkový diskurz. Palestinská vláda nemá absolutně možnost schválit nic, co by bylo v rozporu s ideami izraelské vlády, což se samozřejmě dotýká i sektoru vzdělávání. Nakolik je tento názor realitou, nemohu posoudit.

Nejdůležitějším faktem pro základní představu o palestinském školství je, že v současné době fungují jeho tři odvětví souběžně. Prvním jsou soukromé školy zřizované náboženskými spolky nebo zámožnými jednotlivci, druhým typem jsou školy státní, financované palestinskou vládou a třetí druh představují instituce řízené organizací UNRWA, které zdarma zaopatřují rozvoj vzdělání pro všechny děti se statutem uprchlíka, pokud je sami navštěvovat chtějí. Děti-uprchlíci si mohou totiž zvolit, zda si přejí studovat na škole UNRWY či v instituci státní. V drtivé většině však volí první variantu nejen kvůli finanční stránce, ale také kvůli dostupnosti, protože

---

⁸⁵ NICOLAI, S. *Fragmented foundations: education and chronic crisis in the Occupied Palestinian Territory*, 2007, str. 37 – 38.

⁸⁶ Tamtéž, str. 39 – 40.

⁸⁷ GRAHAM-BROWN, S. *Education, Represion, Liberation, Palestinians*, 1984, str. 64.

UNRWA školy jsou situovány vždy poblíž míst, kde je vysoká přítomnost palestinských uprchlíků, tedy obvykle přímo v utečeneckých táborech.⁸⁸

Nejsilněji zastoupeny mezi poskytovateli vzdělání v Palestině jsou školy vládní, kterých se vyskytuje v oblasti Západního břehu 79,3%. Základní školy řízené UNRWOU představují 4,5% a zbylých 16,1% je tvořeno školami soukromými. Poměr mezi provozujícími autoritami základních škol v Palestině je znázorněn pro rok 2014/2015 následující tabulkou 2.

Oblast	Provozovatel	Celkem	Dělení výuky podle pohlaví		
			Muži	Ženy	Koedukace
Palestina	Celkem	2 856	1 015	945	896
	Vládní	2 095	829	814	452
	UNRWA	349	144	102	103
	Soukromé	412	42	29	341
Západní břeh Jordánu	Celkem	2 144	721	720	703
	Vládní	1 701	655	649	397
	UNRWA	97	35	48	14
	Soukromé	346	31	23	292
Pásmo Gazy	Celkem	712	294	225	193
	Vládní	394	174	165	55
	UNRWA	252	109	54	89
	Soukromé	66	11	6	49

Tabulka 2⁸⁹

Majoritně jsou zastoupené státní školy na Západním břehu Jordánu i v pásmu Gazy. V Jeruzalém je oblast podrobena izraelské okupaci s plnou občanskou i vojenskou kontrolou. Proto se zde vyskytují tři typy veřejných škol, první jsou ty řízené islámskými *waqfy* (zbožnými

⁸⁸ Informace získané na základě rozhovorů s mými respondenty v Náblusu v srpnu 2015.

⁸⁹ Palestinian Central Bureau of Statistics. Statistika [18. 2. 2016]. Dostupné z: (http://www.pcbs.gov.ps/Portals/_Rainbow/Documents/Education2014-02E.htm).

nadacemi), druhé jsou spravovány palestinským ministerstvem vzdělávání a třetí typ představují veřejné školy financovány izraelským ministerstvem vzdělávání.

Organizace UNRWA má mandát na vykonávání humanitární činnosti od 50. let a v současnosti představuje nejdéle fungující asistenční program zodpovědný za rozvoj vzdělávání v Palestině.

Soukromý sektor vykazuje stálou vzestupnou tendenci a je řízen charitativními organizacemi, náboženskými skupinami, soukromými podniky nebo i jedinci.⁹⁰

Na základě vyjádření doktora Muhammada Awada, ředitele oboru vzdělávání na pobočce ministerstva vzdělávání v Nablusu, mohu uvést některé základní informace o vzdělávání v Palestinské autonomii, které mi poskytl. Mezi hlavní zahraniční donátory palestinského školství patří především státy Perského zálivu jako Saúdská Arábie, Kuvajt, Spojené Arabské Emiráty. Významná finanční podpora přichází také ze zemí Evropské unie, částečná dokonce i z Česka. Základní školní docházka je v Palestině povinná a bezplatná, ale i přesto rodiče přispívají cirká 50 ti dolarovou subvencí ročně a také platí přibližně 1,5 dolaru za každou učebnici. Na otázku, jaké problémy se mu jeví v palestinském školství, jako ty nejzávažnější odpověděl, že hlavní potíže představuje trvající okupace a s ní spojené kontroly na checkpointech, zabíjení palestinských občanů, děti nevyjímaje a také problém s uplatněním na trhu práce pro absolventy vysokých škol.⁹¹

4.3) Školství na Západním břehu Jordánu – mateřské školy

Vzdělávací systém na Západním břehu zahrnuje různé stupně v závislosti na věku dítěte a typu instituce. Na prvním místě v pomyslném žebříčku stojí mateřské školy pro děti předškolního věku.⁹² V roce 2004 bylo do školek zapsáno 7% z celkového počtu dětí dané věkové kategorie žijících na území okupovaných palestinských teritorií. Ještě v době před Dohodami z Osla, než začal být vzdělávací systém v Palestině rozvíjen, plánován a strukturován, se o zřizování a chod mateřských škol staraly především ženské spolky, které se snažily vyrovnat s problematickou situací nedostatečného sociálního, zvláště pak edukativního zázemí. Deset let po vzniku palestinské autonomie se množství mateřských škol neustále navyšovalo a dosáhlo v té době zdvojnásobení s počtem 950. Z nich dvě třetiny se nacházely na Západním břehu a zbývající

---

⁹⁰ Ministry of Education and Higher Education, *Education Development Strategic Plan 2014 – 2019, A Learning Nation*, 2014, str. 14 – 15.

⁹¹ Rohovor s ředitelem ministerstva vzdělávání v Nablusu Dr. M. Awadem, Náblus, 20. srpna 2015.

⁹² GRAHAM-BROWN, S. *Education, Represion, Liberation, Palestinians*, 1984, str. 65.

jedna třetina v pásmu Gazy, většina však byla budována v městech a venkovské oblasti zůstávaly bez povšimnutí. Mateřské školy poskytují zázemí dětem mezi čtyřmi až pěti lety a za jejich provoz je zodpovědné ministerstvo vzdělávání. Vedle toho fungují v omezeném množství také jesle pro nemluvnata do tří let, za které nese zodpovědnost ministerstvo sociálních záležitostí. Kromě státem řízených školek existují rovněž ty vzniklé z iniciativy humanitárních organizací, ženských spolků nebo soukromníků.⁹³ Z neziskového sektoru uvádím opět ECRE, Evropskou radu pro uprchlíky a exulanty, ti poskytují odborné výukové programy pro učitele mateřských škol. Každá z uvedených druhů mateřských škol podléhá kontrole supervize, jež má svou pobočku v každém okrese a vydává na základě svého pozorování licence opravňující působení školky. Docházka do školek není v Palestině, stejně jako v České republice, povinná a rodiny do nich často své potomky neposílají. To především z důvodu, že účast v mateřských školách je hrazená a pro rodinu představuje další ekonomické břímě.⁹⁴ Z rozhovorů usuzuji, že mezi další možná odůvodnění patří obavy o bezpečnost dětí a také skutečnost, že se jedná o tradiční společnost, kde je prvořadá role ženy býti matkou a pečovat o domácnost. Kromě toho se také Palestinci potýkají s obrovským problémem nezaměstnanosti, pokud se podaří některému z členů rodiny práci nalézt, patrně to bude spíš muž než žena, protože ten jako zaopatřovatel rodiny za prací mnohdy dojíždí i do Izraele. Palestínští muži se paradoxně živí i výstavbou nelegálních židovských osad v Palestině, za několikrát nižší plat, než by tak činil izraelský pracovník, ale vykonávají tuto práci jako jedinou reálnou možnost obživy. Na ženy tak zbývá starost o dům a potomky.

4.4) Školství na Západním břehu Jordánu – základní školy

Jak jsem již uvedla, v Palestině existují tři poskytovatelé základního vzdělávání, které je zde povinné. Jedná se o školy řízené palestinským státním aparátem, organizací UNRWA a školy soukromé. Přestože základní školní docházka je povinná, palestinský statistický úřad pro rok 2013 uvádí procento negramotných občanů od 15 ti let a více ve výši 3,7%.⁹⁵

---

⁹³ Ministry of Education and Higher Education, *Education Development Strategic Plan 2014 – 2019, A Learning Nation*, 2014, str. 15.

⁹⁴ NICOLAI, S. *Fragmented foundations: education and chronic crisis in the Occupied Palestinian Territory*, 2007, str. 78 – 80.

⁹⁵ Palestinian Central Bureau of Statistics. Education [18. 2. 2016], dostupné z: (http://www.pcbs.gov.ps/site/lang__en/881/default.aspx#Education).

Školní výuka je rozdělena do dvou úrovní, ta základní zahrnuje první až čtvrtou třídu a tzv. přípravná fáze přichází v rozmezí od páté do desáté třídy.⁹⁶ Po tomto povinném cyklu může následovat střední škola trvající až tři roky. Formální vzdělávání v Palestině celkově prodělalo během posledních dvaceti let značný posun už proto, že počty dětí studujících základní školu se navýšily o dvě třetiny a množství středoškolských studentů se během tohoto období dokonce ztrojnásobilo. Díky úspěchům jako například zvýšení počtu nově postavených škol, zaměstnaných učitelů, rozpracování studijního plánu atp. významně rostou rovněž počty zapsaných žáků a to obzvláště mezi ženami. Úplné genderové rovnosti v poměru zapsaných dívek a chlapců na základní školy bylo dosaženo v roce 2008. Nadpoloviční většinu, přibližně 52% studentů středních škol od roku 2008 tvoří ženy.⁹⁷

Velkým problémem, se kterým se palestinské školství musí potýkat, je každoroční populační růst a ačkoli se tomuto demografickému trendu státní i UNRWA školy pokouší čelit budováním nových vzdělávacích prostor, vzhledem k nedostatečnému finančnímu rozpočtu rychlost výstavby s populační explozí ne úplně koresponduje. Projevuje se to zejména přeplněním tříd, které mají za následek, že žáci musí přijmout roli pasivního posluchače bez možnosti diskuze, představení vlastních projektů, názorů nebo prací, protože to v takovém počtu dětí jednoduše nelze realizovat.⁹⁸

Pro představu, jakým způsobem se situace v oblasti palestinského vzdělávání vyvíjí, uvádím některé základní dostupné údaje platné pro různá časová období, která se týkají navýšení kvantity školních budov a vyučujících. Během školního roku 1994/1995 fungovalo 1 084 škol, ve kterých pracovalo 14 938 učitelů. Dostupné údaje pro školní rok 2004/2005 poskytují informace, že celkový počet státních škol byl ve výši 1 659 a zaměstnání v nich našlo 33 398 učitelů.⁹⁹ Aktuální oficiální údaje z palestinského statistického úřadu udávaly pro rok 2013/2014 celkem 2 748 škol s 55 883 učiteli.¹⁰⁰

---

⁹⁶ Ministry of Education and Higher Education, *Education Development Strategic Plan 2014 – 2019, A Learning Nation*, 2014, str. 15.

⁹⁷ UNICEF. *The Situation of Palestinian Children in The Occupied Palestinian Territory, Jordan, Syria and Lebanon, An Assessment based on the Convention on the Rights of the Child*, 2010, str. 14.

⁹⁸ UNRWA. *Baseline Study of Classroom practices in UNRWA Elementary Schools*, 2014, str. 17.

⁹⁹ NICOLAI, S. *Fragmented foundations: education and chronic crisis in the Occupied Palestinian Territory*, 2007, str. 72.

¹⁰⁰ Palestinian Central Bureau of Statistics. Education [18. 2. 2016]. Dostupné z: (http://www.pcbs.gov.ps/site/lang__en/881/default.aspx#Education).

Vládní školy se neustále potýkají se značným rozpočtovým schodkem, z čehož vyplývají i potíže s nedostatkem učitelů a v minulých letech byly výukové standardy státních škol považovány za dokonce nižší než ty dosažené ve školách UNRWY.¹⁰¹ Tuto informaci nemohu ověřit, avšak momentálně se s obrovskými rozpočtovými obtížemi potýká pravidelně každým rokem i organizace UNRWA, tudíž považují jejich problémy za srovnatelné.

Soukromé školy, ačkoli jsou provozovány většinou křesťanskými či muslimskými spolky, poskytují obecně sekulární vzdělání a následují stejné učební osnovy jako školy státní. Na rozdíl od dalších dvou typů je nutné na soukromých školách platit poplatky, proto jsou chudší děti vyloučeny z možnosti na nich studovat. Obvykle však poskytují kvalitnější výuku a jsou lépe vybaveny.¹⁰²

4.5) Školství na Západním břehu Jordánu – střední školy

Středoškolské vzdělávání získávají studenti v rámci odborných institucí zahrnujících jedenáctou a dvanáctou třídu. Studium probíhá ve věku přibližně od 16 ti let a je možné si vybrat z různých nabízených oborů, které si žáci volí na konci desáté třídy. Jsou to například literatura, věda, obchod, zemědělství a průmysl nebo se může jednat také o speciální obor, ve kterém se studenti věnují konkrétnímu řemeslu nebo technické výuce. Poslední dvě možnosti spadají do kompetence Generálního ředitelství odborného a technického vzdělávání, které je jedním ze sektorů ministerstva vyššího vzdělávání. Závěrečný výstup ze střední školy tvoří zkouška *tawdžihí*¹⁰³, na jejímž základě je vystaven certifikát o nabití všeobecného středoškolského vzdělání. Zkouška *tawdžihí* funguje na podobném principu jako maturitní zkoušky, které slouží jako výstupní kontrola na středních školách v České republice.¹⁰⁴

Počet studentů skládajících zkoušku *tawdžihí* každým rokem stoupá a dokonce množství přihlášených převyšuje počet studentů, kteří daný rok ukončují dvanáctou třídu střední školy. Důvodem může být buď opakování závěrečné zkoušky po předchozím neúspěšném pokusu, nebo se adepti vzdělávali mimo palestinský školský systém. Při volbě oboru, ve kterém probíhá finální zkoušení, se objevuje značná převaha „akademických“ proudů, obzvláště literatury (až 65%) a vědy (33%). Mnohem nižší procentuální poměr vykazují ostatní obory jako průmysl a

---

¹⁰¹ GRAHAM-BROWN, S. *Education, Represion, Liberation, Palestinians*, 1984, str. 65.

¹⁰² Tamtéž, str. 66.

¹⁰³ The World Bank Group. *West Bank and Gaza Education Sector Analysis*, 2006, str. 30.

¹⁰⁴ The Palestinian National Authority The Ministry of Education and Higher Education, *Education Sector and Cross-Sector Strategy 2011 – 2013*, 2010, str. 23.

zemědělství, které jsou studovány navíc většinou pouze muži a obchod volen převážně ženami, ačkoli jeho obliba postupem času narůstá.¹⁰⁵

V Palestinské autonomii a jinde v arabském světě se neustále objevuje kritika celého principu zkoušky *tawdžihí*, protože je založena převážně na rutinním učení, jež se nejeví příliš efektivní z dlouhodobého hlediska. Absolutně je u studentů zanedbáván rozvoj vlastního kritického a nezávislého myšlení.¹⁰⁶

Mezi modernější obory středních škol zřízené palestinským ministerstvem vzdělávání patří například turismus nebo domácí ekonomika a obchod. Po úspěšném složení závěrečné zkoušky se studenti mohou hlásit na navazující vyšší vzdělání nebo se aktivně zapojit na trhu práce. Ministerstvo práce také řídí odborná tréninková centra, kde mládež získává roční nebo dvouletou praxi a znalosti v určitém řemeslu a v neposlední řadě i další ministerstva, například ministerstvo sociálních záležitostí, zřizují jiná odborná centra s cílem pomoci vzdělávat se studentům se speciálními potřebami, například určitým způsobem znevýhodněným. Navíc funguje několik soukromých center a institucí, které nabízejí různé odborné tréninky. Celkem v Palestině působí 19 odborných škol, ze kterých 14 je veřejných a 4 soukromé. Pro zajímavost uvádím informaci, že v Jeruzalémě fungují tři odborné střední školy, jedna je privátní, druhá řízena *waqfem* (islámskou nadací) a poslední je kontrolována Izraelci. Výstupem z odborné školy je rovněž zkouška *tawdžihí*, ale na rozdíl od studentů literatury či vědeckých proudů, je výuka zaměřena silně praktickým směrem a tito studenti většinou nenavazují vzděláním třetího stupně, tedy vysokou školou, nýbrž začnou pracovat. Procento studentů řemeslných oborů se na Západním břehu Jordánu pohybuje kolem 2,7% a v pásmu Gazy kolem 0,5%. Participace žen v odborných oborech zůstává velice nízká z důvodu nedostatku vhodných výukových programů, jak je zaznamenáno nadcházející stranou v Tabulce 4.¹⁰⁷

Tabulka 3 vypovídá o celkových počtech studentů základních a středních škol podle zřizovatele, dále jsou patrné genderové poměry a porovnání je možné učinit také mezi Západním břehem Jordánu a pásmem Gazy. UNRWA provozuje pouze základní školy, proto

---

¹⁰⁵ GRAHAM-BROWN, S. *Education, Represion, Liberation, Palestinians*, 1984, str. 67.

¹⁰⁶ Tamtéž, str. 67.

¹⁰⁷ Ministry of Education and Higher Education, *Education Development Strategic Plan 2014 – 2019, A Learning Nation*, 2014, str. 46 – 47.

jsou kolonky u středoškolského vzdělání vyplněny číslem 0. Informace uvedené tabulkou jsou platná pro školní rok 2014/2015.

Oblast	Provozovatel	Základní škola			Střední škola		
		Celkem	Muži	Ženy	Celkem	Muži	Ženy
Palestina	Vláda	639542	314377	325165	133387	58341	75046
	UNRWA	288515	143589	144926	0	0	0
	Soukromé	103087	61018	42069	7065	3770	3295
Západní břeh Jordánu	Vláda	466478	231268	235210	76215	32295	43920
	UNRWA	50026	20699	29327	0	0	0
	Soukromé	85524	50088	35436	6456	3376	3080
Pásmo Gazy	Vláda	173064	83109	89955	57172	26046	31126
	UNRWA	238489	122890	115599	0	0	0
	Soukromé	17563	10930	6633	609	394	215

¹⁰⁸ Tabulka 3

¹⁰⁸ Palestinian Central Bureau of Statistics. Statistika [24. 2. 2016]. Dostupné z: (http://www.pcbs.gov.ps/Portals/_Rainbow/Documents/Education2014-03E.htm).

Školní rok	Západní břeh Jordánu			Pásmo Gazy			Palestina
	Celkem	Muži	Ženy	Celkem	Muži	Ženy	Celkem
08/09	1 649	1 504	145	333	254	79	1 982
09/10	1 882	1 694	188	331	233	98	2 213
10/11	2 121	1 868	253	308	282	25	2 429
11/12	2 051	1 793	258	372	322	50	2 423
12/13	2 094	1 814	280	305	234	71	2 399

¹⁰⁹Tabulka 4

4.6) Školství na Západním břehu Jordánu – vysoké školy

Obyvatelé Palestiny vnímají univerzity nejen jako vzdělávací instituce, kde je možné získat vysokoškolský diplom, ale také jako místa s velmi významnou pozicí v politickém a sociálním životě regionu. Staly se jakýmsi symbolem odporu proti trvající okupaci, v první řadě proto, že zajišťují rozvoj vzdělání palestinské populaci a to je chápáno jako nejúčinnější zbraň pro mladou generaci do budoucna. A v neposlední řadě také proto, že se jedná o výlučně palestinské organizace, nezávisle financované, což jim poskytuje určitý stupeň autonomie využívaný v koncentrování se zcela na palestinský kontext, kulturu a politické zájmy.¹¹⁰

Vysoké školy v Palestině nabízejí studentům rozsáhlé možnosti, jaký obor si mohou zvolit již na bakalářské úrovni. Patří mezi ně například medicína, farmacie, strojírenství, umění, humanitní obory a právo. Nicméně, nejvíce studovaných programů je spojeno s humanitními studii, vyučováním nebo vědami. Podle množství vystavených diplomů, lze vyvodit, že nepoměrně více studentů dokončí bakalářský obor (88%) oproti těm, kteří vystudují navazující magisterským (2%). Zbýlých 10% vysokoškolských studentů zvyšuje svou kvalifikaci na tzv. komunitních vysokých školách (Community College), které poskytují dvouleté vzdělání, prohlubují znalosti a slouží jako příprava pro případné další studium na řádné vysoké škole trvající také dva roky. Fungují prakticky na principu vyšších odborných škol. V rámci magisterského studia je v Palestině možné vybrat z asi třiceti nabízených oborů. Studijní

¹⁰⁹ Ministry of Education and Higher Education, *Education Development Strategic Plan 2014 – 2019*, A Learning Nation, 2014, str. 47.

¹¹⁰ GRAHAM-BROWN, S. *Education, Represion, Liberation, Palestinians*, 1984, str. 82.

programy používají zápočtový systém společně s rozdělením školního roku na dva semestry, které jsou zakončeny zkouškami. Lekce jsou prováděny buď v arabském, nebo anglickém jazyce s převážně americkými učebnicemi. Největší podíl financí umožňující fungování univerzit pochází z darů arabských zemí, hlavně z Perského Zálivu, dále také z fondů Evropské unie a z poplatků samotných studentů. Ty jsou však velice mírné, protože v ohledu studentských příspěvků fungují palestinské vysoké školy jako neziskové organizace.¹¹¹

Na Západním Břehu Jordánu jsou provozovány čtyři státní univerzity, navíc jedna soukromá je umístěna v Džanínu a nese název Arabsko-Americká univerzita v Džanínu (Arab American University of Jenin, AAUJ).¹¹² Další lokalitou, kde je možné nabýt univerzitní vzdělání je islámská univerzita v Gaze kladoucí větší důraz na výuku náboženství než ostatní. Všechny státní vysoké školy byly původně založeny z iniciativy některé z vlivných palestinských rodin nebo skupin v jejich vlastním městě a postupně došlo ke značnému rozkvětu, zejména díky silícímu přílivu financí ze zahraničí. Nejznámější univerzitou na Západním břehu Jordánu je Bir Zeit, umístěna na SV Ramalláhu. Bir Zeit byla založena roku 1924 původně jako základní škola slečnou Nabíhou Násir. O šest let později se rozvinula ze základní školy, díky aktivitě ředitelky, škola střední a konečně roku 1972 byl v Bir Zeit zahájen čtyřletý akademický studijní obor. Z několika skromných školních budov umístěných na vesnici se postupem času stal obrovský kampus s vlastní knihovnou, laboratoří a množstvím zapsaných adeptů přesáhlo již v roce 1982/83 počet dvou tisíc. Rozvoj a výstavba by však nebyly možné bez významných darů od zámožných Palestinců žijících v zemích Perského zálivu a od dalších kuvajtských rodin. Druhá univerzita, která se nachází v Betlémě, se jako jediná těší sponzorství z Vatikánu a další dvě jsou situovány v Hebronu a v Nábľusu.¹¹³

Na závěr této kapitoly bych ráda uvedla několik informací o univerzitě an-Nadžah v Nábľusu, protože tu jsem sama během mého pobytu v Palestinské autonomii navštívila. Vyvinula se rovněž z původně střední školy a každoročně se na její obory hlásí nejvíce studentů. V současné době se skládá z třinácti fakult umístěných po čtyřech různých kampusech a nabízí výběr ze sedmdesáti devíti bakalářských oborů a padesáti dvou navazujících programů, včetně tří doktorandských. Své znalosti v rámci studia na an-Nadžah univerzitě v současné době získává

---

¹¹¹ NASSER, I. a LAWRENCE, N. *Examining Education, Media and Dialogue under Occupation: The Case of Palestine and Israel (Critical Language and Literacy Studies)*, 2011, str. 6.

¹¹² AAUJ. About AAUJ, Overview, (online), [25. 2. 2016]. Dostupné z: (<http://www.aauj.edu/?q=node/120>).

¹¹³ GRAHAM-BROWN, S. *Education, Represion, Liberation, Palestinians*, 1984, str. 83 – 84.

23 000 studentů. Jedná se o moderní, upravenou, velice vzhlednou budovu, jejíž součástí je i rozsáhlá knihovna, ve které je k dispozici přes 400 000 titulů, z nichž téměř 70 000 mohou studenti získat k nahlédnutí v elektronické podobě. V prostorách kampusu se konají i různé kulturní akce, například koncerty palestinských hudebních skupin.¹¹⁴

4.7) Učební osnovy a plány

Poté, co palestinské autority převzaly kontrolu roku 1994, ve vyučovacích metodách a užívaných učebnicích, které byly k dispozici, nedošlo k žádnému významnému posunu. I nadále se pokračovalo v zavedených jordánských, případně egyptských osnovách. Situace se změnila až roku 2000 se zavedením palestinského studijního plánu a dalších šest let trvalo jeho postupné uplatňování a případné úpravy. Po vzniku palestinského ministerstva vzdělávání se jako první snažili úředníci upravit v jordánských a egyptských učebnicích alespoň určité pasáže, aby obsahovaly spíše palestinský odkaz, ale ani to jim nebylo povoleno a učebnice zůstaly nezměněny na dalších šest až deset let. Časem byly vytvořeny doplňkové materiály nazvané „at-tarbija al-wataniya“, tedy „Národní výchova“, které sloužily k doplňování národního povědomí u palestinských dětí. Tato učebnice byla vytvořena pro každý jednotlivý ročník. Text učebnice Národní výchovy se však nesměl zmiňovat o checkpointech, osadách a uprchlické tábory byly překládány jako běžná místa, kde Palestinci žijí.¹¹⁵

V roce 1995 bylo vytvořeno oficiální centrum pro vývoj studijního plánu složeno z týmu fungujícího nezávisle na činnosti ministerstva vzdělávání. Členům byl stanoven roční limit pro vytvoření osnov, které měly být dále implementovány do školství v rámci nadcházejících pěti let. Výsledek roční práce se nazýval „Zevrubný plán pro vývoj prvních palestinských osnov obecného vzdělávání“ a předložen byl po uplynutém ročním termínu ministerstvu vzdělávání, které ho podrobilo kritickému přezkoumání. Stěžejní pilíře plánu představovalo opět hlavně zavedení palestinské historie a kultury do učebních osnov a také byly rozpracovány vhodné výukové metody a užití technické podpory. Ministerstvo zpracovanou zprávu vyhodnotilo jako utopickou vizi a přespříliš ambiciózní plán se snahou adoptovat západní edukační systém. Klíčové problémy, které byly diskutovány, byl jednak návrh na prodloužení vyučování pro každý den a také požadované zrušení závěrečné zkoušky *tawdžihí*. Bylo tedy nutné vytvořit

---

¹¹⁴ An-Najah National University. Facts and Figures [24. 2. 2016]. Dostupné z: (<https://www.najah.edu/en/about/annu-facts/>).

¹¹⁵ NICOLAI, S. *Fragmented foundations: education and chronic crisis in the Occupied Palestinian Territory*, 2007, str. 84.

nový pracovní tým, který byl tentokrát začleněn přímo do ministerstva, aby podléhal rozsáhlejší kontrole a dohledu. O další rok později byl vyvinut druhý plán zabývající se především tématem pedagogiky spíše než praktickými administrativními záležitostmi. Zkouška *tawdžihí* zde naopak představovala jediný možný způsob, jak úspěšně zakončit střední vzdělání. Obsažen byl také plán zavést předmět občanské nauky a pokoušet se o povzbuzení k větší aktivitě žáků než jen skrze vyplňování pracovních sešitů. V roce 2000 byl tedy konečně zaveden nový, výlučně palestinský učební plán znamenající odklon od předchozích vzdělávacích systémů.¹¹⁶

Výukové plány jsou odpovědností výhradně palestinských autorit. V jejich rukách jsou probírané obsahy jednotlivých předmětů i schvalování výukových materiálů jako učebnic a pracovních sešitů. Výjimku představuje pouze anglický jazyk, jelikož na vytváření učebnic angličtiny je najímána britská společnost. UNRWA využívá tytéž učební osnovy a u soukromých škol se liší některé předměty. Například mohou poskytovat výuku německého či francouzského jazyka, ale stěžejní předměty zůstávají stále stejné.¹¹⁷

Hlavní problémy, které jsou přítomny v současném učebním plánu v Palestině, jsou nedostatečný rozvoj kritického myšlení a schopnosti vlastního zkoumání. To je zapříčiněno nejčastěji užívaným rutinním učením, které je ale v přeplněných třídách jediným možným východiskem. Učební plán je v současné době příliš obsáhlý, založený především na memorování. V první fázi zahrnující třídu 1 – 4 některé děti nestíhají pochopit množství probírané látky a nedostatky je provází po celý zbytek studia. Z těchto důvodů je zavedení plánované reformy celého systému výuky a učebních osnov, ke kterému má dojít podle předpokladů v roce 2019 a týkat se bude veškerých státních škol napříč palestinskými územími.¹¹⁸

Na závěr této kapitoly bych ráda uvedla obecné principy Ministerstva vzdělávání sloužící k naplnění vize poskytovat kvalitní výuku palestinské mládeži:

- 1) Vzdělávání a rozvoj je základním právem platným pro každou lidskou bytost.

---

¹¹⁶ NICOLAI, S. *Fragmented foundations: education and chronic crisis in the Occupied Palestinian Territory*, 2007, str. 84 – 86.

¹¹⁷ Rozhovor s ředitelem ministerstva vzdělávání Dr. M. Awadem, Náblus, 20. srpna 2015.

¹¹⁸ Ministry of Education and Higher Education, *Education Development Strategic Plan 2014 – 2019*, A Learning Nation, 2014, str. 62.

- 2) Vzdělávání přispívá k ochraně národního povědomí, identity a dědictví při budování Palestinského státu.
- 3) Vzdělávání posiluje a upevňuje hodnoty a principy demokracie, humanity i náboženské tolerance.
- 4) Vzdělávání podporuje všestranný vývoj a otevírá brány na regionální či mezinárodní trh.
- 5) Vzdělávání rozvíjí technologickou a vědeckou zdatnost dětí, které je následně dokáží použít.
- 6) Vzdělávání zvyšuje povědomí o lidských právech a genderové rovnosti.
- 7) Odpovědnost za poskytování vzdělávání nesou univerzity, neziskové organizace a oficiální státní autority.¹¹⁹

4.8) Ženy a vzdělávání

Palestinský vzdělávací systém poskytuje absolutně rovné možnosti oběma pohlavím. Genderová otázka nehraje roli ani v případě přístupu ke vzdělávání, ale ani v případě, že se žena chce zapojit do pracovního procesu jako vyučující. Palestinské moderní studijní plány zahrnují do vyučovacích osnov také záležitost genderové rovnosti, aby tato skutečnost mohla být vštěpována dětem již od raného dětství prostřednictvím výuky, učebnic a pomocí mimoškolních aktivit. Zákaz jakékoli diskriminaci v závislosti na pohlaví byl samozřejmě zahrnut i do civilního práva, do pravidel chování ve vzdělávacích institucích a postupem času se dostal i do podvědomí široké palestinské veřejnosti. Ženy učitelky, které tvoří v Palestině více než polovinu vyučujících, samy vnímají své povolání velice pozitivně, dokonce jsou údajně i spokojeny s chováním svých žáků. Dokládají také, že ve školách nedochází mezi dětmi k častému násilí a že většina studentů dodržuje školní řád. Ženy, které studují vysokou školu, často odpovídají, že jejich vytouženým povoláním je právě stát se učitelkou. Jako největší pozitivum spatřují v možnosti interakce se zbylým učitelským sborem. Zajímavé je, že více negativních reakcí ohledně učitelského povolání se objevuje mezi muži. Ti jsou častěji nespokojeni s platem, který není dostatečný, aby pokryl denní nezbytnosti, také si stěžují, že

---

¹¹⁹ The Palestinian National Authority The Ministry of Education and Higher Education, *Education Sector and Cross-Sector Strategy 2011 – 2013*, 2010, str. 22.

učitelé ztratili svůj status, respekt a úctu v očích studentů a že je práce extrémně psychicky vyčerpávající.¹²⁰

Podíl žen studujících v podstatě jakoukoli úroveň vzdělání, od základní po vysokou školu, je rovný podílu mužům, někdy dokonce lehce vyšší. U základních škol představuje poměr dívek oproti žákům mužského pohlaví 51%. Privátní školy vzdělávají naopak studenty s nepatrnou převahou mužského pohlaví, zhruba 59%.¹²¹ Na vysokých školách převažují ženy, zde je uváděna informace, že studentky tvoří v Palestině 52%. O další jedno procento více, tedy 53% učitelek pracuje v oboru vzdělávání, z nich však 98% je zaměstnáno v mateřských školách. Nepoměr mezi zaměstnanci na základě genderu však můžeme nalézt na univerzitách, kde ženy tvoří pouze asi 20% personálu a pouze asi 10% z nich užívá doktorského titulu. Palestinci často cestují mimo svou zemi s cílem obdržet toto nejvyšší možné vzdělání, což je pro samotnou studující ženu značný problém. Pro porovnání také můžeme uvést, že zatímco v odvětví školství bývají ženy zaměstnávány velice často, například zubařek, právniček nebo žen pracujících ve strojírenství se vyskytuje pouze zhruba 20%. Může to být zapříčiněno přetrvávajícími kulturními vizemi, že učit je pro ženu nejvhodnějším zaměstnáním a ačkoli by dívka volila jinak, otec rozhodne ve věci její budoucí kariéry za ní.¹²²

4.9) Násilí páchané na palestinských dětech

Po dobu čtyřiceti devíti let jsou Palestinci žijící na Západním břehu Jordánu a ve V Jeruzalémě vystaveni izraelské okupaci, z čehož vyplývá, že čelí složitým životním podmínkám. Neustálý tlak, frustrace, pocity bezmoci a mizivé naděje na zlepšení situace do budoucna je vedou poměrně často k útokům na izraelské bezpečnostní představitele nebo na civilisty. Za tento zločin bývají potrestáni bezprostředně na místě činu, bez soudu, obvykle zastřelením a následně dochází ještě ke zboření domu útočnickovy rodiny. Vzhledem k tomu, že Palestincům není povoleno vlastnit zbraně, užívají většinou při útocích nůž. V současné době, obzvláště v průběhu uplynulého roku, násilí eskalovalo v Palestině a Izraeli takovým způsobem, že se dokonce hovoří o možnosti brzkého rozhoření třetí intifády. Většinou se útoky odehrávají podle podobného scénáře, jako jsem uváděla, který se bohužel nevyhýbá ani dětem či

---

¹²⁰ NASSER, I. a LAWRENCE, N. *Examining Education, Media and Dialogue under Occupation: The Case of Palestine and Israel (Critical Language and Literacy Studies)*, 2011, str. 7.

¹²¹ UNICEF. *The Situation of Palestinian Children in The Occupied Palestinian Territory, Jordan, Syria and Lebanon, An Assasement based on the Convention on the Rights of the Child*, 2010, str. 17.

¹²² NASSER, I. a LAWRENCE, N. *Examining Education, Media and Dialogue under Occupation: The Case of Palestine and Israel (Critical Language and Literacy Studies)*, 2011, str. 8.

mladistvým. K obdobné situaci došlo například v nedávné době, 14. února 2016, kdy se 17 ti letá Kalzar al-Uwewi pokusila bodnout izraelského vojáka a náhodného kolemjdoucího, za co byla okamžitě na místě zastřelena. K tragické události došlo nedaleko Ibrahímovy mešity v Hebronu, jež je velmi sporným místem, protože představuje posvátné místo jak pro Židy, tak pro muslimy a dokonce fakticky slouží jako modlitebna oběma. Budova je rozdělena na mešitu a synagogu a věřící vstupují oddělenými vchody, jež střeží izraelské hlídky.¹²³

Události druhé intifády v minulosti zapříčinily řadu zločinů páchaných na palestinských dospělých i dětech a rovněž s sebou přinesly i negativní dopady v oblasti vzdělávání, jelikož Izrael v obraně zavedl množství opatření jako například zákazy vycházení, uzavírky škol a užití násilí představovalo nejúčinnější zbraň. Kromě toho, že těmito událostmi bylo porušováno jedno ze základních lidských práv, tedy právo na vzdělávání, docházelo také k ničení či úplné destrukci školních budov, zatýkání a následnému věznění dětí či mladistvých a v neposlední řadě také k abnormálnímu stresu, traumatům a strachu. Tyto pocity si děti s sebou odnášejí do dospělosti.¹²⁴

V roce 2000, kdy naplno vypukla druhá palestinská intifáda, došlo, jak již bylo zmíněno, k dramatickému nárůstu porušování práva na vzdělávání, ale také k ještě tragičtějším událostem jako bylo zabití 56 ti palestinských dětí školního věku a zranění více než 1 900, mezi nimi se vyskytovaly i taková ublížení na zdraví, která způsobila trvalé následky. Takto děsivé činy proběhly během pouhých prvních třech měsíců palestinské vzpoury, od 29. září do 1. prosince roku 2000. Podle údajů uváděných palestinským ministerstvem vzdělávání 56,7% zabitých dětí bylo ve věku 6 – 15 let a děti ve věkové kategorii 16 – 18 let tvořily zbývajících 43,3%. Většina poranění, asi 45%, byla u dětí zapříčiněna zasáhnutím pogumovanými ocelovými střelami, 32,9% bylo postřeleno ostrou municí a 7,5% se nadýchalo slzným plynem. K největšímu počtu zranění došlo v Chán Júnis v pásnu Gazy, kde jsou počty odhadovány na

---

¹²³ DUNN, J. *Three Palestinian teens are shot dead after they tried to kill Israeli soldiers in new wave of West Bank violence*, MailOnline (online), [vyšlo 14. 2. 2016, cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: (<http://www.dailymail.co.uk/news/article-3446531/Grieving-relatives-prepare-funeral-Palestinian-girl-17-shot-dead-tried-stab-Israeli-soldier.html>).

¹²⁴ QUINTERRO, M. a MUADDI, N. *Education under Occupation, Acces to Education in the occupied Palestinian territory*, 2013, str. 5.

78,4% ze všech případů a na druhém místě je uváděna oblast Hebronu a přilehlého okolí s 20,6%.¹²⁵

Od počátku intifády muselo být uzavřeno více než 60 škol, buď z důvodu rozkazu, vyhlášení stanného práva, nebo byly prostory školy využívány Izraelci jako vojenské základny a také k tomu docházelo z důvodu uzavírky přístupových cest či v případě, že se škola nacházela v oblasti přímého ohrožení studentů a zaměstnanců školy.

Nutno podotknout, že násilné zacházení izraelských vojáků s Palestinci nebyla záležitost výlučně se týkající období intifády, ale přetrvává doposud a že se ne vždy odehrává pouze z důvodu vlastní sebeobranu. Nezřídka se jedná o pouhé cílené ponižování nebo užívání si vlastní „nadřazené pozice“ či moci. Pro představu uvádím popis situace, ke které mělo dojít ve V Jeruzalémě, kdy se 6 nebo 7 ozbrojených izraelských vojáků účastnilo fackování 10 ti letého mentálně postiženého chlapce, na kterého křičeli lámanou arabštinou, aby se přiznal, že na ně házel kameny.¹²⁶

Mnoho dětí školního věku, které žijí na okupovaných palestinských územích, zažívá stále různá omezení bránící jim v přístupu ke vzdělávání, například z důvodu izraelských checkpointů. Vojáci vyzbrojení puškami a někdy doprovázeni i psy vstupují do školních autobusů, aby zkontrolovali školákům obsah batohů a jejich dokumenty. Často při pokynech a komunikaci s dětmi užívají hebrejštinu, která jim je však žákům nesrozumitelná, a protože tím pádem neodpovídají, vojáci zvyšují hlas. Tyto kontroly představují pro děti velmi stresové momenty a bezesporu se odrážejí v jejich psychickém stavu. Traumata z dětství se posléze projevují i v pozdějším mentálním vývoji. V některých případech dochází také k důkladnějším kontrolám, kdy je jedinec odveden do speciální vyšetřovací místnosti. Došlo i k případům, kdy kontrolu dívky prováděli mužští vojáci, a výsledkem bylo, že rodiče nadále odmítli nechat dospívající dceru dojíždět do školy. Nejčastějším problémem při procházení checkpointem pro děti či učitele je však značné zdržení kvůli kterému se opoždí výuka.¹²⁷

---

¹²⁵ *A generation denied: Israeli violations of Palestinian children's rights*, Defence for Children International/Palestine Section, 2000, str. 62 – 63.

¹²⁶ GHOUSSOUB, M. a SINCLAIR-WEBB, E. *Imagined masculinities: male identity and culture in the modern Middle East*, 2000, str. 115.

¹²⁷ QUINTERRO, M. a MUADDI, N. *Education under Occupation, Acces to Education in the occupied Palestinian territory*, 2013, str. 16.

Větší ohrožení však pro děti, které nemají školu přímo poblíž jejich bydliště, představují izraelští osadníci. Děti, které absolvují cesty do školy a zpět v okolí osad jsou nuceny slýchat urážky a výhrůžky. V nejhorších případech dochází i k fyzickému napadání, například házení kamenů. Pakliže se rodiče takto postihnutých dětí pokusí incident ohlásit, málokdy dochází k nějakému právnímu zákroku vůči osadníkům. Občasně jsou skupiny pachatelů zadrženy, ale ihned poté opět propuštěni bez jakýchkoli soudních výslechů či pokut. Navíc izraelské právo chrání nezletilé před zatýkáním, proto se vyskytují i případy, kdy se vše děje za dozoru nebo i vybízení rodičů. Zatímco palestinské děti žijící na Západním břehu by byli za podobná provinění souzeni vojenskými soudy, jelikož podléhají izraelskému vojenskému právu, přečiny osadnických dětí posuzují soudy civilní.¹²⁸

Stěžejním problémem představuje rovněž výstavba na Západním břehu v oblastech C, které spadají do civilní i vojenské správy Izraele. Pro Palestince, kteří obývají tato místa, je téměř nemožné získat jakékoli stavební povolení, což se tím pádem týká i povolení ke stavbě či opravě školních budov. Vzhledem k tomu, že ale jak jsem již uvedla, veškerá administrativa v lokalitách C je pouze v rukách Izraelců, palestinské ministerstvo vzdělávání nemůže na těchto územích zajišťovat žádnou podporu pro rozvoj školství. Studenti jsou tedy nuceni absolvovat časově náročné dojíždění do škol, často skrze zmíněné izraelské checkpointy.¹²⁹

Díky Tabulce 5 uvedené na následující straně můžeme porovnat data o usmrčených, případně zraněných palestinských a izraelských dětech v roce 2009. Údaje zaznamenávají pouze rozmezí od ledna do července, avšak pro bližší představu o situaci, v jaké se děti žijící na území Palestiny nacházejí, postačí. Takto zoufalé podmínky a poměry ovlivňují nejen přímo postižené rodiny podobnými tragickými událostmi, ale i okolí, které je podobným situacím vystavováno a pro které se staly každodenní realitou. Vývoj dětí je naprosto bezesporu poznamenávám těmito incidenty a žitím v neustálém strachu z budoucích dní. Ráda bych především zdůraznila, že přiloženými údaji nechci demonstrovat nepoměr mezi zavražděnými palestinskými a izraelskými dětmi, případně to, jak je tedy stav nevyrovnaný nebo nespravedlivý. Zabíjení jakýchkoli civilních osob, tím spíše dětí, je podle mého názoru v přímém rozporu s etickým

---

¹²⁸ QUINTERRO, M. a MUADDI, N. *Education under Occupation, Acces to Education in the occupied Palestinian territory*, 2013, str. 12 – 13.

¹²⁹ Tamtéž, str. 21 – 23.

kodexem všech rozvinutých, civilizovaných vlád světa a níže uvedená čísla by měla v první řadě vypovídat o varující, tristní situaci palestinských dětí, mládeže a populace vůbec.

Zabití/Zranění	Leden	Únor	Březen	Duben	Květen	Červen	Červenec	Celkem
Zabité palestinské děti podle oblastí								
Pásmo Gazy zabití	350	4	2	0	0	1	2	359
Západní břeh Jordánu zabití	0	1	1	0	0	0	0	2
Celkem zabití	350	5	3	0	0	1	2	361
Zraněné palestinské děti podle oblastí								
Pásmo Gazy zranění	1 600	11	3	0	0	2	2	1 618
Západní břeh Jordánu zranění	0	16	18	0	24	17	6	81
Celkem zranění	1 600	27	21	0	24	19	8	1 699
Zabité izraelské děti								
Zabití	0	0	0	1	0	0	0	1
Zraněné izraelské děti								
Zranění	0	0	0	1	0	0	0	1

Tabulka 5¹³⁰

¹³⁰ UNICEF, *The Situation of Palestinian Children in The Occupied Palestinian Territory, Jordan, Syria and Lebanon, An Assasement based on the Convention on the Rights of the Child*, 2010, str. 21.

5) VÝZNAMNÉ POJMY SOUVISEJÍCÍ S TÉMATIKOU PALESTINSKÝCH UPRCHLICKÝCH TÁBORŮ A VZDĚLÁVÁNÍ

V této kapitole hodlám vysvětlit některé z pojmů, které neustále v práci používám. Porozumění následující problematice je velice důležité pro ucelený vhled do situace a pro pochopení všech souvislostí týkajících se palestinských uprchlíků a jejich života. Domnívám se, že bez předložení jasných informací, které poslouží čtenáři k vytvoření konkrétnější představy o fungování uprchlických táborů a o péči věnované jejich obyvatelům, není možné přikročit k interpretaci mých vlastních terénních poznatků.

5.1) Definování pojmu uprchlík

Přesná definice pojmu uprchlík je uvedena českým ministerstvem vnitra jako „osoba pocházející ze třetí země, jíž bylo přiznáno právní postavení uprchlíka ve smyslu Ženevské úmluvy, a který je oprávněn pobývat na území členského státu. V ČR je osoba, které bylo přiznáno postavení uprchlíka, označována jako azylant“.¹³¹ Právě Ženevské úmluvy znamenají z pohledu mezinárodního práva dva nejvýznamnější prameny v otázce definování uprchlictví. Prvním všeobecně uznávaným dokumentem zabývajícím se touto problematikou a náležícím do Ženevských úmluv se nazývá „Úmluva o právním postavení uprchlíků“ z roku 1951 a druhou mezinárodní dohodou je „Protokol týkající se právního postavení uprchlíků“ ratifikovaný roku 1967. Ženevské úmluvy bychom zjednodušeně mohli nazývat válečným právem definujícím pravidla založená především na morálním a etickém přístupu ke všem jedincům bezprostředně zasaženým probíhajícím válečným konfliktem. Hlavním cílem všech těchto dohod je zamezit jednání, které by bylo v rozporu s principy humanity a vnést řád i do natolik vyhroceného prostředí, k jakému s rozpoutáním války dochází. Úmluva o právním postavení uprchlíků byla schválena v Ženevě 28. července 1951 se záměrem revidovat a rozšířit stávající mezinárodní dokumenty, které se již zabývaly postavením uprchlíků a poskytnout těmto ohroženým lidem větší ochranu. Takového cíle lze dosáhnout pouze skrze spolupráci všech států uznávajících sociální a humanitní rovinu vyplývající z problematiky uprchlíků. Úmluva se skládá ze sedmi kapitol, rozdělených na jednotlivé, stručné a očíslované články a na závěr následují dodatečná vyjádření společně s přílohami. Pokud bych měla podat zjednodušenou verzi pro definování pojmu uprchlík dle Úmluvy o právním postavení uprchlíků, jedná se o kteroukoli osobu, jež byla nucena opustit svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů

---

¹³¹ Ministerstvo vnitra České republiky. Terminologický slovník (online), [11. 3. 2016]. Dostupné z: (<http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx?q=Y2hudW09Mw%3D%3D>).

rasových, náboženských, národnostních nebo z důvodu příslušnosti k určitým společenským vrstvám, případně za zastávání nějakých politických názorů. Osoba za těchto podmínek nemůže přijímat ochranu své vlasti, a proto se uchýlila do exilu, ze kterého se nazpět nechce či nemůže vrátit. Jako uprchlíci jsou však na základě tohoto právního dokumentu uznáváni pouze ti lidé, kteří se jimi stali v době před 1. lednem 1951.¹³²

Druhým mezinárodním dokumentem schváleným 31. ledna 1967 se stal Protokol týkající se právního postavení uprchlíků. Protokol navazuje a přímo reaguje na vše uvedenou Úmluvu, jelikož od jejího podepsání se řady uprchlíků rozrostly a tito noví utečenci by tedy nespádali do vymezené kategorie, bylo žádoucí, aby i oni byli oprávněni užívat stejného postavení, jaké bylo obsaženo v definici Úmluvy. Došlo tedy k ustanovení, že za uprchlíka je považována jakákoli osoba odpovídající definici stanovené Úmluvou z roku 1951 bez časového omezení k 1. lednu 1951. Smluvní strany tohoto Protokolu jsou zavázány spolupracovat s Úřadem Vysokého komisaře Spojených národů pro uprchlíky, jemuž musí předkládat požadované informace a statistické údaje, které se týkají situace uprchlíků nebo dodržování principů tohoto Protokolu a rovněž znění zákonů, předpisů a vyhlášek ať už navrhovaných či platných, jež se vztahují k uprchlíkům.¹³³

Úřad vysokého komisaře pro uprchlíky (United Nations High Commissioner for Refugees, UNHCR) byl založen 14. prosince 1950 Valným Shromážděním Spojených národů. Jedná se o mezinárodní instituci pod záštitou OSN, jejímž primárním cílem Úřadu je vést a koordinovat jednání na mezinárodní úrovni, která by přinesla ochranu uprchlíkům nebo úplné vyřešení uprchlické krize kdekoli na světě. Primární úkol představuje zabezpečit základní práva a blaho uprchlíků a snaží také se zabezpečit, aby každý člověk mohl požádat o udělení azylu v zemi, kde by mohl nadále důstojně a bezpečně žít a kde by měl po čase možnost se dobrovolně rozhodnout pro návrat do původní vlasti nebo integraci do lokální společnosti, případně se přemístit do další země. Úřadu byl také poskytnut mandát pro pomoc lidí bez státní

---

¹³² *Úmluva o právním postavení uprchlíků* (online), [11. 3. 2016]. Dostupné z: (www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/uprchlici.pdf).

¹³³ *Protokol o právním postavení uprchlíků* (online), [11. 3. 2016]. Dostupné z: (www.unhcr-centraleurope.org/cz/pdf/zakladni-informace/umluvny/umluva-o-uprchlicich/protokol-z-roku-1967.html).

příslušnosti. Zaměstnanci této významné agentury působí ve sto dvaceti třech zemích a od roku 1950 pomohli desítkám milionu lidí začít znovu nový život.¹³⁴

Definice OSN, která vymezuje přesně, komu náleží status „palestinského uprchlíka“ zní: „Palestinským uprchlíkem je jakákoli osoba, která měla v období od 1. června 1946 do 15. května 1948 za místo pobytu Palestinu a která v důsledku konfliktu z roku 1948 přišla jak o domov, tak o obživu. Palestiňští uprchlíci jsou jak osoby, které splňují tuto definici, tak i jejich potomci“.¹³⁵ Na základě pravidel potvrzených Úmluvou obvykle po odeznění války počty uprchlíků spíše klesají, protože kritéria pro přiznání statusu uprchlíka jsou v ní velice striktní. Postavení uprchlíka se v ní nedědí a utečenci se postupně navracejí do svých původních vlastí, nebo dochází k jejich začlenění do nové společnosti. V případě palestinských uprchlíků je ale situace naprosto opačná. Vzhledem k definici OSN počty palestinských uprchlíků každoročně narůstají, a tak UNRWA k roku 2011 registrovala 4 820 229 osob s tímto statutem. Tento stav se jeví dlouhodobě neudržitelným, jelikož služby financované UNRWOU musejí být omezovány z důvodu nedostatečného rozpočtu pro bez ustání rozrůstající se populaci.¹³⁶

5.2) Sociální a životní podmínky v palestinských uprchlických táborech

Než přistoupím k samotnému popisu uprchlických táborů, je nezbytné si nejprve připomenout, co způsobilo jejich vznik. Státisíce Palestinců opustilo své domovy z důvodu probíhající války v roce 1948 a kvůli válečnému konfliktu utíkali i další roku 1967. Na konci 40. let se údaje o celkovém počtu uprchlíků liší a pohybují se v rozmezí od 460 000 do 962 000, jenž je uváděn OSN. Lidé opouštěli své vesnice buď dobrovolně, ze strachu před nebezpečím, nebo byli násilně vyháněni Izraelci.¹³⁷ Domy Palestinců byly zkonfiskovány nebo zbourány a na jejich místě vznikaly příbytky nové, tentokrát již jako domovy Izraelců. Celkem se počet zlikvidovaných palestinských vesnic udává mezi 485 ti až 531. Názvy vesnic byly přeměněny a namísto arabských termínů vznikala pojmenování hebrejská. Palestiňští uprchlíci se uchylovali buď na jiná palestinská území, na Západní břeh Jordánu a do pásma Gazy, nebo utekli do sousedních arabských zemí, Libanonu, Jordánska a Sýrie. Jejich motivace se různila, buď

---

¹³⁴ UNHCR. The UN Refugee Agency, About us (online), [11. 3. 2016]. Dostupné z: (www.unhcr.org/pages/49c3646c2.html).

¹³⁵ The World Bank Group: Education Resilience Approaches (ERA) Program. *Palestine Refugees Education Resilience Case Report*, 2013, str. 12.

¹³⁶ TUREČEK, B. *Nesvatá válka o svatou zemi: málo známá zákoutí nelítostného boje mezi Židy a Araby*, 2011, str. 78.

¹³⁷ MORRIS, B. *The Birth of the Palestinian Refugee Problem Revisited*, 2004, str. 2.

vlastnili domy i jinde, do kterých se uchýlili vyčkávat, jakým směrem se situace vyvine, nebo byli vyhnáni izraelskými jednotkami. Vyštívání byli nejen muslimové, ale také arabští křesťané, kteří tvoří asi 2% palestinské populace. Ačkoli ještě v roce 1948 byla vydána rezoluce Valného shromáždění OSN vyzývající k umožnění návratu palestinským uprchlíkům, situace zůstává dodnes nezměněná a tito lidé zůstávají nadále vyštívání ze svých domovů.¹³⁸ Obrovský příliv lidí bez domova a jen s minimem majetku znamenal pro všechny oblasti zasažené jejich příchodem značné obtíže. Tito lidé byli ubytováni v provizorních kempech, které měly podobu stanových městeček. Prvních zhruba pět až osm let fungování uprchlických táborů nazývají místní lidé „stanovou érou“. Hygienické standardy nesplňovaly ani základní požadavky, protože například v táboře Balata, který je největším uprchlickým táborem Západního břehu, byly k dispozici pouze jedna toaleta pro muže a jedna pro ženy. Každý den dostávali uprchlíci přiděly jídla a u jejich výdeje docházelo údajně často i k fyzickým potyčkám. Teprve později byla započata výstavba betonových domů díky organizaci UNRWA.¹³⁹

Co se týče uprchlických táborů, které jsem navštívila, tedy kempy Balata a al-^cAskar v Nábľusu, jejich prvotní obyvatelé, kteří přišli roku 1948, pocházeli většinou původně z vesnic nacházejících se kolem Jaffy, kde se živilo jako farmáři nebo zemědělci. Poté, co se uchýlili do uprchlických táborů, byli dlouhodobě nezaměstnaní a vzhledem k tomu, že přišli o veškerý majetek a získat nový bylo bez příjmu prakticky nemožné, vznikla nová vrstva velmi chudých lidí žijících v nuzných podmínkách uprchlických táborů. Lidem, kteří v důsledku uvedeného válečného konfliktu uprchli ze svých bydlišť, bylo Spojenými Národy slibováno, že tento stav bude pouze přechodný a návrat do jejich domovů nastane v průběhu následujících měsíců. Fakticky však zůstalo nezměněno naprosto nic až doposud a tito lidé společně s druhou a třetí generací potomků stále obývají uprchlické tábory.¹⁴⁰ Prostředí uprchlických táborů s sebou v současnosti nese celou řadu problémů, které se spíše každoročně prohlubují, než by docházelo k jejich odstranění. Patří k nim v první řadě nezaměstnanost, která zde dosahuje ještě vyšších hodnot než ostatní palestinské oblasti s už tak dost alarmujícími čísly. Poměr nezaměstnaných osob žijících v uprchlických táborech převyšuje 50 %. Z této skutečnosti přirozeně pramení i mnohé další problémy sužující dnes obyvatele táborů jako například chudoba.

---

¹³⁸ TUREČEK, B. *Nesvatá válka o svatou zemi: málo známá zákoutí nelítostného boje mezi Židy a Araby*, 2011, str. 75 – 79.

¹³⁹ Rozhovor s turistickým průvodcem v Balata kempu, Husajnem Asmarem, Balata kemp, 15. 8. 2015.

¹⁴⁰ Rozhovor s členem Palestinské národní rady (Palestinian National Council, PNC) Tajsírem Nasralláhem, Balata kemp, 11. 8. 2015.

Socioekonomické podmínky lidí žijících v uprchlických táborech jsou velice nuzné. Organizace UNRWA poskytuje v nejnutnějších případech obzvláště chudým lidem, kteří nejsou schopni pokrýt náklady na jejich denní výživu, v rámci tzv. „emergency programu“ (podpoře v naléhavých případech) přiděly cukru, mouky a základních potravin. O pokračování této služby se však diskutuje z důvodu nedostačujícího rozpočtu. Neméně vážný problém představuje přelidňování táborů. Každým rokem se palestinská populace rozrůstá, avšak prostory vyhrazené pro uprchlické tábory zaujímají stále stejnou rozlohu. Pozemky pro výstavbu táborů byly pronajaty Spojenými národy ve stanovených daných hranicích. Proto jedinou možností je tedy žít v přeplněných domácnostech a přistavovat další patra na stávající domy. Mnoho domů má dnes v táborech více než čtyři patra, ačkoli základy byly vytvořeny se záměrem vybudovat ne více než dvě. Budovy jsou často ve velice špatném stavu, nedostatečně odvětrávány, a proto velmi vlhké, z čeho také pramení různé zdravotní komplikace zejména u dětí a starých lidí. Přelidnění a nedostatek prostoru zapříčinil, že jsou příbytky v uprchlických táborech vystavěny v těsné blízkosti na sobě a ulice tím pádem musí být velice úzké. Nepříznivé životní podmínky v uprchlických táborech, vyvolávají rovněž zvýšenou agresivitu oproti ostatním oblastem, jak se dá usoudit z množství spáchaných trestných činů. Častěji se zde vyskytují například i případy domácího násilí páchaného na ženách či dětech. Ačkoli se na první pohled může zdát, že spolu vyhnanství, chudoba, nezaměstnanost a míra agresivity páchané na vlastní rodině nijak nesouvisí, domnívám se, že míra frustrace a tlaku, kterému jsou Palestinci vystaveni je natolik značná, že podobným způsobem může být navenek projevoována a ventilována. Dalším velmi významným sociálním problémem dnes představuje mnohem častější výskyt užívání drog u obyvatel táborů, než je tomu jinde ve městech. Stejně syndromy jsou přítomny například i v romských ghettech v České republice, nebo kdekoli jinde na světě, kde žije pospolu velké množství chudých lidí.¹⁴¹

V současné době se všechny palestinské uprchlické tábory nacházejí na Západním břehu Jordánu a v Pásmu Gazy a také v Libanonu, Jordánsku a Sýrii. Celkem jich existuje 58, přičemž všechny byly založeny v důsledcích války z roku 1948 kromě pěti vzniklých až v roce 1967, které jsou všechny umístěny na území Jordánska. V příloze uvádím mapy všech míst, kde je možné uprchlické tábory nalézt a ze kterých lze zjistit i rok, ve kterém byly zřízeny a jak velká žije

---

¹⁴¹ Informace poskytnuté úředníkem UNRWY pro informování veřejnosti Naderem Dagherem, Náblus, 7. 8. 2015.

v kterém konkrétním táboře populace.¹⁴² Mezi jednotlivými oblastmi, kde se palestínští uprchlíci vyskytují, přetrvávají obrovské rozdíly v socioekonomickém statusu a životních podmínkách. Nejpropastnější rozdíl v životních standardech mezi obyvateli tábora a zbylou městskou populací, je přítomen v Libanonu. Zde dochází k diskriminaci Palestinců na pracovním trhu. Důsledkem je rozvoj trestné činnosti a zároveň s tím sílí nevole mezi běžnou libanonskou populací.¹⁴³ V zoufalých životních podmínkách žijí také uprchlíci v pásmu Gazy, kde tábory vytvářejí jakési líhně teroristických buněk. Ulice, už tak dosti stinné vzhledem k prostoru a výšce budov, jsou zakrývány zelenými plachtami, aby nebylo možné pozorovat pohyb a dění v táboře z izraelských bezpilotních letounů. Zde žijí mnozí lidé pod hranicí chudoby v naprosto nedůstojných životních podmínkách, bez zajištění základních potřeb. Zejména po roce 2014, kdy došlo k izraelské operaci „Ochranné ostří“, která způsobila na straně Palestinců obrovské ztráty na životech (asi 2 000 mrtvých a 10 000 zraněných) a také rozbombardování domovů mnoha rodin. Vzhledem k tomu, že do pásma Gazy je zakázán dovoz stavebního materiálu, zůstaly tak rodiny dlouhodobě odříznuty od možnosti znovuvybudovat své domy. Gaza se celkově dostala na pokraj kolapsu. Dodnes zůstává bez přístřeší z důvodu bombardování v roce 2014 v pásmu Gazy 75 000 lidí.¹⁴⁴ Palestinci žijící v pásmu Gazy jsou naprosto odříznuti od možnosti opustit tento prostor, jelikož hranice s Izraelem i Egyptem jsou uzavřené.¹⁴⁵ Ráda bych zmínila pro mě překvapivý fakt, a totiž že jsem se v Nábľusu setkala s mnoha Palestinci pocházejícími z pásma Gazy, kteří dostali povolení vycestovat za účelem léčení. Kvůli nedostatečné zdravotní péči poskytované v regionu, kde žijí, získávají někteří tamní nemocní povolení odjet se léčit na Západní břeh Jordánu.

Uprchlícké tábory představují pro humanitární organizace díky jejich prostorovému uspořádání vhodná místa pro snadnou kontrolu a dohled nad obyvateli, ale ti sami často prostředí kempů popisují jako vězení, ze kterého není úniku. Statistky Spojených národů Vysokého komisaře pro uprchlíky (UNHCR) přitom uvádí, že v roce 2002 ze všech světových uprchlíků jich přímo v uprchlických táborech žilo pouze 38%. V případě Palestinců počet

---

¹⁴² UNRWA. Where we work (online), [3. 3. 2016]. Dostupné z: (www.unrwa.org/where-we-work).

¹⁴³ NASSAR, I. a SALTÍ, R. *I would have smiled: photographing the Palestinian refugee experience*. 2009, str. 69 – 71.

¹⁴⁴ Čt24, *Útok z Gazy usmrtil čtyřletého izraelského chlapce* (online), [vyšlo 22. 8. 2014, cit. 4. 3. 2016]. Dostupné z: (www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1020759-utok-z-gazy-usmrtil-ctyrleteho-izraelskeho-chlapce).

¹⁴⁵ TUREČEK, B. *Nesvatá válka o svatou zemi: málo známá zákoutí nelítostného boje mezi Židy a Araby*, 2011, str. 200.

uprchlíků obývajících tábory dosahuje celkově zhruba 29%, přičemž u palestinských uprchlíků v pásnu Gazy a v Libanonu se tato hodnota pohybuje kolem 50%. Více konkrétních údajů o počtech palestinských uprchlíků žijících v jednotlivých oblastech a jejich procentuálnímu rozložení v závislosti na regionech či státech je možné vyčíst z následující strany, kde jsem přiložila Tabulku 6. Informace, které Tabulka 6 přináší, poskytují vhled do situace v roce 2006 a týkají se pouze registrovaných uprchlíků u organizace UNRWA. Zajímavé je vyplývající procentuální srovnání počtu uprchlíků se zbytkem populace pro danou konkrétní oblast, obzvláště v případě pásma Gazy, kde lidé se statutem uprchlíka tvoří s přehledem většinu všech tamních obyvatel.¹⁴⁶

Oblast nebo stát	Počet táborů	Počet uprchlíků			%	% uprchlíků v porovnání s místní populací
		Uprchlíci žijící v táboře	Uprchlíci žijící mimo tábor	Celkový počet uprchlíků		
Jordánsko	10	283 183	1 497 518	1 780 701	15,9	32,8
Západní břeh	19	181 241	506 301	687 542	26,4	31,4
Pásmo Gazy	8	471 555	490 090	961 645	49	78,4
Libanon	12	210 952	189 630	400 582	52,7	10,7
Sýrie	9	112 882	311 768	424 650	26,6	2,4
Celkem	58	1 146 931	3 108 189	4 255 120	29,6	

Tabulka 6¹⁴⁷

Kdybych měla na závěr popsat, jak vypadají uprchlické tábory na základě mé zkušenosti a vlastního pozorování, zdůraznila bych rozhodně, že jedná v podstatě o prostory podobné chudinským slumům, kde je propad životní úrovně patrný na první pohled. Ulice bývají natolik

¹⁴⁶ NASSAR, I. a SALTÍ, R. *I would have smiled: photographing the Palestinian refugee experience*. 2009, str. 67.

¹⁴⁷ Tamtéž, str. 67.

úzké, že jimi podle mého názoru není možné například pronášet spotřebiče do domů nebo jimi nemůže projít člověk s nadváhou. Velmi vysoké domy nepouští do uzounkých uliček vůbec žádný sluneční svit, což způsobuje tamním lidem jen další psychickou zátěž. Na zdech se objevují graffiti, obvykle s nacionalistickým poselstvím a výzvami k obraně, ale jinak jsou domy šedé, staré a oprýskané. Vše je velmi natěsnané na sobě a vytváří nepříjemnou, klaustrofobní atmosféru. Všudypřítomné jsou odpadky poházené na zemi, které se poté, co dosáhnou dostatečného množství, zapálí, namísto aby byly vyvezeny. Děje se to především z praktického hlediska, jelikož tábory nedisponují adekvátním množstvím kontejnerů a popelnic a navíc svoz odpadu není dostatečně zajištěn. Jedním z nejvýraznějších vjemů, který návštěvník tábora vnímá, je nepříjemný zápach zapříčiněný jednak množstvím odpadků v ulicích a také prosakující kanalizací. V táborech je obvykle rozmístěna spousta malých obchodů se základními potravinami, které jsou provozovány místními usedlíky. Ti si takto přivydělávají a někdy zároveň s touto živností vykonávají i jiné povolání. Součástí prostoru táborů bývají i základní školy pro chlapce a dívky, ve kterých jsou zaměstnanci, v závislosti na počtu dětí žijících v táboře, v některých případech nuceni pracovat ve dvousměnném provozu. Závěrem bych ráda podotkla, že se pro celý okolní svět stala skutečností, že někteří z Palestinců jednoduše žijí v uprchlických táborech po 68 mi letech samozřejmostí a všeobecně přijímanou realitou. Život v takto neutěšených, stísněných a nedůstojných podmínkách, bychom však neměli rozhodně považovat za samozřejmý a měli bychom brát do úvahy, jaké budoucí generace mohou vyrůstat ve zde popisovaném prostředí a jaký vliv to může mít na formování jejich osobnosti a také na vývoj tamní už tak dost složité situace.

5.3) Angažovanost Spojených národů v pomoci palestinským uprchlíkům

Nedlouho po vypuknutí války za nezávislost a s tím související krize palestinského uprchlictví, byla ustanovena Valným shromážděním Spojených národů dceřina společnost s názvem „The United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East“ (UNRWA), volně přeloženo jako Pomoc Spojených národů a organizace aktivní v poskytování pomoci palestinským uprchlíkům na Blízkém východě. Ke vzniku UNRWY došlo již 8. prosince 1949, přičemž svou činnost započala 1. května 1950. Dodnes patří program UNRWY k nejrozsáhlejší aktivitám Spojených národů vůbec. V současné době poskytuje organizace UNRWA pomoc v 58 mi existujících palestinských uprchlických táborech i na jiných místech, kde se vyskytuje přibližně pět milionů registrovaných uprchlíků. Agentura se pokouší umožnit uprchlíkům naplnění jejich vlastního potenciálu ve velmi ztížených podmínkách a za složitých

okolností a za tímto účelem jsou poskytovány bezplatné služby jako například vzdělávání, zdravotní péče, sociální služby, podpora při mimořádných událostech, budování infrastruktury v táborech atd. Počet zaměstnanců se pohybuje kolem 30 000, avšak v drtivé většině případů (asi 29 000) se jedná o samotné uprchlíky, čímž je rovněž přispíváno ke zlepšení životních podmínek, protože problémy se zaměstnaností, jak už bylo uváděno, patří k absolutně nejzávažnějším jak v samotné Palestině, tak popřípadě i pro palestinské uprchlíky v okolních státech, kde dochází k jejich značné diskriminaci na pracovním trhu.¹⁴⁸

Nadále bych se chtěla věnovat pouze oblasti Západního břehu Jordánu, jelikož pásmo Gazy je místem ještě mnohem specifitějším, a protože ani nepatří do předmětu zájmu mé diplomové práce, ani jsem jej sama nenavštívila. Ačkoli sužují obě oblasti některé společné potíže, zároveň se jejich potřeby a problémy rozcházejí. Uprchlíky tábor al-^cAskar, který je pro mou práci prioritní se nachází na Západním břehu Jordánu, ráda bych tedy dále rozváděla pouze informace týkající se tohoto regionu zejména proto, že jsou vlastní i mnou zkoumanému místu.

V oblasti Západního břehu Jordánu žije necelých 200 000 lidí pod hranicí chudoby, kteří nejsou schopni obstarávat si dostatečný přísun potravin. Využívají proto služby UNRWY, která má za cíl podporovat ty nejpotřebnější prostřednictvím nouzových balíčků se zásobami jídla či pomocí voucherů na přiděl základních potravin. Další aktivitou organizace UNRWA sloužící rodinám, které se nacházejí ve velice složité finanční situaci, je zajištění práce na dobu tří měsíců, kdy je zaměstnanec vyplácen hotově každý den a může tímto způsobem zabezpečit základní potřeby sobě i členům své domácnosti. Obvykle se jedná o budování infrastruktury nebo kanalizace případně jiné manuální práce v prostředí uprchlických táborů. Významnou pomoc představuje rovněž bezprostřední monitoring a zaznamenávání činů jako je například demolice palestinských domovů či nucené vysídlení. K těmto neblahým událostem dochází s přispěním izraelské armády nebo osadníků. Agentura UNRWA poskytuje prvotní podporu takto zasaženým Palestincům. Kromě toho díky pořízeným záznamům informují soukromé nebo veřejné advokátní kanceláře. Největšími oblastmi, ve kterých UNRWA svým podílem

---

¹⁴⁸ Materiály poskytnuté úředníkem UNRWY pro informování veřejnosti Naderem Dagherem, Náblus, 7. 8. 2015, *About Unrwa*, str. 4 – 5.

výrazně přispívá k jejich rozvoji, zajišťování a zlepšování a které jsou pro ni zároveň finančně nejnáročnější, jsou zdravotnictví a vzdělávání.¹⁴⁹

5.4) Obecné informace o vzdělávání poskytovaném organizací UNRWA

UNRWA řídí jeden z nejrozsáhlejších edukativních systémů, které na Blízkém východě fungují. Celkem je prostřednictvím ní řízeno 666 škol pro téměř 500 000 žáků. Všechny děti se statutem uprchlíka registrovány u UNRWY ve školním věku se mohou zapsat do některé z UNRWA základních škol, která jim poskytne vzdělání v rozmezí devíti let.¹⁵⁰ Středoškolské vzdělání není UNRWOU poskytováno, ale výjimku tvoří Libanon, kde přítomní palestínští uprchlíci jako jediní mají možnost studovat i na středních školách řízených UNRWOU. K tomuto opatření bylo přistoupeno z důvodu diskriminace, protože palestinským uprchlíkům byl odepírán vstup do libanonského státního vzdělávacího systému, a studium na privátních školách si nemohou z finančních důvodů dovolit. UNRWA tedy přistoupila ke zřízení celkem osmi středních škol v Libanonu, které jsou navštěvovány 3 411 palestinských studentů.¹⁵¹ Post primární vzdělání mohou palestínští studenti absolvovat ještě v rámci devíti fungujících odborných vzdělávacích pracovišť zřízených UNRWOU, jejichž cílem je v první řadě podpořit uplatnění mladých palestinských uprchlíků na trhu práce. Ta se nacházejí rozmístěna v různých oblastech, mezi nimi dvě odborná a technická tréninková centra jsou umístěna i na Západním břehu Jordánu. Nabídka oborů, které je možno zvolit, se přizpůsobuje aktuální poptávce po znalosti řemesel nebo dostupnosti řemeslných výrobků atd. Patří sem například výuka v tradičních disciplínách, jako jsou kurzy vyšívání pro ženy či truhlářství pro muže. Palestinci dnes i díky práci organizace UNRWA patří k těm nejvíce vzdělaným národům Blízkého východu, mající nejnížší počty negramotných obyvatel a naopak nejvyšší procento držitelů vysokoškolského diplomu. Zajímavý je rovněž postřeh o fungování některých škol. Jak jsem již několikrát zmiňovala, mezi Palestinci, uprchlíky nevyjímaje, každým rokem dochází k značnému populačnímu nárůstu. Z tohoto důvodu jsou některé ze škol, nacházejících se v obzvláště přeplněných oblastech, nuceny pracovat ve dvousměnných provozech. V tomto případě jedna skupina žáků dochází na výuku ráno a druhý odpoledne.¹⁵² Populační exploze

---

¹⁴⁹ Materiály poskytnuté úředníkem UNRWY pro informování veřejnosti Naderem Dagherem, Náblus, 7. 8. 2015, *UNRWA Emergency Appeal 2015*, str. 22 – 24.

¹⁵⁰ The World Bank Group. *Learning in the Face of Adversity*, 2014, str. 46.

¹⁵¹ UNRWA. *Education Reform Strategy 2011 – 2015*, 2011, str. 17.

¹⁵² Materiály poskytnuté úředníkem UNRWY pro informování veřejnosti Naderem Dagherem, Náblus, 7. 8. 2015, *About Unrwa*, str. 6 – 7.

přirozeně významně ovlivňuje fungování UNRWY, která se musí vyrovnávat se stále rostoucími náklady při ztenčujícím se rozpočtu. V posledních letech pravidelně dochází ke krizi při začátku školního roku, kdy není jasné, zda začne výuka v termínu nebo bude opožděna v důsledku chybějících financí. V případě zpoždění by zůstalo téměř půl milionu žáků v celém regionu bezprizorních, namísto docházky do školy by zůstali v ulicích, kde hrozí nebezpečí, že v důsledku přílišného volného času by byli vystaveni nebezpečí drog či kriminality. Rovněž více než 22 000 učitelů zaměstnaných v UNRWA školách by zůstalo bez příjmu. Z tohoto důvodu již pravidelně na konci srpna či začátkem září, tedy v období před opětovným nástupem do škol po letních prázdninách, dochází k demonstracím na Západním břehu Jordánu, v pásnu Gazy i v sousedních zemích, které se stali Palestincům „dočasným“ domovem.¹⁵³

6) TERÉNNÍ VÝZKUM V PALESTINSKÉM UPRCHLICKÉM TÁBOŘE AL-^ĀASKAR ZAMĚŘENÝ NA OTÁZKU VZDĚLÁVÁNÍ

Tato kapitola bude věnována terénnímu výzkumu, který jsem provedla během měsíčního pobytu v palestinském uprchlickém táboře al-^ĀAskar v srpnu 2015. Informace, které zde interpretuji, jsem získávala pomocí zúčastněného pozorování, rozhovorů s dětmi žijícími v táboře a rovněž s jejich rodiči. Cenným zdrojem mi byly materiály a informace poskytnuté pobočkou ministerstva vzdělávání v Nábľusu a také pracovníky organizace UNRWA. Další významné zdroje, ze kterých jsem se dozvídala o problematice vzdělávání a celkově o životě v uprchlických táborech společně s problémy, které takové žití doprovázejí, představovali učitelé zaměstnaní přímo v táboře al-^ĀAskar a ředitel s ředitelkou tamních dvou základních škol.

6.1) Uprchlický tábor al-^ĀAskar – úvod

Palestinský uprchlický tábor al-^ĀAskar je situován na severovýchodě města Nábľus. Důležité je uvést, že vedle sebe existují dva uprchlické tábory al-^ĀAskar, první z nich je nazýván Starým al-^ĀAskarem, ten vznikl v roce 1948, zatímco Nový al-^ĀAskar byl vytvořen roku 1965, kdy se některé rodiny rozhodly opustit přeplněný tábor a vytvořit si nové domovy v jeho těsném sousedství. Události a informace o Starém a Novém al-^ĀAskaru od sebe není možné úplně odloučit, protože vzhledem ke sdílené historii obyvatel a v podstatě i společně obývanému prostoru, se aktuální situace a vývoj dotýkají většinou obou lokalit stejnou měrou. Do Starého al-^ĀAskaru přicházeli

---

¹⁵³ EL-SHAMAYLEH, N. *UNRWA funds crisis worries Palestinian refugees* (online), Al-Jazeera 5. 8. 2015 [cit. 14. 3. 2016]. Dostupné z: (<http://www.aljazeera.com/blogs/middleeast/2015/08/unrwa-funds-crisis-worries-palestinian-refugees-150805155300792.html>).

obyvatelé původně z venkovských oblastí obklopujících Haifu a Jaffu, například z vesnic Abú Kišk nebo al-Jásín. Vzhledem k tomu, za jakých podmínek došlo k vytvoření tábora Nový al-^oAskar, není do dnešního dne oficiálně uznáván Spojenými národy, a proto v něm a po celé roky UNRWA nezajišťovala existenci a správu žádných zařízení jako škol či kliniky. Za těmito účely byly rodiny žijící trvale v Novém al-^oAskaru, nuceny docházet do nedalekého starého tábora, který je naopak uznáván bez problémů a veškeré služby zajišťované UNRWOU v něm byly poskytovány. Nový al-^oAskar se rozkládá zhruba na 0,09 kilometrech čtverečních, na kterých v současné době žije populace přibližně 6 000 lidí. Pro porovnání Starý al-^oAskar zabírá území o rozloze asi 0,19 kilometrů čtverečních a je domovem pro 9 000 palestinských uprchlíků. Palestinský uprchlický tábor al-^oAskar byl, stejně jako všechny ostatní tábory přítomné na Západním břehu Jordánu, zřízen na pozemcích, které roku 1948 ovládala vládnoucí rodina Hášimovců z Jordánska. Jak jsem již uváděla dříve, po válce za nezávislost v roce 1948 připadla oblast Západního břehu Jordánu pod jordánskou správu. Proto musela organizace UNRWA uzavřít s Jordánci nájemní smlouvu přesně vymezující hranice kempů.¹⁵⁴ Protože se palestinská populace každým rokem rozrůstá a přitom prostory vymezené pro uprchlické tábory zůstávají stejné, budovy musí být zvyšovány a dochází k výstavbě dalších pater. Následkem toho vznikají stinné a depresivně působící uličky bez sebemenšího náznaku slunečních paprsků. Domy jsou navíc stavěny obvykle velmi nekvalitním způsobem bez dostatečné technické zdatnosti nebo jen s minimem stavebního materiálu. Přibližně 80% domů v al-^oAskaru je však pouze jednopatrových, v 10 ti % se jedná o domy se dvěma patry a 7% má více než dvě patra.¹⁵⁵ Příbytky postrádají rovněž důležité odvětrávání, a proto se na zdech bytů objevuje plíseň, která je bezpochyby příčinou mnoha nemocí objevujících se u některých uprchlických rodin. Obrovská hustota obyvatel vede také k absolutní ztrátě soukromí. Výstižně je tento problém zachycen v kapitole „Život v palestinském uprchlickém táboře“ autorkou Grace Halsell, jíž se zpovídá, dívka jménem Nahla, žijící celý život, jak sama říká „pohřbená v ghettu“, která běduje nad skutečností, že její bratr každý měsíc ví, kdy přichází Nahle její měsíční perioda, protože sdílejí jeden pokoj.¹⁵⁶ Osobně jsem na téma přelidněnosti tábora ^oAskar slychala mnohokrát žertovná prohlášení jako například od jednoho z obyvatel, Násira Abú Zer: „Všichni tamní obyvatelé jsou v podstatě jedna velká rodina a

---

¹⁵⁴ OCHA – UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. *Askar Refugee Camp Profile* (online), [cit. 15. 3. 2016], str. 1. Dostupné z: (www.ochaopt.org/documents/opt_campprof_unrwa_askar_nov_2008.pdf).

¹⁵⁵ Tamtéž, str. 3.

¹⁵⁶ HALSELL, G. *Journey to Jerusalem*, 1981, str. 163.

zároveň, že každý dobře ví, kdo a co šeptá po nocích své manželce“.¹⁵⁷ V táboře al-^cAskar průměrně sdílí jednu domácnost 5,8 lidí. Původní stany, ve kterých uprchlíci přebývali v počátcích konfliktu, byly po čase nahrazeny betonovými přístřešky, které vybuodovala UNRWA.

Nejsilněji zastoupenou složku populace v al-^cAskaru je mládež 0 – 14 let, která představuje 39,9 %, na druhém místě v pomyslném žebříčku stojí mladí lidé ve věku 15 – 24 let s 21 %. Lidé spadající do věkové kategorie 25 – 60 let tvoří v táboře al-^cAskar 34,9 % obyvatel a pouze 4,2 % jsou lidé nad 60 let.¹⁵⁸

V al-^cAskaru, stejně jako v ostatních táborech, funguje „Místní výbor pro veřejné záležitosti“ (al-^cAskar Public Service Committee), který vznikl v roce 1996, je složen čistě z tamních obyvatel a má na starosti především řešení a urovnávání sporů. K těm z důvodu nedostatku soukromí, dlouhodobé frustrace a životních podmínek, dochází velice často. Aktivity Výboru jsou primárně směřovány k potlačení vniklých rozepří. Jeho členové usilují o to, aby při nich nedocházelo k fyzickému násilí. Snaží se především, aby nemusela být přivolávána izraelská policie (protože Nový al-^cAskar leží v oblasti C a palestinské orgány zde nemají pravomoc zasahovat). Činnost výboru nabyla v posledních letech více sociální než politický ráz, ačkoli dříve tomu bylo naopak. K dalším aktivitám tohoto Výboru patří například shánění financí. Z těch bylo následně vybudováno dětské centrum, školky a ordinace v al-^cAskaru. Členové navazovali kontakty s pracovníky UNRWY, popřípadě s jinými neziskovými organizacemi a společnými silami a financemi zajistily, aby bylo možné začít s výukou přímo v Novém al-^cAskaru. V kapitole 5.3) Angažovanost Spojených národů v pomoci palestinským uprchlíkům jsem se již zmiňovala o tom, že v případech extrémní chudoby UNRWA poskytuje určité druhy zabezpečení ohroženým rodinám. Pokud ale nastane situace, kdy ani UNRWA v krizové chvíli nevlastní dostatek financí, aby obstarala například školní pomůcky nebo aktovku pro sociálně slabé uprchlíky, uskuteční se takovýto nákup právě prostřednictvím Výboru, přičemž je dbáno na co možná největší diskrétnost. Výbor poskytuje podporu i v případě, že žák pocházející z chudé rodiny potřebuje doučování a rodiče nejsou schopni jej zaplatit. Oni sami získávají

---

¹⁵⁷ Rozhovor s obyvatelem Nového ^cAskaru Násirem Abú Zer, ^cAskar, 6. 8. 2015.

¹⁵⁸ OCHA – UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. *Askar Refugee Camp Profile* (online), [cit. 15. 3. 2016], str. 3. Dostupné z: (www.ochaopt.org/documents/opt_campprof_unrwa_askar_nov_2008.pdf).

finanční podporu díky Organizaci pro osvobození Palestiny (OOP) nebo z darů Spojených národů.¹⁵⁹

Na závěr této kapitoly bych sama ráda uprchlický tábor al-^cAskar popsala na základě mých vlastních postřehů. Jak jsem již uváděla, jedná se o hustě osídlené místo, avšak v porovnání například s kempem Balata, který se také nachází ve městě Náblus, působí al-^cAskar o poznání přívětivějším dojmem. Většina uliček je poměrně úzkých, nicméně ne natolik, aby vznikaly problémy s procházením dvou lidí vedle sebe, jako je tomu v případě zmiňovaného Balata či u mnoha jiných palestinských uprchlických táborů. Al-^cAskar je v podstatě složen z šesti větších ulic, kterými vedou asfaltové cesty, po kterých bez obtíží mohou projíždět osobní automobily. Z těchto prostornějších cest vedou na všechny strany mnohem užší klikaté uličky směřující k příbytkům obyvatel tábora. Všudypřítomné jsou malé obchůdky se zeleninou, základními potravinami společně s lacinými sladkostmi a nápoji, které jsou pro děti nejčastějšími svačinami, dále krámky se školními potřebami a také dílny, ve kterých muži vyrábějí sedací soupravy nebo lakovny, díky kterým jsou cítit výpary ve všech koutech tábora. Na zemi se hromadí vrstvy odpadků, nikde nejsou k dispozici popelnice, pouze asi pět kontejnerů, jejichž obsah je však namísto vývozu vždy jednou za čas zapálen. Domy mají obvykle šedivou barvu, ale některé zdi jsou posprejovány graffiti, které zobrazují symboly boje za osvobození národa doprovázené nápisy, jež mají za cíl aktivizovat palestinskou společnost. V kempu neexistuje žádný veřejný park, ani menší travnatá plocha, na které by mohly děti trávit volný čas. Jakýsi park uprostřed prachu a poházených plastových odpadků patrně existoval kdysi v minulosti ve spodní části tábora. Usuzuji z dosud existujících pozůstatků po houpačkách a nefunkčním kolotoči. Rovněž bychom zde nenalezli žádné veřejné fotbalové ani jiné sportovní hřiště. Existují zde pouze dvě betonová hřiště, z nichž jedno je součástí školy UNRWA a druhé bylo vytvořeno u dětského centra. K otázce bezpečnosti jsem byla místními obyvateli upozorněná na určité riziko v případě, že bych se pohybovala sama, ale konkrétně tábor al-^cAskar, pokud bychom ho porovnávali opět s táborem Balata, patří k těm méně nebezpečným oblastem. Byla jsem také informována, že pro mne představuje tábor menší riziko než zbytek města Náblus, protože jakmile dojde uvnitř al-^cAskaru k jakékoli trestné činnosti, ostatní lidé to bezprostředně zjistí a dozví se urychleně i tom, kdo je pachatelem. Toto bleskové informování

---

¹⁵⁹ Rozhovor se členem Místního výboru pro veřejné záležitosti v Novém al-^cAskaru, Chálidem Abú Walídem, Náblus, 24. 8. 2015.

funguje především proto, že se všichni navzájem znají, vědí přesně, jaký člověk patří k té či oné rodině a z důvodu nadměrné hustoty osídlení lze jen těžko nalézt místo, kde by nebylo přítomno větší množství lidí. Všechny domy v uprchlickém táboře disponují elektřinou i pitnou vodou, která ale v Palestině obecně způsobuje velké potíže všem, nejen Palestincům se statutem uprchlíka a to z důvodu jejího nedostatku. Na střechách domů jsou umísťovány velké zásobníky pitné vody, ze kterých je voda dále rozváděna do domácností. Proto musí Palestinci nakládat s vodou velice šetrným způsobem. Obvykle jsou uprchlické tábory považovány za „líhně teroristických buněk“. Tento názor nemohu potvrdit ani vyvrátit, protože jsem se s ničím, co by tomu mělo nasvědčovat, nikdy nesetkala. Tato úvaha se mi jeví poměrně logická, protože tak nuzná místa s výhledem na nulové zlepšení situace v budoucnosti rozhodně může vytvářet ideální podhoubí pro zrození podobných tendencí. Sama jsem se však pohybovala vždy jen v kruzích, kde tráví volný čas děti, a proto se nemohu k této skutečnosti vyjádřit souhlasně ani odmítavě.

6.2) Základní školy v uprchlickém táboře al-^cAskar

Děti, které žijí v uprchlickém táboře Nový al-^cAskar mají na výběr z několika možností, na jaké základní škole budou studovat. Přímo v táboře se nachází dvě základní školy řízené UNRWOU, jedna dívčí a druhá chlapecká, některé děti dochází do sousedního Starého al-al-^cAskaru, rovněž do školy organizace UNRWA, nebo mohou žáci dojíždět do státních škol v Náblusu, případně si zvolit některou z nábluských soukromých škol. Poslední možnost je však velmi nepravděpodobná a týká se opravdového minima případů, protože rodiny žijící v uprchlických táborech nedisponují obvykle dostatečným rozpočtem, aby si mohli dovolit posílat své potomky do soukromých škol.

V Novém al-^cAskaru byly rodiny dlouhodobě odkázány posílat své děti do základní školy v sousedním Starém al-^cAskaru. Toto období trvalo od samotného vzniku tábora, v roce 1965, až do roku 2007, kdy došlo k výstavbě dívčí školy. Stavební práce byly ukončeny přesně 1. 12. 2007. Chlapci však museli docházet každý den za výukou do Starého al-^cAskaru ještě další čtyři roky, protože základní škola pro ně byla dokončena až 28. 10. 2011. Žáci navštěvují první až devátou třídu a poté mohou odcházet na střední školy, které jsou řízeny palestinskými

autoritami, případně si zvolí některý z odborných řemeslných kurzů financovaných UNRWOU a menšina se pokouší rovnou uplatnit v zaměstnání.¹⁶⁰

Dívčí školu navštěvuje v současné době 520 žákyň, které jsou vzdělávány 23 učitelkami. Zbytek personálu tvoří uklízečky a sociální pracovníce, jejichž přítomnost je ve škole naprosto nezbytná. Tato funkce byla ve školách zavedena, aby došlo ke zmírnění negativních zážitků a stresu, kterému jsou palestinské děti neustále vystaveny. Součástí školy není, na rozdíl od českého standardu, školní kuchyně a jídelna. Děti si mohou zakoupit pouze malé občerstvení v kantýně nebo si svačiny přinášejí z domova. Dívky v 90 % případů po ukončení povinné školní docházky v Novém al-^cAskaru pokračují ve studiu na středních školách. Na rozdíl od chlapců jsou obvykle bezproblémové, nedochází mezi nimi k šikaně nebo podobným excesům a mají velmi dobré studijní výsledky. Ředitelka školy Ímán I^cmárová se dokonce s pýchou svěřila, že: „Při srovnávání výsledků všech škol organizace UNRWA provozovaných v S oblasti Náblusu, žákyň z Nového al-^cAskaru v předmětech matematika a arabský jazyk, získaly první místo.“ Dívky se na výuku oblékají do speciálních školních bílo-modrých pruhovaných uniforem od první do šesté třídy a od šesté do deváté třídy nosí bílo-zelené. Za tyto úbory rodiče platí příspěvek přibližně 50 šekelů (kolem 300 korun). Zahalování je u dívek věcí dobrovolnou, záleží na konkrétní rodině, avšak předpisy škol to rozhodně nevyžadují.¹⁶¹

Chlapecká škola je navštěvována 545 ti žáky, jejichž vzdělání zajišťuje 28 učitelů. I naprostá většina chlapců odchází studovat po úspěšném zakončení základní školní docházky na střední školy. Podle slov ředitele chlapecké školy je toto číslo téměř 100%, ale není schopen posoudit, zda jsou žáci také schopni středoškolské vzdělání dokončit. Otázka šikany je v chlapeckém prostředí jistě aktuálnější než ve vedlejší dívčí škole. Tento negativní jev se vyskytuje údajně u 5% chlapců.¹⁶²

Vybavení školy je věcí názoru. Specialista na oblast vzdělávání UNRWY v Náblusu mi na tuto otázku odpověděl velmi pozitivně. Je přesvědčen, že školy řízené UNRWOU jsou vybaveny nezbytnými audiovizuálními potřebami a všemožným zařízením příznivě podporujícím proces vzdělávání. Ředitelka základní školy v al-^cAskaru Ímán I^cmárová je také s vybavením školy

---

¹⁶⁰ Korespondence se specialistou pro oblast vzdělávání v Náblusu org. UNRWA, Adelem Zawawim, 15. 11. 2015.

¹⁶¹ Rozhovor s ředitelkou dívčí školy UNRWA v táboře al-^cAskar, Ímán I^cmárovou, Nový al-^cAskar, 25. 8. 2015.

¹⁶² Rozhovor s ředitelem školy UNRWA v táboře al-^cAskar, Muhammadem ^cAdnán Tahá, Nový al-^cAskar, 25. 8. 2015.

spokojená a stejný názor má i ředitel chlapecké školy Muhmmad ʿAdnán Tahá. Spokojenost vyjádřil i jeden ze členů učitelského sboru, Sulajmán ʿÍsá, který vybavení považuje za dostačující, uvedl, že budova školy je nová a tabule i stoly se nacházejí v každé ze tříd. Naopak jiný učitel z chlapecké školy v al-ʿAskaru, Madždí Muhammad, se k otázce vybavenosti školy vyjádřil takto: „Pouhé tabule, křídly, židle a lavice nestačí. Když se například rozbije nějaká židle, žák na ní musí i přesto sedět, protože jiná prostě není k dispozici“. Uvedl tedy, že není s vybavením školy spokojen. Poslední z dotazovaných učitelů z al-ʿAskaru, Chálid Kʿabí, se vyjádřil, že je spíše spokojený, když uváží, v jaké situaci se palestinští uprchlíci nacházejí. Samozřejmě by ale materiály a zařízení školy mohlo být na lepší úrovni.

Kapitolu bych opět ukončila vlastním popisem dvou základních škol v Novém al-ʿAskaru. Obě budovy mají bílou fasádu a pouze vrata a mříže na oknech jsou natřeny na modro. Stejně barvy se opakují i uvnitř škol. Prostory, ve kterých se učí chlapci, jsou na první pohled mnohem zdevastovanější, zdi jsou okopané a vše působí mnohem zašleji než v dívčí škole. Holé zdi natřené šedo-modrou barvou jsou pouze v některých místech narušeny nástěnkou, na které se obvykle vyvěšují spíše vzdělávací materiály, například o správné hygieně, než výkresy dětí, fotky nebo cokoli podobného, co by mohlo pomoci zútulnit prostředí, ve kterém tráví děti značnou část každého pracovního dne. Ve třídách škol spravovaných UNRWOU je zakázáno vyvěšovat palestinské vlajky, jak jsem byla informována na základě stížností jednoho z obyvatel tábora. Jediné vlajky, které je povoleno vystavovat jsou údajně ty, zobrazující symbol Spojených národů.¹⁶³ Dívčí škola působí uvnitř mnohem přívětivěji a čistěji. Chodby jsou dokonce vymalovány jinou než všudypřítomnou modrou barvou a všimla jsem si i vystavených obrázků, které žákyně malovaly. Bohužel ani v prostorách školy, stejně jako ve zbytku tábora, není nikde žádná udržovaná zeleň ani žádné květiny na oknech. Betonové hřiště obehnané vysokou zdí a obrovskými železnými vraty, které se v době výuky zamykají, působí velmi depresivně a podle slov místního učitele si děti připadají jako ve vězení.¹⁶⁴ Stejně jako zde popisované budovy základních škol v táboře al-ʿAskar vypadají i všechny ostatní provozovny organizace UNRWA napříč všemi oblastmi kde působí, ať už se jedná o jiné školy či kliniky.

---

¹⁶³ Rozhovor s obyvatelem Nového ʿAskaru Násirem Abú Zer, al-ʿAskar, 6. 8. 2015.

¹⁶⁴ Rozhovor s učitelem ze školy v ʿAskaru Chálidem Kʿabím, Nový al-ʿAskar, 9. 8. 2015.

6.3) Výuka v palestinském uprchlickém táboře al-^cAskar

Děti navštěvují v Palestině školu od neděle do čtvrtka, zatímco v pátek a v sobotu si užívají víkendové volno. Výuka v UNRWA školách v táboře al-^cAskar začíná od 7:45 a pokračuje buď do 13:15, nebo do 14:10. Každý den se koná třicetiminutová obědová pauza od 11:00 do 11:30, během které si děti kupují svačinu ve školní kantýně nebo konzumují vlastní donesené jídlo. Na Západním břehu Jordánu je stanoven minimální věk dítěte, které nastupuje povinnou školní docházkou na pět let a sedm měsíců. Stejně tomu je i v pásmu Gazy a v Sýrii. O jeden měsíc později začíná pro palestinské uprchlíky školní docházka v Libanonu a v Jordánsku.¹⁶⁵

Školní rozvrh dětí se skládá z předmětů jako například matematika, arabský jazyk, zdraví a životní prostředí, občanská nauka, anglický jazyk, tělesná výchova, výtvarná výchova, literatura, islámská výchova, historie, zeměpis, národní výchova a předmět Jeruzalém. Výuka arabštiny, na rozdíl od systému, který užíváme u nás při hodinách českého jazyka, je tvořena pouze gramatickou částí. O významných arabských literátech se žáci dozvídají v rámci jiného předmětu. Předmět zdraví a životní prostředí zahrnuje například environmentální otázky, informuje děti o tom, jak je důležité dodržovat zásady hygieny a také se zde žáci dozvídají základy sexuální výchovy. Žáci se seznamují s ženským a mužským tělem, ale údajně učitelé nezachází do takových podrobností jako se to děje v Evropě nebo ve Spojených státech. Na tyto choulostivé otázky přichází řada v osmé a deváté třídě, ale vzhledem k tomu, že někteří učitelé se stydí podobná témata s žáky probírat, bývají někdy přeskakována. Nezbytnou a do budoucna velmi významnou součástí vzdělání představuje rozhodně výuka cizích jazyků. Na základních školách organizace UNRWA je povinná výuka arabského i anglického jazyka již od prvních tříd. To činí prvňáčkům velké obtíže, protože se nacházejí teprve ve fázi, kdy se učí psát a bývají velmi spleteni, zda se tedy má správně psát zleva nebo zprava. Na několika školách v Ramalláhu a v Jeruzalémě (přibližně celkem na pěti až šesti institucích) byla zavedena navíc výuka francouzského jazyka a ministerstvo vzdělávání plánuje v příštích letech výuku rozšířit ještě o ruský jazyk.¹⁶⁶ O náboženství se děti dozvídají díky předmětu islámská výchova, který je ale vyhrazen výlučně islámu, jeho pilířům, historii, Proroku Muhammadovi atd. Jiná náboženství jako křesťanství a judaismus jsou probírána v rámci předmětu národní výchova. Nezachází se však příliš do detailů, děti jsou s jiným než s islámským učením seznamovány spíše povšechně. Na některých křesťanských soukromých školách je přirozeně poměr zájmu

¹⁶⁵ UNRWA. *Education Reform Strategy 2011 – 2015*, str. 17, 2011.

¹⁶⁶ Rozhovor s učitelem ze školy v ^cAskaru Chálidem K^cabím, Nový al-^cAskar, 9. 8. 2015.

opačný a väčší priestor zůstává vyhrazen křesťanství než islámu.¹⁶⁷ Palestinské děti se v rámci základního vzdělání učí o ožehavých tématech, ke kterým patří například otázka Jeruzaléma, jehož území bylo uznáno za nezávislé na palestinské a stejně tak na izraelské správě, ale nacházející se pod mezinárodním dohledem. Ve skutečnosti je však Jeruzalém anektován Izraelem, přičemž obě strany si na základě vlastních historických dogmat město nárokují. Jedná se o velice výbušnou a problematickou záležitost, která vyvolává neobyčejně často násilné střety s mnoha oběťmi na životech. Palestinské osnovy zahrnují otázku Jeruzaléma, kde je líčena jednak jeho historie, zmiňovány jsou i skutečnosti spojené s Jeruzalémem a křesťanstvím a dokonce není popírána ani historie židovská, ale hlavní náplně je vyzdvihnout vlastní nárok na Jeruzalém jako hlavní město palestinského národa. Ředitel nábluské pobočky ministerstva vzdělávání mě v této otázce upozorňoval především na to, že: „Cílem Palestinců není popírat židovské náboženství, historii a jejich nárok na existenci, ale problémem je, že Izraelci zapříčinili vyhnání statisíců Palestinců z jejich domovů“. Zmínit musím rovněž neméně zajímavou otázku vzbuzující napjaté emoce, kterou je výuka o holocaustu, jež byla v palestinských školách zavedena.¹⁶⁸ Obzvláště strana Hamás v pásnu Gazy nesla velmi těžce, když začaly být do učebních plánů UNRWA škol také implementovány informace o událostech spojených s tragédií holocaustu. Při protestech se představitelé této islamistické strany vyjadřovali o plánech seznámit palestinské děti s otázkou nacistického vyhlazování Židů jako o „zločinu proti palestinským uprchlíkům, který má za cíl zamezit jejich nároku na návrat“.¹⁶⁹ UNRWA se také pokouší prostřednictvím vzdělání prohlubovat povědomí dětí o lidských právech. Na tuto otázku je kladen důraz zejména proto, že pokud lidé disponují určitými právy, měli by si jich být vědomi, ctít je a bránit, a rovněž proto, že v Palestině neustále dochází k jejich porušování.¹⁷⁰

Učební plány, které jsou závazné pro veškeré základní školy na Západním břehu Jordánu a v Gaze, vytváří a také schvalují palestinské autority. Tyto plány jsou závazné i ve školách řízených organizací UNRWA, lze tedy říci, že mezi oběma funguje částečná kooperace. Výjimku tvoří pouze plánování výuky anglického jazyka, protože na tuto činnost je najímána společnost

---

¹⁶⁷ Rozhovor s učitelem ze školy v Askaru Sulajmánem A'ísou, Nový al-Askar, 13. 8. 2015.

¹⁶⁸ Rozhovor s ředitelem ministerstva vzdělávání v Nábľusu Dr. Muhammadem Awadem, Nábľus, 20. 8. 2015.

¹⁶⁹ ABÚ TOAMEH, K. *Hamas opposes Holocaust study at UNRWA schools*, The Jerusalem Post (online), 17. 10. 2012), [cit. 21. 3. 2016]. Dostupné z: (www.jpost.com/Middle-East/Hamas-opposes-Holocaust-study-at-UNRWA-schools).

¹⁷⁰ UNRWA. *UNRWA School Parliament Good Practices Booklet: Human Rights, Conflict Resolution and Tolerance Education Programme*, 2015, str. 44.

z Velké Británie. U soukromých škol je možné nalézt více rozdílů v učebních osnovách, například jak již bylo uvedeno, může být kladen větší důraz na výuku křesťanství namísto islámu, pokud se jedná o křesťanskou privátní školu nebo může instituce poskytovat navíc hodiny německého či francouzského jazyka. Základní vzdělání zajišťované palestinskou vládou i organizací UNRWA je bezplatné. Přesto rodiče na státních školách přispívají ročně přibližně 50 dolarů (1 200 korun) na různé školní akce, výlety, podporu zařízení atd. Rovněž musí platit částku ve výši 1,5 dolaru (36 korun) za každou učebnici. Oproti tomu UNRWA školy fungují naprosto bez finančního přičinění rodičů, kteří zde nepřispívají ani na dostupné učebnice.¹⁷¹

Učitelé zaměstnaní v základní škole v Novém al-^cAskaru vyjadřovali spíše nespokojenost se schválenými učebními osnovami: „Problémem je údajně přespříliš informací, které děti nestíhají pochopit. Látka, která je probírána s třináctiletými dětmi, by byla vhodnější pro patnáctileté. Navíc se mnohdy jedná o rozsáhlejší znalosti, než mají sami rodiče, takže ti nemohou se svými potomky plnit domácí úlohy případně jim vysvětlit nejasnosti“.¹⁷² Ve druhém negativním názoru byla kritizována snaha palestinských představitelů přiblížit se Západu. Tento učitel vyjadřoval svůj názor takto: „Úředníci ministerstva vzdělávání hledají inspiraci při tvorbě vzdělávacích plánů ve Spojených státech, kde se však studenti pohybují v docela jiných podmínkách, ať už se jedná o vybavenost škol či mentální procesy lidí související s odlišnou kulturou.“ Nelibě pan Madždí Muhammad nesl především pocit ničení vlastních kulturních tradic prostřednictvím zanesených cizích vlivů do výukových materiálů.¹⁷³

Velkým tématem palestinského školství je počet studentů přítomných v jedné třídě. Dříve se toto číslo pohybovalo kolem 50 ti studentů, avšak vzhledem ke klesající kvalitě poskytovaného vzdělávání bylo UNRWOU přijato nařízení, že pokud je třída naplněna padesáti a více studenty, musí dojít k jejímu rozdělení. Dnes se proto v táboře al-^cAskar počty dětí studujících v jedné třídě pohybují mezi 27 – 35.¹⁷⁴

Systém hodnocení studijních výsledků se liší od způsobu, který je nám znám v České republice. V Palestině není užívána stupnice od jedné do pěti, ani nejsou žáci hodnoceni pomocí písmen,

---

¹⁷¹ Rozhovor s ředitelem ministerstva vzdělávání v Nábľusu Dr. Muhammadem Awadem, Nábľus, 20. 8. 2015.

¹⁷² Rozhovor s učitelem ze školy v al-^cAskaru Sulajmánem A^císou, Nový al-^cAskar, 13. 8. 2015.

¹⁷³ Rozhovor s učitelem ze školy v al-^cAskaru Madždím Muhammadem, Nový al-^cAskar, 11. 8. 2015.

¹⁷⁴ Tentýž zdroj, 11. 8. 2015.

jak je také v některých zemích používáno, ale výsledný úspěch či neúspěch je vyjádřen pomocí procent. Pokud dítě získá u zkoušky či testu 49%, znamená to jeho propadnutí.

6.4) Problémy ve vzdělávání v palestinském uprchlickém táboře al-^cAskar

Otázku „jaké nejvýznamnější problémy se vyskytují v souvislosti se vzděláním v táboře al-^cAskar“ jsem pokládala všem oficiálním představitelům tohoto odvětví, se kterými jsem měla příležitost vést rozhovory. Dostalo se mi tedy několika odpovědí. Na té nejobecnější úrovni jsem byla informována úředníkem organizace UNRWA pro obor vzdělávání v okrese Náblus takto: „Stěžejní překážkou může být vzdálenost, kterou musejí některé děti překonávat při cestě do školy a také opoždění které vzniká z důvodu vojenských bariér. Společný problém pro všechny obyvatele Nového al-^cAskaru, stejně jako pro celý Západní břeh Jordánu, představuje především okupace doprovázena nelidským zacházením, které vede k dlouhodobému stresu způsobujícímu podprůměrné studijní výsledky studentů a jejich nedostačující sebevědomí“.¹⁷⁵

Odpovědi ředitele i ředitelky školy se shodovala. Oba uvedli, že nejzávažnější problém spatřují ve špatné bezpečnostní situaci. Údajně již několikrát došlo k vloupání, při kterém pachatelé vlezli do budovy vyraženým oknem nebo dveřmi a kromě poničeného vybavení způsobili další škodu krádežemi školního majetku, například počítače.¹⁷⁶

Učitelé základní školy v al-^cAskaru uváděli spíše praktické záležitosti, které znehodnocují jejich práci. Stěžovali si především na nezáměr o výuku ze strany žáků. Příklad, který měl doložit učitelovo tvrzení, zněl následovně: „ Jakmile zazvoní, děti okamžitě vyletí z lavic a nic je nezajímá. Když zapomenou ve třídě aktovku a tím pádem nemohou doma splnit domácí úlohy nebo se na zítřejší výuku připravit, je jim to jedno. Neřeší to, protože by doma učení stejně neotevřeli.“ Podobná vyjádření platí však údajně pouze pro chlapce. Dívky jsou mnohem lepšími studentkami. Mají totiž motivaci a věří, že jejich budoucí život se může prostřednictvím vzdělání změnit.¹⁷⁷ Druhý dotazovaný učitel potvrdil neblahé informace ohledně nízkého počtu dětí, které mají o školu zájem. Uvedl, že „Aktivních studentů, kteří projevují snahu se vzdělávat je zhruba 10 – 20 %. Děti nemají školu rádi už proto, že potřebují vylepšit finanční situaci v rodině. Chlapci spatřují větší smysl například ve výpomoci v dílně, za kterou přinesou do domácnosti alespoň nějaké peníze, než v zdlouhavých prosezených hodinách ve škole, za

---

¹⁷⁵ Korespondence se specialistou pro oblast vzdělávání v Náblusu org. UNRWA Adelem Zawawim, 15. 11. 2015.

¹⁷⁶ Rozhovor s ředitelkou dívčí školy UNRWA v táboře al-^cAskar Ímán I^cmárovou a ředitelem chlapecké školy v táboře al-^cAskar Muhammadem ^cAdnán Tahá, Nový al-^cAskar, 25. 8. 2015.

¹⁷⁷ Rozhovor s učitelem ze školy v al-^cAskaru Chálidem K^cabím, Nový al-^cAskar, 9. 8. 2015.

kteřé nic nedostanou“. Proto dochází také v některých případech k útěkům ze školy. Stejně skepticky se tento respondent vyjadřoval i o zájmu rodičů, který odhadoval opět na 20 %. Zbylých 80 % se prý o výsledky svých potomků nestará. Mezi oběma hodnotami existuje jasný vztah. Pokud se jedná o dítě, které se na vyučování pravidelně připravuje a projevuje se při hodinách aktivně, rodiče se o hodnocení vždy zajímají a naopak.¹⁷⁸ Odhady zajímavých se rodinných příslušníků vyjádřené procentuálně se značně rozcházejí. Další dvě odpovědi od učiteřského sboru, kterých se mi dostalo, přinesly údaje o 5 – 7 % interesovaných rodin¹⁷⁹ a ve druhém případě až o 70 %.¹⁸⁰ Stejně jako v České republice mohou rodinní příslušníci získávat informace ohledně prospěchu a chování svých potomků na rodičovských sdruženích, které jsou předem ohlašovány a konají se jednou měsíčně. Obvykle se jich však účastní jen velmi málo zákonných zástupců žáků. Mohou také individuálně navštěvovat vyučující v době ohlášených konzultačních hodin, které jsou povinně vypisovány alespoň jedenkrát týdně. Problematické by však bylo, pokud by měl rodič zájem zúčastnit se přímo výuky. V takovém případě by bylo nutné podat žádost organizaci UNRWA a vyčkat na její schválení.¹⁸¹

6.5) Mimoškolní aktivity v palestinském uprchlickém táboře al-^cAskar

Kromě různých lekcí a zajišťování výuky výše uváděných předmětů, pořádá základní škola v Novém al-^cAskaru rovněž množství workshopů. Ty bychom mohli rozdělit na dva typy, protože bývají určeny buď pro žáky, nebo případně pro učitele. Konání workshopů zajišťuje personál základní školy UNRWA obvykle ve spolupráci s jinou školou, ale také díky aktivitám různých dětských center nebo skřze návštěvu některého odborného pracovníka na půdě školy. Například se konal workshop s tematikou „Jak žít zdravě“ a za tímto účelem byly děti navštíveny lékařem, který jim odpovídal na jejich dotazy a přinesl různé informační materiály.¹⁸² Stejně tak byl pořádán workshop o drogách, na kterém vystoupili příslušníci palestinské policie. Častěji jsou však uskutečňovány aktivity ve spolupráci s některým z volnočasových center pro děti, které se v táboře al-^cAskar nacházejí tři. Tyto workshopy jsou zaměřeny spíš na rukodělnou výrobu, například vyšívání a vyrábění šperků, dále na sportovní

---

¹⁷⁸ Rozhovor s učitelem ze školy v al-^cAskaru Sulajmánem A^císou, Nový al-^cAskar, 13. 8. 2015.

¹⁷⁹ Rozhovor s učitelem ze školy v al-^cAskaru Chálidem K^cabím, Nový al-^cAskar, 9. 8. 2015.

¹⁸⁰ Rozhovor s učitelem ze školy v al-^cAskaru Madždím Muhammadem, Nový al-^cAskar, 11. 8. 2015.

¹⁸¹ Rozhovor s učitelem ze školy v al-^cAskaru Sulajmánem A^císou, Nový al-^cAskar, 13. 8. 2015.

¹⁸² Rozhovor s učitelem ze školy v al-^cAskaru Chálidem K^cabím, Nový al-^cAskar, 9. 8. 2015.

hry, nebo na prohlubování znalostí o tématech, které se ve většinově muslimské společnosti jeví jako tabu, kam patří například prohlubování znalostí o sexuálních tématech.¹⁸³

Hlavním cílem volnočasových center je zamezit tomu, aby děti po vyučování nebo v období prázdnin, kdy jejich program není nijak vytížen, netrávily svůj veškerý volný čas na ulicích, kde by mohli přijít do kontaktu s drogami a kde není bezpečno. Bezprizorní děti jsou vystaveny jednak nebezpečí ze strany palestinských drogových dealerů nebo jiných zločinců, ale také mohou být ohroženy izraelskými osadníky nebo izraelským vojskem, pokud by jejich chování považovali za nevhodné či nebezpečné. V uprchlickém táboře al-^cAskar fungují takováto centra tři. Nazývají se Safír, Kúfíje a Social Development Center (Centrum pro sociální rozvoj), přičemž první dvě jmenovaná se skládají pouze z dobrovolníků a třetí středisko zaměstnává sedm pracovníků.¹⁸⁴ Působí v něm však rovněž dobrovolníci, jak palestínští, obvykle mladí lidé bez práce, kteří se touto činností pokouší pomoci mladší generaci, aby odolala všem nebezpečím, které na ně na ulici číhají, ale také zahraniční. Ti mohou přijíždět na různou dobu od dvou týdnů do několika měsíců a přispívat svou prací k zajištění zábavného programu pro děti. Právě tohoto dobrovolnického programu jsem měla možnost se sama zúčastnit, proto bych o Centru pro sociální rozvoj uvedla ráda více informací.

Centrum pro sociální rozvoj bylo založeno roku 2000, přičemž hlavní motivací představovala snaha dát nové generaci v al-^cAskaru naději do budoucích dní. Na dobrovolnické pozici se celoročně střídá asi 50 místních lidí a kolem 20 – 25 zahraničních dobrovolníků přijíždí program podpořit v průběhu roku. Finanční podporu získává centrum především díky PGS, švédskému hnutí solidarity v palestinské otázce.¹⁸⁵ Dalšími sponzory jsou místní neziskové organizace a Výbor pro veřejné záležitosti v al-^cAskaru.¹⁸⁶ K centru pro sociální rozvoj je připojena ještě školka pro děti předškolního věku, ve které pracují čtyři učitelky, a průměrně jejich služeb využívá 50 dětí. Do této školy jsou zapisovány i mentálně či fyzicky hendikepované děti, o čemž se někteří rodiče nelibě vyjadřovali. Jedna z dotazovaných obyvatelek tábora si stěžovala, že

---

¹⁸³ Rozhovor s učitelem ze školy v al-^cAskaru Sulajmánem A^císou, Nový al-^cAskar, 13. 8. 2015.

¹⁸⁴ Rozhovor se členem Místního výboru pro veřejné záležitosti v Novém al-^cAskaru Chálidem Abú Walídem, Náblus, 24. 8. 2015.

¹⁸⁵ The Palestine Solidarity Association of Sweden, PGS, [cit. 26. 3. 2016]. K nahlédnutí: (<http://www.palestinagrupperna.se/palestinagrupperna-i-sverige-pgs/english/about-palestine-solidarity-association-of-sweden>).

¹⁸⁶ Rozhovor s předsedou Centra pro sociální rozvoj dětí Amjadem Rfaiem, Náblus, 10. 8. 2015.

podle jejího názoru nesvědčí zdravému dítěti dlouhodobá přítomnost hendikepovaných dětí, jež může způsobovat nesprávný vývoj a negativně ovlivňovat psychiku dítěte.¹⁸⁷

Závěr kapitoly bych opět ráda doplnila o vlastní popis a hodnocení Centra pro sociální rozvoj v táboře al-^cAskar. Jedná se dvoupatrovou budovu vybavenou kanceláří, knihovnou, místností s pingpongovým stolem, počítačovou učebnou, jednou malou místností, která je využívána na výtvarné činnosti a betonovým hřištěm umístěným bezprostředně u Centra. Stěny jsou ozdobeny různými obrázky, většinu však tvoří obrysy palestinských hranic případně je využíváno barev palestinské vlajky, nebo se jednoduše jedná o symboly odkazující k palestinské suverenitě. Ani zde nechybí vystavený plakát s fotkou dítěte-mučedníka. Pravděpodobně se jedná o dítě, které bylo zabito během Druhé Intifády nebo v průběhu některé z izraelských ozbrojených zásahů v oblasti. Vybavení Centra považují za poměrně chudé, obzvláště materiály sloužící k rukodělné tvorbě jsou minimální. Pokud jsem ale pro některou z vlastních aktivit potřebovala určité zásoby nakoupit, bylo mi do vždy do druhého dne vyhověno, a proto soudím, že v zařízení funguje tento systém z důvodu nedostatku prostor, kde by mohl materiál být skladován. Nicméně vše, co se v budově nachází, vykazuje již značný stupeň opotřebovanosti a podmínky jsou velmi skromné. Absolutně nelze porovnávat prostřední tohoto dětského centra či přilehlé mateřské školky s obdobnými zařízeními pro děti a mládež, jaké známe v Evropě. Obzvláště tristní hygienické standardy taktéž nemohu nezmínit. Přesto však děti rády do Centra docházejí poměrně ve velkém počtu v průběhu školního roku po vyučování anebo o letních prázdninách, kdy je hlavním cílem, aby se nepotloukaly bezcíle po ulicích tábora. Každý pracovní den v době prázdnin se děti kolem deváté hodiny ráno začnou v Centru scházet, načež se zapíší do seznamu přítomných pro daný den. Posléze jsou děti rozděleny do několika skupin, protože v tomto období jich přichází až sto denně. Jednotlivé skupiny podléhají vedení jednomu nebo dvěma dobrovolníkům a střídají se v místnostech i v aktivitách od sportovních, přes rukodělné až po vzdělávací. Důležité je zmínit, že Centrum děti navštěvují úplně bezplatně. Přispívají pouze, pokud společně vyráží na výlet, například do nedalekého bazénu. Pod stejnou záštitou funguje v táboře al-^cAskar ještě Centrum pro hendikepované s bezbariérovým přístupem, kam je denně dováženo pět až deset dětí různého věku od pětiletých až po dvacetileté klienty. Každý z nich je vyzvednut přímo u domu, naložen do společného minibusu a následně pět hodin tráví v jediné místnosti

---

¹⁸⁷ Rozhovor s obyvatelskou tábora al-^cAskar Marjam Ma^cyah, al-^cAskar, 16. 8. 2015.

s ostatními. Ačkoli se chci vyvarovat přílišné kritice, nemohu se po třídním pozorování v tomto Centru pro hendikepované vyjadřovat k tamním aktivitám nijak pozitivně, protože v podstatě žádné neprobíhají. Všichni v doprovodu učitelky pouze čekají ve třídě, než uplyne požadovaná doba a následně jsou opět naloženi a rozvezeni do domovů. Tato skutečnost je patrně zapříčiněna nedostatečnou kvalifikací dozorující učitelky pro práci s takto postiženými klienty. V tomto případě jsou služby Centra také bezplatné, rodiče platí pouze malý příspěvek na každodenní dopravu.

6.6) Studijní výsledky dětí v palestinském uprchlickém táboře al-^cAskar

Ačkoli nelze jmenovat žádná konkrétní specifika, která by se týkala výhradně dětí žijících v uprchlickém táboře al-^cAskar, je však možné porovnávat chování a studijní výsledky například s nedalekým uprchlickým táborem Balata. Oba zkoumané jevy se přirozeně liší v jednotlivých případech a u konkrétních jedinců, ale obecně se vyskytuje u žáků v al-^cAskaru méně případů šikany nebo násilného chování. Je to dáno především skutečností, že uprchlický tábor al-^cAskar není zdaleka tak přelidněný jako tábor Balata a z tohoto důvodu se nehromadí mezi jeho obyvateli agrese a nevzniká tolik konfliktních situací. Proto by také porovnávání chování dětí z jakéhokoli uprchlického tábora a ostatních dětí, které žijí naopak ve městech, přineslo výsledky hovořící ve prospěch druhé skupiny. Protože v uprchlických táborech je přítomná větší míra nezaměstnanosti než ve zbylých palestinských oblastech, může docházet uvnitř rodiny k problému, kdy otec není schopen zajistit dostatek finančních prostředků a svou frustraci si vybíjí agresivním chováním vůči manželce nebo potomkům. Pokud děti vyrůstají v podobném prostředí, rozhodně se to odráží v jejich schopnosti komunikovat a jednat s ostatními a ovlivněny jsou i jejich studijní výsledky. Přesto jsou údajně výsledky znalostí dětí žijících v uprchlických táborech a jinde téměř totožné, jak bylo zjištěno na základě výzkumu Ministerstva vzdělávání v Náblusu. Bohužel si mi nepodařilo získat k tomuto tvrzení i podklady, kterými bych mohla tento fakt také potvrdit. Zajímavé mi přišlo rovněž vyjádření dotazovaného, který bleskově přirovnal agresivní chování dětí k jednomu z důsledků izraelské okupace, protože násilí s ní spojené doprovází děti po celý život a oni ho jen opakují a napodobují.¹⁸⁸

K otázce šikany se vyjadřoval i druhý z dotazovaných učitelů, který uváděl, že tento jev vychází především z potřeby mít nad ostatními navrch a týká se průměrně dvou žáků ve třídě. Tyto

---

¹⁸⁸ Rozhovor s učitelem ze školy v ^cAskaru Maždím Muhammadem, Nový al-^cAskar, 11. 8. 2015.

děti musí docházet na konzultaci ke školnímu psychologovi, který se pokouší o socializaci dítěte, jeho přijetí v kolektivu a odstranění agresivního jednání vůči okolí. Ve většině případů se však nejedná o závažné přečiny a nezvladatelné jednání, ale spíše o chování dětí, které bychom v našem prostředí označovali za „klukoviny“. Jako příklad byla uvedena krádež tužky nebo jiných drobných školních pomůcek.¹⁸⁹

Na základě komunikace s organizací UNRWA, která zajišťuje v al-^ċAskaru, stejně jako v ostatních uprchlických táborech, základní vzdělávání, se mi podařilo získat následující tabulku č. 7, která je předložena na nadcházející straně a ze které je možné zjistit, jakým způsobem se liší studijní výsledky dětí v al-^ċAskaru a v táboře Balata. Výsledky zobrazené v tabulce udávají procenta úspěšnosti pro předměty arabský jazyk a matematika ve čtvrtých, šestých a osmých třídách dívčí i chlapecké školy v táborech Balata a al- ^ċAskar pro rok 2015, který byly zjištěny na základě jednotného testu připraveného UNRWOU s cílem porovnat znalosti žáků v jednotlivých oblastech. Vyplněné testy byly vybrány a opraveny týmem specialistů, neopravovali je tedy samotní učitelé, aby bylo zamezeno jakékoli známce neobjektivitě.

---

¹⁸⁹ Rozhovor s učitelem ze školy v ^ċAskaru Sulajmánem A^ċísou, Nový al-^ċAskar, 13. 8. 2015.

Arabský jazyk			Matematika			
Školy	Třída	Třída	Třída	Třída	Třída	Třída
	4.	6.	8.	4.	6.	8.
Balata kemp chlapci	43,29	35,51	38,73	31,32	22,78	38,73
Balata kemp dívký	43,29	53,99	63,08	37,96	36,89	36,54
al- ^c Askar kemp chlapci	52,60	47,81	46,61	39,1	32,39	46,61
Al- ^c Askar kemp dívký	59,77	48,99	52,18	40,16	27,98	30,24

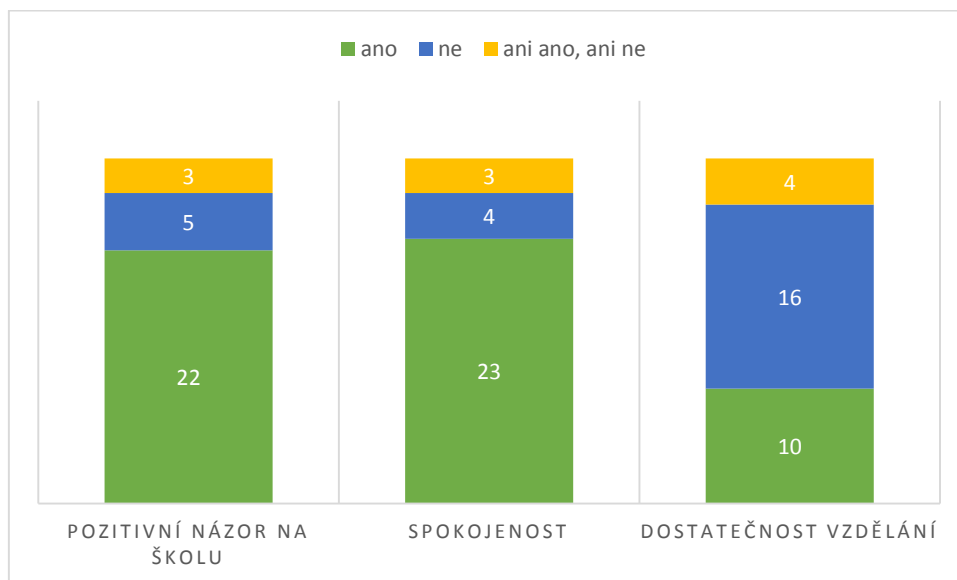
¹⁹⁰ Tabulka 7

6.7) Rozhovory s rodiči žáků v palestinském uprchlickém táboře al-^cAskar

V této kapitole se pokusím předat alespoň některá z vyjádření rodičů, která se týkala vzdělávání v táboře al-^cAskar. Rozhovory jsem vedla s třiceti respondenty, s matkami nebo otci žáků navštěvujících zde přítomnou školu. Těmto lidem jsem pokládala několik otázek týkajících se jejich spokojenosti s místní UNRWA školou, dívčí nebo chlapeckou v závislosti na konkrétní zkušenosti dané osoby, dále jsem se dotazovala na problémy se vzděláváním v al-^cAskaru, které respondent považoval za nejzávažnější a případně na pozitiva zdejší vzdělávací instituce. Následujícím grafem demonstruji výsledky odpovědí na tři z mých otázek. První graf reflektuje počty kladných, záporných i neutrálních názorů na UNRWA školu v táboře al-^cAskar. Ze sloupce je tedy možné vyčíst, že 22 Palestinců žijících v uprchlickém táboře al-^cAskar, kteří posílají své potomky do tamní základní školy, se domnívá, že se jedná o kvalitní vzdělávací instituci, naopak 5 respondentů s tímto tvrzením vyjádřilo jasný nesouhlas a zbylí 3 se jasně nepřiklonili ani k jednomu z názorů. Druhý sloupec zobrazuje téměř totožná čísla, protože se jedná o

¹⁹⁰ Korespondence se specialistou pro oblast vzdělávání v Nablusu org. UNRWA Adelem Zawawim, 14. 3. 2016.

odpovědi na dotaz, zda jsou rodiče celkově se školou spokojeni, když vezmou v úvahu jakýkoli faktor. Ve třetím sloupci však dochází ke značné proměně. Respondenti se vyjadřovali k otázce, zda považují vzdělávání v palestinském uprchlickém táboře al-^cAskar za dostačující. Zde pouhých 10 lidí odpovědělo jasným „ano“, zatímco 16 rodičů si myslí opak a zbylí 4 neměli vyhraněný názor.

¹⁹¹ Graf 1

Obrovským pozitivem pro zkoumaný vzorek rodičů v táboře al-^cAskar je blízkost školy. Jak uvedla jedna z dotazovaných žen: „To, že máme školu pro naše děti tak blízko pro nás znamená větší bezpečí. Kvůli izraelské okupaci se o děti bojíme“.¹⁹² Stejně pozitivum uvedlo i dalších 5 respondentů. Často se opakující kladné odpovědi zahrnovaly obvykle spokojenost s kvalitou výuky a samotnými učiteli. V jednom případě respondent chválil také bezplatnost vzdělávání, které v al-^cAskaru UNRWA poskytuje.¹⁹³ Na kvalitu výuky přímo odkazovalo 16 dotázaných osob.

Naopak velmi obvyklá záporná odpověď zněla: „Třídy jsou přeplněné, sedí v nich 50 dětí. Učitel se nemůže zvládnout soustředit na každého, tak polovina třídy při výuce spí“.¹⁹⁴ Totožný názor zastává i dalších 8 respondentů. Nejpřekvapivější reakcí na otázku: „Jaké problémy základní školy v al-^cAskaru se zdají být nejzávažnějšími?“ bylo: „Ta škola není dobrá, protože

¹⁹¹ Zdroj: autor.

¹⁹² Rozhovor s obyvatelkou tábora Badiou al-Atraš, Nový al-^cAskar, 19. 8. 2015.

¹⁹³ Rozhovor s obyvatelem tábora Abdullahem Ahamem, Nový al-^cAskar, 20. 8. 2015.

¹⁹⁴ Rozhovor s obyvatelem tábora Husseinem al-Abrárem, Nový al-^cAskar, 20. 8. 2015.

učitelé bijí děti“.¹⁹⁵ Stejnou odpověď jsem zaznamenala ještě dvakrát. Ačkoli jsem u pozitiv vydvíhovala poměrně rozšířený názor, že výuka UNRWA školy v táboře je velmi dobrá, u negativních reakcí se objevoval přesný opak. Například odpověď: „Problémem školy v al-^cAskaru je úroveň vzdělání. Děti, které odcházejí na střední školu, mají potom velké potíže. Soukromé školy jsou daleko lepší. Navíc nejen, že výuka není dobrá, ale škola není ani dostatečně vybavená. Žáci nemají k dispozici počítače a také hřiště je příliš malé.“¹⁹⁶ Kvalitu výuky kritizovalo rovněž 8 ostatních dotázaných.

Jeden z rodičů, se kterým jsem zrovna pořizovala rozhovor se při otázce, zda je vzdělávání v al-^cAskaru dostatečné rozpráhl, ukázal na děti, které proudily všude kolem ze školy domů, a řekl: „ Nejsem se zdejší vzděláním spokojen. Děti stráví ve škole dvě hodiny a pak je pustí domů. Podívejte!“¹⁹⁷ Nutno podotknout, že se jednalo o počátek školního roku, kdy se výuka ve škole teprve rozbíhala. Jiní rodiče si ve třech případech naopak stěžovali, že děti tráví ve škole moc času. Pět až šest hodin denně prý nemohou vydržet zůstat klidné a soustředit se na probíranou látku.

Stížnost na nedostatečné množství vzdělávacích institucí v táboře se objevovala nejčastěji. Například jedna z žen, se kterými jsem vedla interview, pronesla, že: „Děti tu mohou studovat jen do 9. třídy. Pak musí dojíždět daleko od domova.“¹⁹⁸ Jiná z dotázaných obyvatelek tábora vyjadřovala obavy z každoročních stávek, které se konají, nebo je jimi alespoň vyhrožováno pravidelně na začátku školního roku z důvodu nedostatku financí organizace UNRWA.¹⁹⁹

6.8) Rozhovory s žáky žijícími v palestinském uprchlickém táboře al-^cAskar

Během provádění mého terénního výzkumu jsem uskutečnila rozhovory se čtyřiceti dětmi, které žijí v uprchlickém táboře al-^cAskar a navštěvují tamní základní školu řízenou organizací UNRWA. Těchto žáků jsem se dotazovala na jejich nejoblíbenější předmět a na to, zda chodí do školy rádi nebo nikoliv. Odpovědi na první z otázek jsem si dovolila rozdělit v závislosti na pohlaví dětí, protože u chlapců i dívek se jejich priority přirozeně velice odlišovaly. Z prvního grafu, který uvádím na nadcházející stránce, jsou obě hodnoty patrné. Dívky znázorněné

---

¹⁹⁵ Rozhovor s obyvatelem tábora Muhammadem Hadim, Nový al-^cAskar, 16. 8. 2015.

¹⁹⁶ Rozhovor s obyvatelem tábora Mustafou Ahmadem, Nový al-^cAskar, 18. 8. 2015.

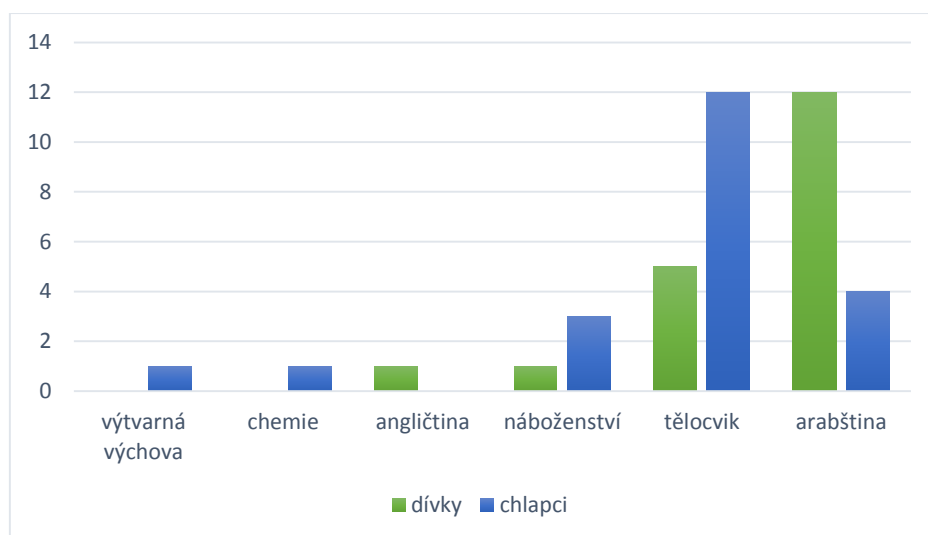
¹⁹⁷ Rozhovor s obyvatelem tábora Muhammadem Jásím, Nový al-^cAskar, 30. 8. 2015.

¹⁹⁸ Rozhovor s obyvatelekou tábora Badiou al-Atraš, Nový al-^cAskar, 19. 8. 2015.

¹⁹⁹ Rozhovor s obyvatelekou tábora Hibou ^cAdnán, Nový al-^cAskar, 15. 8. 2015.

zelenou barvou preferují výuku arabského jazyka, zatímco nejoblíbenější předmět chlapců je tělesná výchova.

Z druhého grafu uváděného na nadcházející straně vyplývá, že naprostá většina dětí navštěvuje základní školu v Novém al-^ċAskaru ráda, protože pouze 8 dotazovaných dětí uvedlo opak. Děti, které se vyjádřily k oblibě školy záporně, jsem se dále doptávala, z jakého důvodu takto vypovídali, a v šesti případech mi bylo odpovědí: „Nemáme rádi našeho ředitele“. Pokaždé se jednalo o chlapce a tedy i ředitele chlapecké školy.²⁰⁰ Jeden z žáků, Ahmad, nemá školu rád údajně proto, že má problémy s anglickým jazykem a osmý nespokojený respondent, dívka Malák, nemá prý ve škole mnoho kamarádů. Skutečnost, že chlapecká škola se musí vypořádávat s vícero problémy než sousední dívčí, jsem již uváděla v předchozích částech. Tuto výpověď uváděli jak učitelé, tak šest dětí a dokonce i dva rodiče si stěžovali přímo na osobu ředitele chlapecké školy.²⁰¹

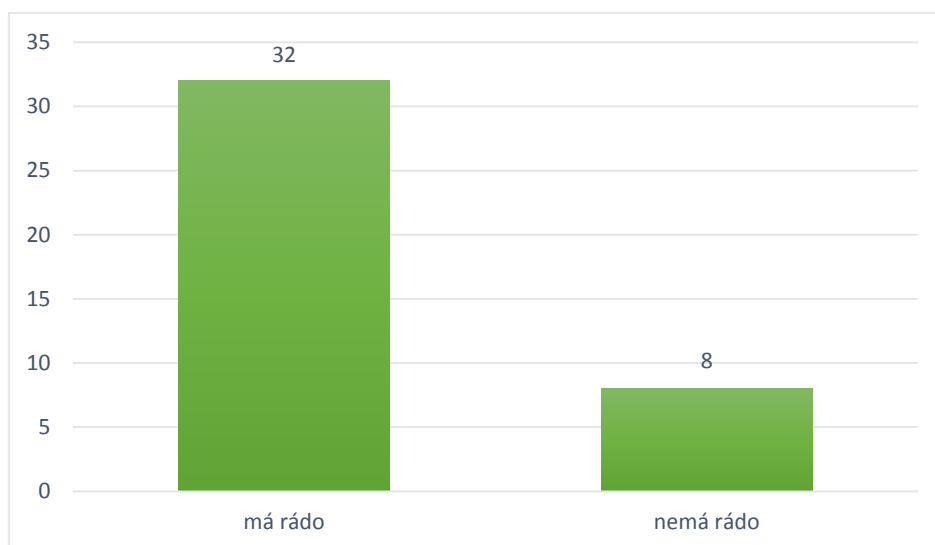

²⁰² Graf 2

²⁰⁰ Rozhovor s dětmi žijícími v táboře al-^ċAskar, Mus^ċabem, ^ċAwadem, ^ċAdajem, Núrem, Málíkem a ^ċAhadem, Nový al-^ċAskar, 10. 8. 2015.

²⁰¹ Rozhovor s obyvatelkou tábora Marjam Asmar, Nový al-^ċAskar, 16. 8. 2015 a s obyvatelem tábora Hasaem Sayeghem, Nový al-^ċAskar, 13. 8. 2015.

²⁰² Zdroj: autor.

²⁰³ Graf 3

7) ZÁVĚR

Vzdělávání v palestinském uprchlickém táboře al-Askar je jako nástroj budoucí prosperity palestinských uprchlíků bohužel degradován okupací této oblasti, která je doprovázena násilnými projevy, jež se negativně odrážejí obzvláště v otázce duševního vývoje palestinských dětí a mládeže. Zároveň jsou militantní výpady, ke kterým v tomto regionu dochází ze strany izraelských vojáků nebo osadníků, reálným nebezpečím pro případnou radikalizaci palestinských jedinců, kteří v budoucnu mohou volit namísto mírového vyjednávání, ke kterému by je mělo přivést právě kvalitní vzdělání, násilnou cestu. Před uvedením výsledků mého zkoumání bych ráda zdůraznila, že informace, které jsem získala a dále je předávám prostřednictvím mé diplomové práce, se týkají vybraného, malého vzorku populace a že by se tyto výsledky patrně mohly proměňovat v závislosti na tom, s kolika dalšími respondenty bych rozhovory vedla. Také je nezbytné upozornit, že mnou vyhodnocené údaje se týkají pouze uprchlického tábora al-Askar a neposkytují obraz všeobecně platný pro všechny ostatní palestinské uprchlické tábory, jelikož podmínky v nich jsou rozličné a liší se jak v samotné oblasti Palestiny, tak ještě mnohem více v sousedních arabských zemích, ve kterých se palestínští uprchlíci vyskytují. Vzhledem ke skutečnosti, že jsem můj zájem zaměřovala především na uprchlický tábor, který se nachází na Západním břehu Jordánu, jsou i

---

²⁰³ Zdroj: autor.

předkládané informace platné zvláště pro tuto oblast. Nejsem schopná relevantně posoudit, nakolik se například liší učební plány a metody ve státních školách v pásmu Gazy.

V úvodu jsem uvedla tři hypotézy, se kterými jsem k výzkumu přistupovala a které nyní závěrečně hodnotím podle toho, zda se ukázaly být reálnými nebo mylnými. První hypotézou byl následující výrok: „Vzdělávání v Palestinské autonomii se liší od toho, které je zajišťováno v palestinských uprchlických táborech, přičemž tyto služby v prostředí táborů nejsou dostatečné a kvalitní“. Jak vyplývá z jednotlivých kapitol, vzdělávání v palestinských uprchlických táborech je zajišťováno organizací UNRWA, kde jediným rozdílem oproti zbylým základním školám je naprostá bezplatnost služeb a povinnost studovat anglický jazyk bez možnosti volby. Problémy s přeplněností tříd jsou společné jak základním školám v uprchlických táborech, tak školám ve všech ostatních oblastech. Vzdělávání v palestinských uprchlických táborech je zajišťováno ve srovnatelné míře a nedomnívám se na základě dostupných informací, že by bylo méně kvalitní než vzdělání státní. První hypotézu tedy nepotvrzuji.

Hypotéza druhá se týkala gramotnosti palestinské populace. Můj původní předpoklad byl následující: „Palestinci čelí společně se všemi bezpečnostními a sociálními problémy i potížím se značnou částí negramotné populace, která brzdí rozvoj společnosti“. Vzhledem k tomu, že počet gramotných obyvatel je palestinským statistickým úřadem uváděn ve výši téměř 97 %, patří Palestinci k nejvzdělanějším národům žijícím na Blízkém východě a otázka vzdělávání tedy nezpůsobuje tamní sociální problémy. Nemohu tedy potvrdit ani tuto hypotézu.

Třetí hypotéza „Vzdělávání je v Palestinské autonomii záležitostí týkající se výhradně bohatších vrstev, kteří si ho mohou dovolit financovat“ se na základě mého šetření ukázala být rovněž mylnou a tudíž ani ji nepotvrzuji. Základní vzdělávání je každému občanovi Palestinské autonomie poskytováno bezplatně, proto je jeho dosažení dostupné bez ohledu na finanční situaci rodiny.

Pokud bych měla uvést závěrem jakési zhodnocení celé problematiky, domnívám se, že palestinský vzdělávací systém prošel v průběhu historie značným vývojem, protože samotní Palestinci si uvědomují obrovský význam vlastního sociálního, především vzdělanostního rozvoje a sebevzdělávání jako jediného možného budoucího východiska ze složité situace, ve které se nyní nacházejí. Přestože v průběhu historie, například v období, kdy patřila oblast

Palestiny pod správu Osmanské říše, nebo když došlo k vyhlášení britského mandátu nad Palestinou, dosahovaly počty gramotných lidí žalostně nízkých hodnot, postupně se odvětví vzdělávání začalo postupně rozvíjet a neustále dochází k navyšování počtu vzdělávacích institucí. Dokonce byly vytvořeny i instituce vysokého učení a to vše i přes veškeré historické zvraty a obtíže, se kterými se Palestinci museli a nadále musejí potýkat. Proto se dnes v palestinské populaci téměř nevyskytují lidé negramotní, nebo bez dokončení základní školní docházky, která se stala povinnou.

Palestinské vzdělávání podle nastudované literatury a mých postřehů, které jsem během výzkumu získala je na relativně dobré úrovni a především je důležité, že se palestinské vládnoucí autority i nadále snaží o rozvoj a investování do tohoto odvětví.

8) SHRNU TÍ

Respondenti, se kterými jsem prováděla rozhovory nebo kteří vyplňovali mnou připravené dotazníky, se přirozeně v některých názorech rozcházel i. Někteří z obyvatel tábora vyjadřovali spíše spokojenost s místní základní školou v uprchlickém táboře al-^cAskar, případně se vzdělávacím systémem vůbec. Nejobvyklejší odpovědí, kterou jsem při dotazování slýchala, bylo, že je velmi výhodné mít vzdělávací instituci v blízkosti domova, protože děti nejsou nijak ohrožovány složitým dojížděním do některé ze vzdálenějších lokalit. Často jsem rovněž zaznamenala pochvalné reakce na učitele, kteří v al-^cAskaru pracují, o nichž bych ráda také přidala vlastní dojem, kterým na mě zapůsobili. Se všemi vyučujícími, se kterými jsem měla možnost hovořit, musím s rozhodností říci, že se jednalo o velmi vstřícné osoby, které tuto profesi vykonávají jako poslání s cílem nejen předat znalosti, ale také pomoci vlastnímu utlačovanému národu k rozvoji a zlepšení jejich stávající bídne situace. Na straně druhé jsem se dozvěděla od obyvatel tábora i negativní názory na fungování této základní školy. Primárně byli rodiče žáků nespokojeni s přeplněností tříd, což je rozhodně obrovský problém, který je s nedostatečným přísunem financí, za které by byly intenzivněji vystavovány další potřebné vzdělávací ústavy, zatím neřešitelný. Samotní žáci se vyjadřovali o škole veskrze pozitivně a jejich zájmy jsou přirozeně ovlivněny zejména pohlavím. Chlapci si pochvalovali především hodiny tělesné výchovy, zatímco děvčata mají v oblibě spíše výuku arabského jazyka. Ačkoli jsem celkem často zaznamenala, že mezi nejoblíbenější předměty patří anglický jazyk, nemohu bohužel potvrdit, že by tomu odpovídala i komunikační dovednost dětí v tomto jazyce. Doufám

však, že v budoucnu Palestinci nepoleví ve svém úsilí o vylepšování oblasti vzdělávání, protože pouze to je může vyvést ze složité situace, ve které se dlouhodobě nacházejí.

9) RESUMÉ

My thesis is titled „Education in the palestinian refugee camp al-^cAskar“. It is based on my own research, which was conducted during August in 2015 in the area of West Bank, especially in refugee camp al-^cAskar, which is located in Nablus. I made interviews with different persons among them, for example with Specialist for the field of Education, who works in organization called UNRWA or with Director of Education in the palestinian Ministry of Education in Nablus. A lot of talks were conducted with residents of the camp and with children visiting elementary schools in al-^cAskar. Also interviews conducted with Principals and with some teachers of local schools constituted great advantage for my fieldwork. I have usually discussed with official representatives and I have also used printed questionnaire only with camp dwellers because of language barrier. Main goal of my thesis was to monitor development of Education sector in Palestinian autonomy throughout history and to present situation of Education in palestinian refugee camps, because of different conditions in these areas. People, who live in the camps experience extremely hard living conditions and huge overpopulation, which means inter alia also deprivation of privacy. This fact affects mainly children, because there doesn't exist suitable space for quiet learning. Basic education is provided to refugees free of charge thanks to the organization UNRWA, but quality of education is affected by overcrowded classes.

It was really great experience for me to stay one month among palestinian refugees and to listen all the opinions and stories and I hope there will be an opportunity to continue with my research in future.

9) ZDROJE

Monografie a tištěné publikace:

A generation denied: Israeli violations of Palestinian children's rights, Ramallah: Defence for Children International/Palestine Section, 2000.

ČEJKA M. *Dějiny moderního Izraele*, Grada Publishing, Praha 2011.

ČEJKA M. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*, Barrister & Principal, Brno 2013.

GHOUSSOUB M. a SINCLAIR-WEBB E. *Imagined masculinities: male identity and culture in the modern Middle East*, Saqi, London 2000.

GOMBÁR E. *Moderní dějiny islámských zemí*, Karolinum, Praha 1999.

GRAHAM-BROWN S. *Education, Represion, Liberation, Palestinians*, World University Service, London, 1984.

HALSELL, G. *Journey to Jerusalem*, Macmillan Publishing Company, 1981.

HERZOG Ch., *Arabsko-izraelské války: Válka a mír na BV od války za nezávislost v r. 1948 po současnost*, Lidové noviny, Praha 2008.

JEŽOVÁ M. a BURGROVÁ H. *Současný Blízký východ: Politický, ekonomický, společenský vývoj od druhé světové války do současnosti*, Barrister&Principal, Brno 2011.

KRUPP M. *Dějiny státu Izrael: od založení do dneška (1948 – 2013)*, Vyšehrad, Praha 2013.

KRUPP M. *Sionismus a Stát Izrael*, Vyšehrad, Praha 1998.

Ministry of Education and Higher Education, *Education Development Strategic Plan 2014 – 2019*, A Learning Nation, March 2014.

MORRIS B. *The Birth of the Palestinian Refugee Problem Revised*, Cambridge University Press, New York 2004.

NASSAR, I. a SALTĪ R. *I would have smiled: photographing the Palestinian refugee experience*. Jerusalem: Institute for Palestinian Studies, 2009.

NASSER I., LAWRENCE N. *Examining Education, Media and Dialogue under Occupation: The Case of Palestine and Israel (Critical Language and Literacy Studies)*, Multilingual Matters, 2011.

NICOLAI S. *Fragmented foundations: education and chronic crisis in the Occupied Palestinian Territory*, UNESCO – International Institute for Educational Planning, Paris, 2007.

PELED M. *The General's Son, Journey of an Israeli in Palestine*, Just World Books, Charlottesville, 2012.

POJAR M. *Stručná historie států – Izrael*, Libri, Praha 2004.

QUINTERRO M. a MUADDI N. *Education under Occupation, Acces to Education in the occupied Palestinian territory*, Ecumenical Accompaniment Programme in Palestine and Israel (EAPPI), 2013.

ROSENFELD, M. *Confronting the Occupation: Work, Education, and Political Activism of Palestinian Families in a Refugee Camp*, Stanford University Press, Stanford 2004.

SACHAR H. M. *Dějiny státu Izrael*, Regia, Praha 1999.

SHAPIR A. a BERRIS A. *Israel: a history*, Brandeis University Press, Waltham 2012.

The Palestinian National Authority The Ministry of Education and Higher Education, *Education Sector and Cross-Sector Strategy 2011 – 2013*, January 2010.

The World Bank Group. *Learning in the Face of Adversity*, 2014, str. 46.

The World Bank Group. *West Bank and Gaza Education Sector Analysis: Impressive Achievements under Harsh Conditions and the Way Forward to Consolidate a Quality Education System*, September 2007.

The World Bank Group: Education Resilience Approaches (ERA) Program. *Palestine Refugees Education Resilience Case Report*, 2013.

TUREČEK B. *Nesvatá válka o svatou zemi: málo známá zákoutí nelítostného boje mezi Židy a Araby*, Knižní klub, Praha 2011.

UNICEF, *The Situation of Palestinian Children in The Occupied Palestinian Territory, Jordan, Syria and Lebanon, An Assasement based on the Convention on the Rights of the Child*, 2010.

UNRWA. Baseline Study of Classroom practices in UNRWA Elementary Schools, 2014, Education Department – Headquarters, Amman, 2014.

UNRWA. *Education Reform Strategy 2011 – 2015*, Ammán 2011.

UNRWA. *UNRWA School Parliament Good Practices Booklet: Human Rights, Conflict Resolution and Tolerance Education Programme*, 2015.

ZOUPĽNA J. *Od jišuvu k Izraeli: formování izraelských mocenských elit*, Libri, Praha 2007.

Internetové zdroje:

ABÚ TOAMEH, KHALED. *Hamas opposes Holocaust study at UNRWA schools*, The Jerusalem Post (online), 17. 10. 2012, [cit. 21. 3. 2016]. Dostupné z: (www.jpost.com/Middle-East/Hamas-opposes-Holocaust-study-at-UNRWA-schools).

An-Najah National University. About, Facts and Figures, (online) [24. 2. 2016]. Dostupné z: (<https://www.najah.edu/en/about/annu-facts/>).

Arab American Universtiy of Jenin – AAUJ. About AAUJ, Overview, (online), [25. 2. 2016]. Dostupné z: (<http://www.aauj.edu/?q=node/120>).

Čt24. *OSN uznalo státnost Palestiny, Češi byli proti*, (online) [12. 2. 2016]. Dostupné z: (www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1131531-osn-uznalo-statnost-palestiny-cesi-byli-proti).

Čt24. *Útok z Gazy usmrtil čtyřletého izraelského chlapce* (online), [vyšlo 22. 8. 2014, cit. 4. 3. 2016]. Dostupné z: (www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1020759-utok-z-gazy-usmrtil-ctyrleteho-izraelskeho-chlapce).

DUNN J. *Three Palestinian teens are shot dead after they tried to kill Israeli soldriers in new wave of West Bank violence*, MailOnline (online), [vyšlo 14. 2. 2016]. Dostupné z: (<http://www.dailymail.co.uk/news/article-3446531/Grieving-relatives-prepare-funeral-Palestinian-girl-17-shot-dead-tried-stab-Israeli-soldier.html>).

EL-SHAMAYLEH, N. *UNRWA funds crisis worries Palestinian refugees* (online), Al-Jazeera 5. 8. 2015 [cit. 14. 3. 2016]. Dostupné z: (<http://www.aljazeera.com/blogs/middleeast/2015/08/unrwa-funds-crisis-worries-palestinian-refugees-150805155300792.html>).

Izraelský centrální statistický úřad. *National Population Estimates* (online), [cit. 12. 1. 2016]. Dostupné z: (http://www.cbs.gov.il/shnaton53/st_eng02.pdf).

Jewish virtual library. Balfour declaration, (online) [19. 1. 2016]. Dostupné z: (<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/History/balfour.html>).

Jewish virtual library. Map of palestinian authonomy, (online) [22. 2. 2016]. Dostupné z: (<https://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/pamap.html>).

LANG V. Česká tisková kancelář, Liga arabský států, Novinky.cz (online), [24. 1. 2016]. Dostupné z: (tema.novinky.cz/liga-arabskych-statu).

Ministerstvo vnitra České republiky, Terminologický slovník (online), [11. 3. 2016]. Dostupné z: (<http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx?q=Y2hudW09Mw%3D%3D>).

OCHA – UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. *Askar Refugee Camp Profile* (online), [cit. 15. 3. 2016]. Dostupné z: (www.ochaopt.org/documents/opt_campprof_unrwa_askar_nov_2008.pdf).

Palestinian Central Bureau of Statistics. Education (online), [cit. 18. 1. 2016]. Dostupné z: (http://www.pcbs.gov.ps/Portals/_Rainbow/Documents/Education2014-02E.htm).

Palestinian Central Bureau of Statistics. Education (online), [cit. 24. 2. 2016]. Dostupné z: (http://www.pcbs.gov.ps/Portals/_Rainbow/Documents/Education2014-03E.htm).

Palestinian Central Bureau of Statistics. Education [18. 2. 2016], dostupné z: (http://www.pcbs.gov.ps/site/lang__en/881/default.aspx#Education).

Palestinian Central Bureau of Statistics. Labour (online), [cit. 18. 1. 2016]. Dostupné z: (http://www.pcbs.gov.ps/site/lang__en/881/default.aspx#Labour).

Protokol o právním postavení uprchlíků (online), [11. 3. 2016]. Dostupné z: (www.unhcr-centraleurope.org/cz/pdf/zakladni-informace/umluvy/umluva-o-uprchlicich/protokol-z-roku-1967.html).

The Palestine Solidarity Association of Sweden, PGS (online) [26. 3. 2016]. Dostupné z: (<http://www.palestinagrupperna.se/palestinagrupperna-i-sverige-pgs/english/about-palestine-solidarity-association-of-sweden>).

Úmluva o právním postavení uprchlíků (online), [11. 3. 2016]. Dostupné z: (www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/uprchlici.pdf).

UNHCR. The UN Refugee Agency, About us (online), [11. 3. 2016]. Dostupné z: (www.unhcr.org/pages/49c3646c2.html).

UNRWA. Where we work (online). Dostupné z: (www.unrwa.org/where-we-work).

Osoby, které mi v rámci sběru dat terénního výzkumu poskytly materiály a informace:

Abdulláh Ahmad.

Abú Džawdat Jusúf.

Adel Zawawi.

Amjad Rfaie.

Badia al-Atraš.

Dr. Muhammad Awad.

Hiba cAdnán.

Husajn Asmar.

Hussein al-Abrár.

Chálid Abú Walíd.

Chálid Kcábí.

Ímán Icmárová.

Marjam Asmar.

Marjam Maçyah.

Mgr. Zbyněk Tarant, Ph. D.

Muhammad cAdnán Tahá.

Muhammad Hádí.

Muhammad Jásín.

Mustafa Ahmad.

Nader Dagher.

Násir Abú Zer.

10) PŘÍLOHY

204

---

²⁰⁴ Zdroj: autor. Graffiti v uprchlickém táboře al-^cAskar.

205

206

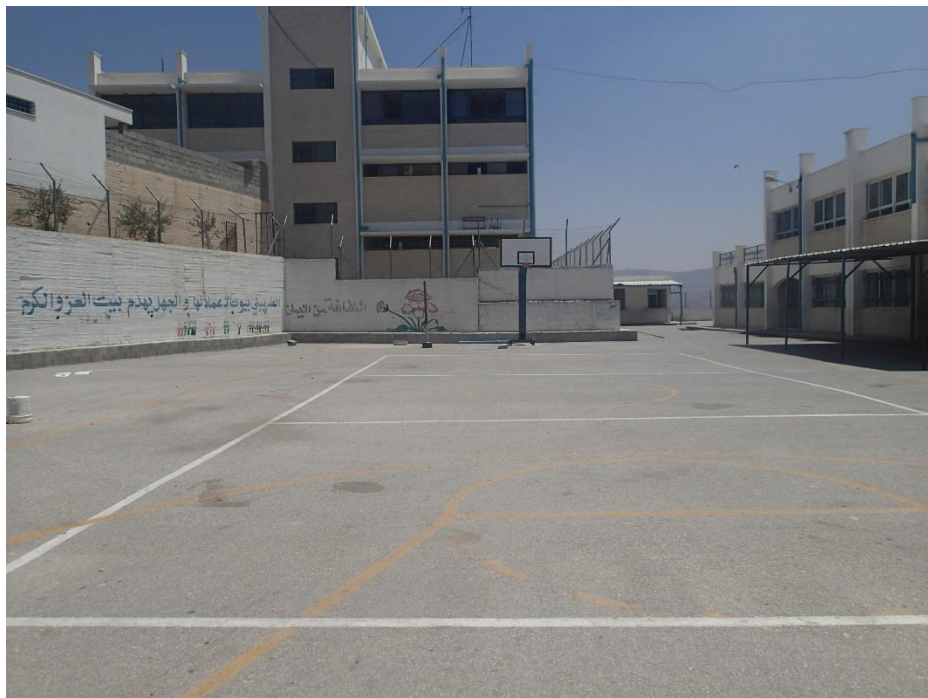
²⁰⁵ Zdroj: autor. Bývalé hřiště v uprchlickém táboře al-^cAskar.

²⁰⁶ Zdroj: autor. Chodba základní školy pro chlapce v uprchlickém táboře al-^cAskar.

207

208

---

²⁰⁷ Zdroj: autor. Vstupní brána do základní školy v uprchlickém táboře al-Askar.

²⁰⁸ Zdroj: autor. Hřiště a školy v uprchlickém táboře al-Askar.

209

210

---

²⁰⁹ Zdroj: autor. Učebna chlapecké školy v uprchlickém táboře al-Askar.

²¹⁰ Zdroj: autor. Pohled z okna chlapecké školy na uprchlický tábor al-Askar.

211

212

²¹¹ Zdroj: autor. Mateřská školka v uprchlickém táboře al-Askar.

²¹² Zdroj: autor. Dětské centrum pro volný čas v uprchlickém táboře al-Askar.

213

214

---

²¹³ Zdroj: autor. Uprchlícký tábor al-^cAskar.

²¹⁴ Zdroj: autor. Dívky ve školních uniformách v uprchlickém táboře al-^cAskar.

215

216

---

²¹⁵ Zdroj: autor. Chlapci ve školním oděvu při volnočasových aktivitách v dětském centru v uprchlickém táboře al-Askar.

²¹⁶ Zdroj: autor. Centrum pro hendikepované děti v uprchlickém táboře al-Askar.

217

218

²¹⁷ Zdroj: autor. Děti z mateřské školky v uniformě při odpoledních aktivitách v dětském centru v uprchlickém táboře al-⁶Askar.

²¹⁸ Zdroj: autor. Učebnice anglického jazyka užívaná na základní škole UNRWY v uprchlickém táboře al-⁶Askar.

219

---

²¹⁹ Zdroj: autor. Ulice v uprchlickém táboře al-Askar.